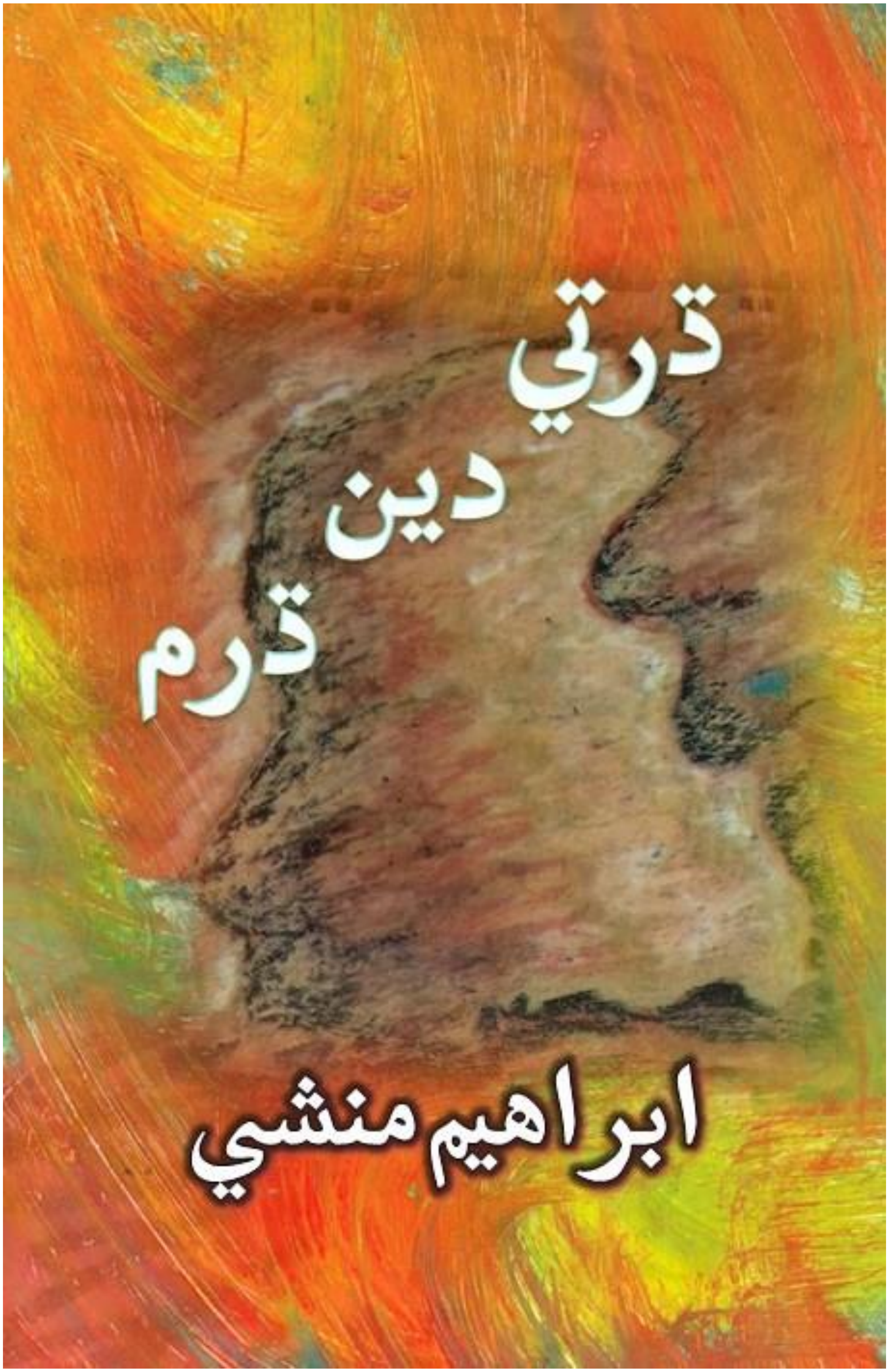
ڏرتي
دين
ڏرم
ابراهيم منشي

ذرتي دين ذرم

ابراهيم منشي

روشني پبليڪيشن ڪنڍيارو

1991ع

ڪمپوزنگ: شاهنواز سومرو

2018

ڊجيٽل ايڊيشن:

2018ع

سنڌ سلامت ڪتاب گهر

منسوب

پنهنجي پياري امڙ

جنت

جن جي نالي
جنهن پنهنجي ڪُک مان
جنمَ ڏيئي يارهن سالن
جي عمر ۾ والد جن جي
جدا ٿي وڃڻ کان پوءِ
پورهيا ڪري مون کي
پالي وڏو ڪيو.

منشي ابراهيم

سنڌ سلامت پاران :

سنڌ سلامت **ڊجيٽل بوڪ ايڊيشن** سلسلي جو نئون ڪتاب **”ڌرتي ڏين ڌرم“** اوهان اڳيان پيش ڪري رهيا آهيون. هي ڪتاب سنڌ جي قومپرست شاعر ابراهيم منشي جي شاعريءَ جو مجموعو آهي جنهن ۾ نظم، بيت ۽ وايون شامل آهن.

سندس موجوده زيرِ نظر ڪتاب ” ڌرتي ڏين ڌرم “ ۾ منشيءَ جي نئين ۽ تازه شاعري آهي. ان ۾ نظم، بيت ۽ وايون آهن. جن ۾ سڪون آهي، سُرور آهي ۽ سوز آهي. 'منشي' سچ جو شاعر آهي، جذبات ۽ احساسات ۾ حقيقتِ روح جو ترجمان آهي.

منشي هڪ فطري شاعر آهي، هن کي مصنوعي ۽ مصلحتي معيارن جي ڪا پرواهه نہ آهي. حقيقت ۽ برملا حقيقت بيان ڪندو آهي. منشي هڪ عملي ۽ حقيقت پسند مبلغ انصاف آهي. هن جو وايون ڏاڍيون مقبولِ عام آهن، جيڪي سُنيون، سُهڻيون ۽ مؤثر آهن، لفظ سادا، سهڻو انتخاب ۽ جذبات اُڀاريندڙ هوندا اٿس.

هي ڪتاب 1981ع ۾ **روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو** پاران ڇپايو ويو. سنڌ سلامت ڪتاب گهر ستً پاران ڪتاب کي ڪمپوز ڪري نئين سر آنلائين اپلوڊ ڪري رهيا آهيون. ٿورائتا آهيون سائين **شاهنواز سومري** جا جنهن ڪتاب ڪمپوز ڪري سنڌ سلامت ڪتاب گهر ۾ پيش ڪرڻ لاءِ موڪليو.

محمد سليمان وساڻ
مينيجنگ ايڊيٽر (اعزازي)
سنڌ سلامت ڊاٽ ڪام
sulemanwassan@gmail.com
www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

سٽاءُ

- مهاڳ ايم - ايم- سنيو

1- نظم

2- بيت

3- وائيون

مهاڳ

مون کي هن دؤر جي نهايت اهم، ارڏي ۽ مُهان شاعر منشي ابراهيم جي نئين شاعري مجموعي، ”ڌرتي ڏين ڌرم“ جيڪو چپچي چڪو آهي لاءِ چيو ويو ته ان لاءِ مهاڳ يعني تبصرو، تعارف ۽ تاثرات لکي ڏيان. وسوسي ۾ پئجي ويس ته منشيءَ جي شاعريءَ تي تاثرات لکان! منشي هڪ حساس فطرت، انوکو، اڙانگو شاعر آهي. هن جي شاعريءَ ۾ پُر سوز زبان، ڪرب انگيز تاثرات، همت و حيات آفرين جذبات موجزن آهن. منشي وقت جي پڪار، منشي عزم ۽ همت جو نشان، محبت و ايثار جو پيڪر، ظلم ۽ ظالم لاءِ موت آهي:

”جنگ جنگ جنگ آ، منهنجي توسان جنگ آ،
پليت پير ڪر پري، هي ڌرتي منهنجو ننگ آ.“

قوم پرست شاعر ته اسان وٽ گهڻا آهن، سڄي سنڌ هيرن جي کاڻ آهي، پر منشيءَ جي ذات ۽ ذات نرالي آهي. منشيءَ جي ترنم ۾ سحرخيزي ۽ بلا جو ڪرب آهي. لفظ سادا، سهڻا ۽ چيند ڙ- لفظن جو انتخاب نهايت عمدو ۽ اعليٰ، جي ترنم سان پڙهي ته ماحول متزلزل ٿئي، مزدور، محتاج ۽ مظلوم جو حوصلو ۽ سمت هماليه کان مضبوط ۽ مٿاهون ٿيو وڃي!

”دودي ڏاهر جو اولاد، مان ئي آهيان، مان ئي آهيان.....
منهنجو عزم فولاد!“

مون کي ياد آهي ته هڪ دفعي پروفيسر حيدر علي لغاريءَ جي هيرآباد واريءَ جاءِ تي پروفيسر ڊاڪٽر شمس الدين عرساڻي ۽ هڪ ٻن ٻين دوستن منشيءَ سان رهاڻ جو اهتمام ڪيو هو. حيدرآباد جي پر فُسؤن رات، منشيءَ جو سوز و جلال آفرين آواز، انقلاب انگيز شاعري، ٽيپ ٿيندي رهي. 9 بجي رات جو آيل ماني، ڪنهن کي نه هوش هو، نه خواهش! صبح جو سادي ڇئين بجي پاروٽي ڪري ڪاڏيسون: ۽ جڏهن ٽيپ ٿيل ڪيسٽ ان وقت جي ايڊيشنل سيشن جج علي حيدر شاهه ٻُڌي ته بي اختيار چئي ويٺو- ”ڪٿي آهي ڪارلائل- ڪيٽس ۽ شيلي جي شاعري- اسان وٽ سنڌ ۾، سنڌي زبان ۾ اهڙا شاعر به موجود آهن! جن وٽ شعوري پختگي ۽ فڪر و فهم جي ايتري بلندي موجود آهي.“ منشي ظلم ۽ ظلم جو پس منظر قطعي نٿو برداشت ڪري:

”نه هونديون حويليون، نه هوندا هي ٺاٽا،
مان هوندس نه هوندس، سو پاٽا نه ڇاٽا.“

منشي ابراهيم غربت جي ٻاٽ اونداهيءَ ۾ اک کولي: سندس حساس شاعرانه طبيعت ظلم و جبر ۽ ڏاڍ جي پيڙائن مان پلجي، رچي ريٽو ٿي، عزم ۽ آزاديءَ جو مينار بڻجي ويئي، سندس محسوسات و ڪيفيات ۽ واردات قلبي هيٺئن طبقه، مزدور، مظلوم ۽ مارو ماڻهن جي ڪيفيات ۽ ڪرب جو اظهار آهي.

سندس موجوده زيرِ نظر ڪتاب ” ذرتي دين ذرم“ ۾ منشيءَ جي نئين ۽ تازه شاعري آهي. ان ۾ نظم، بيت ۽ وايون آهن. جن ۾ سڪون آهي، سُرور آهي ۽ سوز آهي. 'منشي' سچ جو شاعر آهي، جذبات ۽ احساسات ۾ حقيقتِ روح جو ترجمان آهي. سندس بيت جو انداز ته ڏسو! ڪرب تڙپ ۽ گهرو زخم! سوچ ۽ لوچ، ادائگي ته ڏسو!

”سج نہ ڪني ڪڍ، اجا رات رهڻ ڏي،

وچوڙي جا وڍ، ڀنيءَ ۾ پري وٺان!“

منشي هڪ فطري شاعر آهي، هن کي مصنوعي ۽ مصلحتي معيارن جي ڪا پرواهہ نہ آهي. حقيقت ۽ برملا حقيقت بيان ڪندو آهي-

”ٿرو ٿاهي پيا ريو، ڪولهڻ ٿي ڪلال،

جاڳي پيو جيءَ ۾، جيئڙو جد جلال،

حرام ۽ حلال- ٻئي ٻڏي ويا ٻوڏ ۾.

منشي هڪ عملي ۽ حقيقت پسند مبلغ انصاف آهي. هن جو وايون ڏاڍيون مقبولِ عام آهن، جيڪي سُڻيون، سُهڻيون ۽ مؤثر آهن، لفظ سادا، سهڻو انتخاب ۽ جذبات اُڀاريندڙ هوندا اٿس. سندس وائيءَ جو انداز ڏسو:

”راڻا ڏيئي رَتُ- ٿورو لاهيو ٿَرَ جو“

منشيءَ جي شعر ۾ عزم، حوصلو، بلندي ۽ قربانيءَ جو بي پناهہ جذبو مؤجزن آهي-

”ڪبا ڪارا نہ ڪوڻن ۾، پنوهارن جا اڃا پَٽڪا،

ڦوهارا ڏي يا ڏي ڦاسي، ڦٽن تي هڻ ڦري ڦٽڪا.“

قربانيءَ جو جذبو ملاحظہ فرمايو!

پوندي اتي پڙ ۾ پرک- سُورين جتي سينگا ربيون!

پيا لٽڪندا ڪيئن لاش لک- سُورين جتي سينگا ربيون!

بهرڪيف منشي هڪ جامع الصفات شاعر آهي. سنڌس زبان، سنڌس سوز ۽ آلاپ، سنڌس فڪر ۽ فهم، سنڌس پيغام، همت، جرئت ۽ قرباني آهي. سنڌس هي نئون ڪتاب سنڌي زبان ۽ نظرياتي توڙي طبقاتي ادب ۾ تاريخ جو هڪ سونهري باب آهي، سنڌي نوجوان نسل لاءِ هڪ ضابطه حيات آهي.

منشيءَ جي شاعريءَ ۾ سونهن، سُرت، ساجاهه، پيڙا، پڪار، عزم، حوصلو، جدوجهد، جرئت ۽ همت، جانبازي توڙي جان نثاري ۽ ڌرتيءَ سان بي انداز محبت موجزن آهي. وقت جي ضرورت آهي ته هن کي پڙهجي، پروڙجي ۽ راهِ عمل ۾ رهنمائي حاصل ڪجي.

ايم ايم ستيو

ٽنڊو محمّد خان

نظم

دين ڌرم سڀ ڌرتي ڄايا، ڌرتي آهي اُتم،

انسانن جي آجائيءَ جو، آهي پونءُ پرم.

*

اسان انقلابي اسان انقلابي،

ٿي مجبور حملا ڪنداسون جوابي.

سَناسون سوين سر تي قانون ڪارا،
اچي تنگ، ڪرڻ جنگ، سڪي ويا هي سارا،
ٿيا جڏهن ظالم جا مظلوم مارا،
رهي ڪٿ نه سگهيا پوءِ رهزن ربابي.

ٻڌي ڇڏ ڪروڙن ٻاٻاڻ جي ٻولي،
پلي چاڙهه سوري پلي مار گولي،
نه رهندي هتي سامراجين جي ٽولي،
آهي ختم ڪرڻي هي ساري خرابي.

نه سهندا هي سانگي ستم سامراجي،
پراڻا فريب ۽ هي رسمون رواجي،

ڪُهرون ٿا ڪُهرون ٿا صحيح حق سماجي،
نہ ڪُهرجن مهاجر- پٺاڻ ۽ پنجابي.

وڏيرو هي ظالم وڏيرو نہ ڪُهرجي،
ڪامورو هي ظالم ڪامورو نہ ڪُهرجي،
غلط انتظام هي سمورو نہ ڪُهرجي،
نہ هلندي ڪنهن زردار جي هِت نوابي.

ڪنداسون نہ برداشت بد انتظامي،
اُٿي آ ڳ پڙڪي آ اڄ انتقامي،
حڪومت ڪبي هت حقيقي عوامي،
ڇڏينداسون توڙي غلط حد حسابي.

سڄو ملڪ پاپين ڪنا پاڪ ٿيندو،
نہ مومل جي طلسم وارو ڪاڪ رهندو،
هتي هر بشر هاڻ بي باڪ هوندو،

آهي ڪرڻي ظلمت منجهان ماهتابي.

سياهي جي راتين جو چيري نه سينو،

ٻارڻي لاٽ آهي ڏيئي رت پسينو،

آهي تار مان تارڻو هي سفينو،

نه ڪر فڪر ”منشي“ ٿيندي فتحيابي.

*

ڪيسين سهندين سور، ڪيسين سهندين سور،
گهڙيءَ گهڙيءَ ۾ گهاءُ نئون ۽ وِڪ وِڪ تي وهلور.

ڏيهه سڄي ۾ چيڙيل ڏينهن، ڏيهه ڌڻين کي ڏنگ هڻن،
وک وک تي سي ويڙهيچن کي، واريو ڦيرو ونگ وجهن،
سورن ماريل سانگيئڙن جا، چوڏس ٻڌ پيا چنگ چرن،
پنهنجي گهر ۾ مرضن ماريل، ماروئڙا مجبور او ساٿي!!!!

خون اسان جو پيئندي پيئندي، پاپين ڪيڙا پيٽ وڌا،
ڳڙڪائي ويا ظالم ڪيئي، مظلومن جا ماس هڏا،
زر زمين جا مالڪ بڻجي، ويٺا تاهي عيش اڏا،
مُهرَ زبان تي ماروئڙن جي، ناهي ڪڇڻ دستور او ساٿي!!!!

هتي هلن پيا ڪئين هزارين، ون يونٽ جا واپاري،

آڙ وٺي اسلام سنڌي، غدار ڪندا هي غداري،
وري ڪندا نيلام نئون، هي پيسي جا هن پوڄاري،
متان ڦري وانگي وڃين نه وڪجي، دوکي کان رهه دور او ساٿي!!!

جاڳي پيا پٽ جيجل جا اڄ، جاڳي پيا جانباز ڪئين،
پر مارن جا پير نه کپندا، شاهي ويا شهباز ڪئين،
سوريءَ کي سي سيج ٿا سمجهن، اڄ ڪريو نت ناز ڪئين،
کهڙا چاڙهي چاڙهيندين تون، ملڪ سڄو منصور او ساٿي!!!

اڄو نه ”منشي“ متفق ٿي اڄ، ڏاڍ جا ڏونگر ڏاريون ڙي،
ظلم سندا زنجير هٿ سان، پاڻ ئي پنهنجي ڀاريون ڙي،
سر رکي ساڻداڻ مٿي ءِ، مستقبل نه سنواريون ڙي،
وقت اسان کي ساٿ ڏنو آ، منزل ناهي دور او ساٿي!!!

*

متفق ٿي مسڪين اچو اچ، ڏاڍ جا ڏونگر ڏاريون ڙي،
ڏاڍ جا ڏونگر ڏاريون ڙي، ۽ ويرُ پراڻا واريون ڙي.

وک وک تي جن ڪيا وڏيرن، ويڙهيچن سان واويلا،
شام تائين ڪوڏار هڻي، تہ بہ سير اٽي لئہ سوَ ٿيلا،
ڪئين ڪُتا تن بکيا ڏکيا ۽ انگ اُگھا اڙا البيلا،
اهڙا موذي ملڪ سڄي مان، چونڊي چونڊي ماريون ڙي!

قاتل قوم فرنگ جو چمچو، جاڃ اهو جاگير ڏٺي،
مير هجي يا پير هجي، يا خانبهادر هجي ڪٺي،
پڇا ڪري ڏس پيڙهياتن کان، ڪٿان تو هيءَ جاگير جڙي،
پورهيتن جي پگھر منجهان ٿو، ننگيون نچائي ناريون ڙي!

مزدور جي ماسَ منجهان ٿو، مالڪ مِل ڏس موج ڪري،

وال ڪروڙين روز ٻڌائي، پوءِ به تنهن کي سور سري،
سردي گرمي گوڏ گنجيءَ ۾، بنا ڪفن مزدور مري،
مرون ۽ ماريون ماروئڙن تان، ظلم ستم هي ٿا ريون ڙي!

زردارن جا ظلم هتي جي، ڪاهڻ ۾ ويهي ڪولي ڪو،
اٽي لٽي ۽ ادا اجهي لئه، ٻڙڪ هتي جي ٻولي ڪو،
پنهنجي هٿ سان پنهنجي ٻچيءَ لئه، سُوري چڙهي ٿو ٻولي سو،
سانگيئڙن لئه ستم هزارين، ڪهڙا ساري ساريون ڙي!

خون ڪرائي وڏو وڏيرو، سيٺ چوڌري رئيس هتي،
جهوپن وارن جهانگيئڙن لئه، پاپي پوءِ پوليس هتي،
ڪنگالن لئه ڪيس هتي، ۽ پورهيتن سان پيس هتي،
چور چُٽا چالان چڱا ۽ گگدامن تي گاريون ڙي!

ويل هزارين وانگيئڙن تي، اڳي وڏيرو ڪري هزار،
مسڪينن جي ماس مٿان ٻيا، ڌارين ٻولي وارا ڌار،

”همين ملي هي زمين نڪل جاءِ تيرا نهين ڪڇ اڌر وقار“
ڪيئن ڪريون ڪاڏي وڃون، ۽ ڪهڙي در پڪاريون ڙي!

انڌير نگريءَ ادا ڙي هن ۾، ماءُ نه سهٽي ڌيءُ ڄڻي،
ظالم ڏس زردار وڏيري، ڪي جي ڪنهن پي وقت وڻي،
زوريءَ سان ٿو ظالم تنهن کي، ڪوهه مٿان ڏس ڪٽي ڪٽي،
اهڙا ڳوڙها ڳوليون ماريون، سيني کي ڪجهه ٺاريون ڙي!

ساحل ڪان هي دور جي ٻيڙيون، لهواريون ڪي اوپاريون،
سڙهه سنواري تن جا ساٿي، ماڳ پڇايون موچاريون،
پهچو تن کي پري نه ڇڏيو، ناڪئا ڏيئي ناتاريون،
اڇو نه ”منشي“ ڳڏجي تن کي، طوفانن مان تاريون ڙي!

*

تنهنجو مرؤ پٽين پيا ماس، توکي ڪيئن اچي جڳ راس،
ڌوڙ وجهي پئي ڌرتي توتي، ڪِلي پيو آڪاس.

سَهي سيارا، پٽن تي پارا، تو جي واريا پاڙيءَ وارا،
ڪيڏ ڪرا سپ بڻيون پارا، سوئر ڪائي ويا سُتي تو سارا،
اڄان جئين پيو جڳ ۾ پيارا، تنهنجو باغ ٿيو بنواس.

لوڏ لڳايون ڀڏي مها ڙيون، اچو ته ڳڌجي پير اُها ڙيون،
ڪتا ڀچيون ڪن تا ڙو ٻه تا ڙيون، ڪٽي ڪاهي پئو ڏڦا ڪها ڙيون،
وانگين جون جن پيليون واڙيون، سي ڪريون ٻها ري ناس.

اڄان ته ٿورا آهن انوري، ڀلر ٻيها ٽا چرن ٿا چوري،
اهي ٻه ان تي ڪل ڪندا کهري، پوءِ ته چرندا توکان زوري،
ڳالهه اها ڪا ناهي ٿوري، ڪيڏ رهزن اهي راڪاس.

ٻَڌي پنجوڙون پئون سپ پھري، ڪٽي ھش ۾ پالا زھري،
اڏيون اڏن تي ڪوڙڪيون ڦھري، شام صبح تن تڙيون پپھري،
جھلي بيھون لنگھ بري ۽ بحري، ”منشي“ عام ۽ خاص.

*

اٿ دلبر مسافر دير نہ ڪر، سڌ سُوريءَ جو سينگار وري،
سڌ سوريءَ جو سينگار وري، توکي آهي پڪا ريو دار وري.

لڳي چانپ اُتر توکي سيءَ سٽي، هتي ڏينهن ٽپي تنهنجو ماس پڇي،
توکي جڳ اُهو ڪيئن راس اچي، اُٿي يار نئون ڪو يار وري.

ظلمات جي رات هي ناهي وڏي، اڄ ڪنڌ ڪپائڻ لاءِ ڪُڏي،
هو ڪات اڳيان- هوءَ آهي اَڏي؛ هتي آهي ڪسڻ جي ڪار وري.

هتي خون هزارين خان ڪئين، جانباز اچيو ڏين جان ڪئين،
ويا مرد پراٽي مانُ ڪئين، تون بہ پنهنجو وارو وار وري.

چڙي بلبل گل جا افسانا ، ڪڻ ڪات ڪها ڙا نيشانا ،
پوءِ پڇتائيندين پروانا ، جي شمع تي ويئي گُل يار وري.

چڙ ”منشي“ غفلت ننڊ گهٽي، اُٿ تيغ تِکي تلوار کٽي،
وڙھ ويرين سان تون هوڪا هٽي، ۽ ڏونگر ڏاڍ جا ڏار وري.

*

وڪڙ ۽ ونگ وانگين تي، وڏيرن جا وزيرن جا ،
هزارين ظلم هِت آهن، ڪي ميرن جا ڪي پيرن جا .

نئون نِت روز هِت نعرو، نئين نِت روز غداري،
نئون دولاب نئون دوکو، نئين نِت مِڪر مڪاري،
فريبي چال نِت نئين ۽، ابوجهن ساڻ عياري،
صبح ۽ شام سانگين تي، ستمِ سرمائيدارن جا.....!!

چڙهي هن ملڪ جون ويون، وري واڳن جي ورِ واڳون،
ملي هن قوم کي هڪ ڪوڙ جو لقمون جڏهن جاڳون،
وري ساڳيا پراڻا سي، ٻڌي پاپي ويهن پاڳون،
رچن ٿا سانگ نِت هت ڏس، غريبن تي غدارن جا.....!!

جي پنهنجي ٻولي هت ٻوليون، لڳن ٿا گُرز ۽ گوليون،

ڪريون جي ڳالھ حَق جي هِت، پريون جيلن سنديون ڪوليون،
اُٿو اي سنڌ جا سانگي، ٽاهي ٽاڏن جهڙيون ٽوليون،
ڪريون قُوت سان پنهنجي، مُنهن ڪارا هِت مڪارن جا!

نہ مٽ دنيا ۾ تنهن ثاني، ڏني جنهن قوم قرباني،
گهري ٿي گهوٽ آزادي، مڻ جي يار مهماني،
ڪفن سر سان ٻڌي لاهيو، جڪڙ جيجل مٿان جاني،
گذارينِ ٻارَ ڪيئن ڪڏهين، غلاميءَ ۾ غيورن جا.....!!

وري اڄ قوم کي نئين جنگ، لئہ جاڳوءِ جاڳايو،
اٿل رکُ عزم اندر ۾، پتنگ ٿي پيرِ پڙ پايو،
جيئون آزاد ٿي جڳ ۾، يا 'منشي' موت سرمايو،
لڙيِ سپ لوڪ تان لاهيون، هيڏا هاڃان هچارن جا.....!!

انقلاب

اي ها ريواي ساٿيو اي سنڌ واسيو
اُٿو ڪو خوني انقلاب، انقلاب آڻيو.

نہ هاڻي ڏاريو دل نرم، نہ ڪريو ڪنهن مٿي ڪرم،
نہ جن جو دين ڪو ڌرم، وڏا وڏا سي بي شرم،
نيون ٽنين جون سازشون، مِٽيءَ ۾ ملائيو!!

هي حامي اصلئون هند جا، نہ ٿي سگهيا سي سنڌ جا،
هي لکنوي ۽ دهلوي، سگهن سڏائي نا سنڌي،
ڪيو انهن کي ڪڙم مان، ڌڪا ڏيو ڌڪاريو!!

نہ آس مير پير ۾، نہ ڪنهن وڏيري وير ۾،
نہ چوڌري نواب ڪنهن، نہ آندو انقلاب ڪنهن،
اُٿو اگهاڙي پير سان، مرو ۽ حق لئہ ماريو!!

هنن اڇي زبان ڪٽي، چون پيا ڪا ٻي چٽي،
ٻها رين جي پٺي اچي، نئين ڪا ڳھل سنڌ تي،
ڪٺو ڪهاڙا ڪات سپ، اي سنڌ جا نه سانگيو!!

جا وَل ٻنا آ پاڙ جي، سا سرجندي ئي ساڙجي،
جو ونڻ وڪوڙجي ويو، سُڪي سو پينگ پانگ ٿيو،
ڪهاڙين سان ٿي ڪٽي، زمين ڪي ريج رت ڏيو!!

جو تو ڏنو سو ڪوڙ هو، فريب دوکو ڌوڙ هو،
رڳو هنيا ٿي تن رمل، نه هو انهيءَ ۾ ڪو عمل،
ڇڏي پرايو آسرو، ڪا پنهنجي ڦوڪي ٻا ريو!!

ڏسو هي ”منشي“ اوپرا، لڏيو اسان کي چون پيا،
نباهه ڪھڙو نانگ سان، هي نانگ مرندا ڏانگ سان،
انهن سنڌي ادي ٻنا، ڳهڙي نه هڪڙي ڳها ريو!!

❋

اسان نينهن لائي نپائي سگهون ٿا،
سوين سنڌ لئہ سِر ڪَٽائي سگهون ٿا.

تون ڇا پر هزارين ويا هار ڪائي،
ٿيا عرب ارغون ترخان توائي،
مغل ۽ فرنگي ڪياسون تباهي،
انهيءَ ريت توکي مِٽائي سگهون ٿا!!

جڏهن مرد مانجهي، مها ڙيون ڪڻن ٿا،
ڪَهوءَ جي ڳڻن سان، ڪها ڙيون ڪڻن ٿا،
تڏهن رت ريلا ٿي، واهڙ وهن ٿا،
مڪارن کي ماري مچائي سگهون ٿا!!

سوين توکان سورهه، سياڻا هليا ويا،

طرف ڪهڙي ڪهڙي، نہ ڇاڻا هليا ويا،
ڪيڏائي ڪئين ڏگ، ڏاڍا هليا ويا،
نہ توکي بہ هڪ ڏينهن پڇائي سگهون ٿا!!

گهڻا ڏينهن چورن، هتي چاڳ ڪيا ٿي،
سوين اڄ سنڌي ڀاڳيا ڄاڳيا سي،
'دريا خان' 'هوشو' 'هيمون' ساڳيا سي،
زنده لاش تنهنجا جلائي سگهون ٿا!!

اسان ڇنگ ٻيجل ٿي، چوري سگهون ٿا،
نہ ٿي ڏياچ پي، ڪنڌ ڪوري سگهون ٿا،
غلاميءَ جا زنجير، ٽوڙي سگهون ٿا،
ويل ڀاڳ پنهنجو، ورائي سگهون ٿا!!

اڏيل ڪاڪ تنهنجا، اهي طلسماتي.
جنهن جي راه سوڍن صحيح آسڃاتي،

هتي زهر تنهنجي، ڪنداسون حياتي،
تنهنجي ڪاڪ ڪوڙي، اُڏائي سگهون ٿا!!

ڏاها ڏيهه سڄو ملڪ منصور آهي،
اڄي تنگ ڪرڻ جنگ دستور آهي،
نه ”منشي“ ڪا منزل تڏهن دور آهي،
جڏهن سر سوريءَ تي چڙهائي سگهون ٿا!!

درياءَ جو سوال

درد وندا هي دانهون توتي، ڏيندا درياءَ شاه دلير،
ورهن جا اج وانگيئڙن کان، وساه ڏيئي تو ورتا وير.

سارا سورهن سال سُکي تو، پيٽ ۾ پاليا پرت پنوهار،
ريلن ۾ تو رائو ڏيئي، جايا لاٽا لوت ليار،
پاسا تو ته پسائڻ چڙيا، پيريءَ وارا تنهنجا پار،
ملاح پَٽي ويا مڏيون توتان، ٻيڙيون ٻاري ٿيا ٻڪرار،
پرم ڏيئي پاڳين کي پوءِ، پنيٺ ٻنجي پريئه پير.....!!

گهيرا ڏيئي تو ڳهارا پائي، راڄ روئاريا راتو رات،
سانگيئڙن جي ساهه ۾ سونڪو، سپڪنهن سِر تي ٿي سکرات،
ڪاري رات ۾ ڪلهن ڪلها، ووءِ ووءِ واتو وات،
هينان پاڻي پالوٽيون ۽ اُپ مان پئي ٿي برسات،
ڪلهن ڪيهون راڻن ريهون، ڪونه رهيو اُتِ ڪنهنجو ڪير.....!!

پچرا ٽوڙي پر پکيڙي، پهرين پريءَ پنهنجو پيٽ،
چوڏاري تو چٽ ڪيا پوءِ، چگڙا چاندي هاٺا چيٽ،
ساين ٻنين سيرون ڏيئي، مارو ڪيا تو مليا ميٽ،
لکين لڙهائي لهوارا تو، لؤنيا رن کي ڪيئڙو ليٽ،
ڊار ڍنگر جي ڊول رهيا ٿي، تن جو ڪيو تو ڊينگو ڊير.....!!

موج ڪري مهراڻ ميان تو، ماري مارن مال چڊيا،
اٽا لٽا ۽ اجها ٻہ پنهنجا، اڃ چڊيا، ڪِن ڪالهہ چڊيا،
گوتا کيندي گُگن جيئن ڪن، لڇندي پنهنجا لال چڊيا،
جوءِ سجيءَ ۾ جهانگين لئہ تو، جاڳائي جنجال چڊيا،
ٽنگ پچي تہ ٻہ ڪين رهي ٿي، هي ٻہ هراڙي واري هير.....!

ٻاڪين ٻُنگا ٻينگ ڪيئي پر، وڏءِ مازين ۾ ماتام،
دهشت دڙڪا جهولن جهڙڪا، ڪُنن ڪڙڪا ڪاري قيام،
ٻندون ٽوڙي چڊيئہ ٻوڙي، سانپيئڙا جي تنهنجي سام،

شهرن ٻجرن شيل ڪيا تو، ڳاهي چڙهين ڳوٺ ۽ ڳام،
سوشلزم تي ٿهندي آيو، پاتا جت تو پنهنجا پير....!!

اُپ مان پاٽي ڌرتي پاٽي، پاٽي پاٽي پورو پٽ،
ڪنڪا ٽُڪري تنهن تان ڇڪري، نانگن جهڙيون ۽ ٻيا جهٽ،
ڪاهڙ وارن ڪپرن ڪائي ڪيا، ڇُرڻ چلڻ ڪنا ڇٽ،
تنهنجا پڻ هي حاڪم وارا، ساڳيا نخرا ناز ۽ نٽ،
جوڙڻ ۽ جن جُڳَ لڳا تن، ٻوڙڻ ۾ تو دم جي دير....!!

ڪن جا پڌرا پورا ڏينهن ۾، ڪن کي ساڻياهي جا سور،
ڪالهه ڇٽيا ڪن اڄ ڇٽيا سي، ما روئڙيون ٿيون مجبور،
جيئڻ جهنم، مرڻ مُصيبت، 'منشي' ڪيڏا ڪيئي ڪلور،
ڀاءُ رهيو نه ڀاءُ سان پيڙهو، ڌيءُ ڪٿي، ڪٿ ماءُ مجبور،
ڦوڪ ڏيئي تو ڦوڪي ڇڏيا، ڦيري ڦوڙائي جا ڦير....!!

درياءَ جو جواب

آزاديءَ جو مان متوالو، مون سان رڪيئون من ۾ مير،
مرڪز ٿوڙي موتي آيس، سنڌ مٿان هو ڪرڻو سير.

ٻُڍڙي شاعر ڳالهه ٻڌي جي، ڏنئي ڏمر جي ڏاڍا ڏوهه،
سارا سورهن سال سڪائي، ٻوهين مون سان ڪيڙو ٻوهه،
زنجيرن ۾ زوري جڪڙيي، لڳ لڳ منهنجي لاٿئون لوهه،
چڙيون هٽندي نيٺ چنائي، پهرين تن تي چنڊبڙ چوهه،
سالن ڪان سِڪ سنڌ گهمڻ جي، پوءِ تيڏانهن پاتم پير....!!

پر چڏي ويا ياگيا منهنجي، ڀَنگا جن جا ٿيا پڙ پانگ،
پنهور پليجا سهتا سوڍا، ڳاڙهيون ڳُون ۽ چريا چانگ،
ڪنڪٽ ڪن جت ڪامون تي، ڪاموريون اُت ڪارا نانگ،
سرليون هڪڙيون چالن چڙيون، هونگر هون هون چڙيل چانگ،
چٽي چماٽي چانگ چنل ڪا، چُوٽ پريان چمڪائي چير....!!

منهنجي حد جي هارين جا هت، هئي هئي ٿي ويا هيٺا حال،
ريلن رائو اَڪ ڦلها ريا ، سال سُڪي ٿي ويئڙا سال،
ارهي انري ڪيا ابالا ، اهڪا تن جا آل عيال،
چيٽ ڪتيون سپ چٽ ويا ٿي، پونءِ سڄي تي پيو پونچال،
ڏار ڪيو هو ڏارين مون کي، وانگيئڙن سان جن جو وير.....!!

چور اسي مِ چالون ٿاهي، بندون ڏيئي ڪيائون بند ،
پنجا اسي مِ پاپين منهنجا ، روڪي چڏيا سيئي رند ،
تربيلا ۽ منگلا ٺاهي، صاف سڪائي ڇڏيئون سنڌ ،
پاءُ سڏائي پينگ پيا ڪن، هائو بنجي سي هر هنڌ ،
ڇنا پنا ۽ ڏاريا پڌرا ، ساڳيا سسئي وارا ڏير....!

هاجان هونءَ نہ هزارين آهن، هيڏا سارا هاجان هيل،
اسان ڦڙيءَ لئہ ڦٽڪون ويٺا ، پاڻ پيئن پيا ريل ۽ چيل،
ڪُچون پچون اسلام کي خطرو، جاءِ اسان لئہ آهي جيل،

ڪيستائين رت هي روئندا، ڍڳ ڏٽي هي ڪيسين ڍيل،
قربانيءَ ري ڪير نہ ڪنهن کي، ڏيندو آهي ٻڙڻي پير.....!!

گهوڙا هيڏي گهٽ ۾ بوسٽ، ٻنين وٽين ٻول ٻُرن،
سوڪهڙي ۾ ساهه منجهي پيو، ساري ڌرتي سَپ سَرن،
پيئڻ بلائون پهري پيبون، پنوهر ڪهڙي پار پُرن،
”منشي“ مارن وات ۾ ٻچڙا، ڪهڙي در تان دانُ گهرن،
چونڊيل گڏجي چرچا ڪن پيا، اسيمبليءَ ۾ آهي انڌير.....!!

هاڃان هونءَ ته هزارين آهن، هيڏو سارو هاڃون هيل،
پاڻي بند پنوهارن جو ٿيو، هي يزيد امام جو کيل.

درد وندن جون دانهون توتي، ديس منهنجي جا درياءَ شاهه،
ڪهڙي روڪ آ روڪيو توکي، پنوهر پياسا ٿي ويا پاهه،
صدين کان تو سيرون ڏنيون، واهيا وانگين واهڙ واهه،
منهنجي ڏٻري ڏيهه سڄي جو، سنڌو تون ئي ساهه پساهه،
تنهنجي سوڪ آ سنڌ سڄي تي، جهڙي تاتارين جي ڪاهه.
ماندي ڪنهن تو مُندَ وڌا، يا پاڻ کٽين وئين چت تان چاهه،
اسان ڦڙي لئه ڦٿڪون وينا، تنهنجي دولڻ هيڏي ديل!

سهتا سوڍا درس چڏي ويا، پنوهر پليجا تنهنجو پيٽ،
ور ور ڏيو پئي واري اڏامي، جت هئا چاندي هاٺا چيٽ،
آبادي اُس کٽي ويئي، جهوريو جهولن جي ته جهپيٽ،

ملڪ مٿان جڏهن موت ڦري ويو، ما رو ٿي ويا مليا ميٽ،
تو نہ جڳاءِ جڳ جا جاني، هيڏي ساري لالڻ ليٽ،
ڳنگن ٻوڙن ڳگدامن جا، پاٽيءَ ري ٿيا پلا پيٽ،
رت روئاري راڄ چڏيا تو، هاٽي اڇي ڪر ريل ۽ چيل!

ٻيجا ٻار ٻنيون ونيون، ٻار ٻُڏيا سڀ جُوان جمان،
تا ڙي واري تانگهہ تنين کي، تن ۾ تو لئہ تاڙو تان،
توکي پرتل آهي پُرين کان، لاڙيچن جي هي لالان،
سوين هزارين سهٽيون ٻوڙيون، موجون ماري تو مهران،
چا اڄ کان تو چيهہ ڪيو يا، ڏاڏن جا ڪي پيڙا ڏان،
خشڪي کان هت خالي ٿي ويا، پريل تريل ياڳين يان،
جيڻ جهنم جهانگيڙن جو، جڳ ٿيو جت ڪٽ جهڙو جيل!

❀

سنڌ نه سهندي سُور او ساٿي، سنڌ نه سهندي سُور،
جيجل جا پُٽ جاڳيا پيا اڄ، مانجهي ڪئين منصور، او ساٿي.

راوت رت رتا هي راول، ٻختاور ۽ ٻاگهين چاول،
سُورين سنرا سانول سانول، ڪهڙا ڪهڙا ڪُهندين قاتل،
هر ڪنهن هٿ هٿ مشعل مشعل، هر ڪنهن تَن تنور، او ساٿي!

ڪيسين رهندا ڪوٽ قهر جا، ڪيسين رهندا ظلم زنجير،
قيد ڪري تون ڪونه ڪو سگهندين، ڪنهن جو ذهن ۽ ضمير،
تنهنجو داءُ درياءَ جي ڇولي، پٽڻ وارو پور او ساٿي!

ڪُوپا ڪنڌ ڪپائڻ ڪارڻ، ڪوڏئون ڪاهي آيا هي،
اٽل عزم سان آزادي لئه، سينا ساهي آيا هي،
ناس ڪري ظلمات هي ويندا، نئون نکيري نُور، او ساٿي!

آزادي جي سين ٻڌي مون، وستي وستي وستيءَ ۾،
بستي بستي سنڌ ڏٺم، هر ماڻهو مستي ۾،
پنهنجي حق وٺڻ جي خاطر، هر هڪ اک انبور، او ساٿي!

ووڙي واٽ وندر جي، ٻاٽ منجهان اڄ لاٽ ڪٺي،
”منشي“ ڪئين مهميز اٿي پيا ، ڌرتيءَ جا هي ڏِڳ ڏٺي،
ظالم ڪنهن زوراور اڳيان، مُور نه سي مجبور، او ساٿي!

❃

نوان مقتل نيون سُوريون، نوان منصور ميدان ۾،
ڪَنبڻ پيا ڪوٽ ڪانئر جا، ڏِسي ڪي مرد زندان ۾.

مَٿن جا ڪول مُنهن موڪي، متا را موج ۾ آهن،
اڏيءَ تي سِر رکي آيا، مڙيي ميخوار ميدا ميخان ۾.

قبولي ڪنڌ جي آيا، ڪندو ڇا تن ڪڙو قاتل،
ڊيڄارين موتَ جنهن ڪان سو، اسان جو ناهه امڪان ۾.

هنن جي هاڪ هر هنڌ آ، اُهي سرواڻ سنڌوءَ جا،
هنن رُخ موڙيا ڪيئي، ته تقديرن جا طوفان ۾.

تنهنجا زنجير اي ظالم، پڇي سڀ پور ٿي ويندا،

نہ "منشي" رات هي رهندي، ٿا ڏسجن گهوٽ گهمسان ۾.

❀

ڪِن رولن سمجهي راند هتي آ، ٻارڙ ٻاريو ٻوليءَ سان،
هي ٻولي ڪنهن جي گولي ناهي، گولي گڏبي گوليءَ سان.

اها تيري ميري تو وٽ رک، هت ڳڻن پري ويهي ڳالهاءِ،
نہ تہ نڪري وڃ هن نگريءَ مان، هت پير پليت نہ تون ڪو پاءِ،
هي سنڌ آ انهن سنڌين جي، جو سنڌي پاڻ کي صاف سڏاءِ،
نہ تہ گهر بہ ويندءِ سِر بہ ويندءِ، سنڌ مٽيءَ جو مونکي سُنهن،
ڪَر ڪٽي اڄ ڪُونڌر اُٿيا، ڪندا تنهنجو ڪارو مُنهن،
تنگيل هوندين ٽياسَن ۾، هت ٽولي ٽولي ٽوليءَ سان!

مُنڊا ڪائي مورين جا هتي، متو آهين مانگر مڇ،
ٿورا ڏينهن اهي ٿُونا تنهنجا، راڻن ڦيريا توتي رَڇ،
ڪُنڌيون تنهنجي ڪلين ۾ تون، ڪيڏا پڇندين پُڇ ۽ ڪڇ،
تو لوسي آللڪا ريواڄ، غيورن جي غيرت کي،

هن دودن ديس دليرن ۽، جرنيلن جي جُرئت ڪي،
هي لنئين جون تان لوليون توکي، لوليون ڏيندا لوليءَ سان!

هي دودي دريا خان دلاور، ڏُوہارن جو ديس اٿئي،
هي مانجهين مردن ٻاگهين ٻارن، جُهونجهارن جو ديس اٿئي،
هي سچن سانگين سرواڻن، ۽ سنگهارن جو ديس اٿئي،
شينهن سُتل تو جاڳايا هي، منٺن ۾ تو مات ڪندا،
تو رت تپايو راڻن جو هي، هڏ ٻه تو هضمات ڪندا،
هي سنڌوءَ جا سرواڻ اٿئي جي، چيڙيا آهن تو چوليءَ سان!

هي ٻولي سچل سامي سانوڻ، شاهه پٺائي گهوٽن جي،
هي ٻولي ڪُل ڪان آهه قديمي، ارڏن ۽ اٺوٺن جي،
هي ٻولي ڏاڏي ناني جي ۽، ماسا تن جي سوٽن جي،
آ گر هن ڏانهن جيڪو اٿاري، تنهن جو ڏَڙ سِر ڌار ڪندا،
هي ”منشي“ سپ مهمير اٿئي، تو چيري ٽُڪرا چار ڪندا،
هي هولي ڪيڏي جاٽي هر هڪ، هولي ڏسندين هوليءَ سان!

❃

سنڌ سستي ٿي وڪامي، نتِ نئين نيلام ۾،
ڪڏهن ڪهڙي نام ۾، ڪڏهن ڪهڙي نام ۾.

هتي هن لوڪ جا ليڊر، وات ڦاڙيو واڪ ڪن،
ڌوڙ ڌوڪي ۾ ڌڪولي، ڌاريان هت ڌاڪ ڪن،
چيريو سي چچريو، سانگين جا سينا چاڪ ڪن،
اوپرن آزاريو، آهون اباڻن عام ۾!

ڪوڙيا ڪُرسيءَ سندا ۽، قوم جا قاتل قريب،
هر زمان رهبر مليا هن، قوم کي رهزن رقيب،
جج ٿيا جلاد هت رت، رات ڏينهن روئي نصيب،
ڪنهن وڏي ڪرسيءَ جي ڪارڻ، قوم قتلِ عام ۾!

پنهنجي ٻولي ٻوليون، تان گُرز ڀالا گوليون،

چپُ چُري جيرو ٻري، دل درد ڪنهن سان ڪوليون،
خون مارن جي منجهان هٿ، ڪيڏجن ٿيون هوليون.
قوم جا قاتل ٿا ڏسجن، عيش ۽ آرام ۾.

مرڪز

محافظ ملڪ جا ميڙيي، رکيئون سڀ مال مرڪز ۾،
اسانجو رت ٿيو نيلام، چاليهه سال مرڪز ۾.

اڄان مضبوط مرڪز جو، نٿو پاندو پيو پرجي،
اماڻياسين هٿان ابدال، سي ابتال مرڪز ۾.

اهو ميجر اهو ڪرنل، اهو جرنل جگر ڪائي،
سدائين سنڌ پئي ٿڏجي، مثل فٽ بال مرڪز ۾.

وڏيرن کي ڏئي ڪرسي، ڏسو پوءِ تن سندي مڙسي،
هو وتندا پاڻ گھوريندا، عيال اَول مرڪز ۾.

پناڻن پنهنجي پت پاري، بلوچن باهه هِت ٻاري،
هيءَ باقي سنڌ ويچاري، ڪسي ڪنگال مرڪز ۾.

اهو سُر سنڌ وارا پيٖ، صفا پيا سينڌ ۾ سمجهن،
ڪڏهن چنچل ۽ ڪلواڙو، ڪڏهن تنتال مرڪز ۾.

يقينن ديس پيا تسليم، ٿيندا هر زماني ۾،
ڪڏهن سنڌو ڪڏهن سرحد، ڪڏهن بنگال مرڪز ۾.

هميشه ڪونه رهندا هي، وڏيرا قوم جا وارث،
ڏيکاري معجزا مهدي، رهن دجال مرڪز ۾.

هٽي نذرل ويو نارو، پٺائي جو پريو وارو،
وجي رهندو هو دل ڪارو، اڏڙ اقبال مرڪز ۾.

مرڻ ڪارڻ لکين ”منشي“ اچن پيا ڳاٽ اوچي سان،
چڙيندا ڪونه پنهنجي، ديڳڙي ۽ دال مرڪز ۾.

❀

هڪ دفعو هاري اٿي ڪو ٻنيءَ پڙڪائي ڇڏيو،
قوم جي قاتل جي ڪُڪ ۾ ڪان ڪڙڪائي ڇڏيو.

تو صدين کان سڀ سانديا ، ڏيل جن تنهنجو ڏنگيو،
تن جا اڄ مٽڪا مروڙي، لاش لڙڪائي ڇڏيو.

تنهنجي رت پورهيي پگهر مان، محل جي ماڙيون اڏيا ،
تن ٿما ڙن ۾ پري، ٿاندا ۽ ٽڙڪائي ڇڏيو.

اڄ اٿو صدين سُتل، انسان ونون پرين پلاند ،
گڏجي دشمن کان ونو سڀ، ڏگ ڏڙڪائي ڇڏيو.

اڏ مئا "منشي" هي مانگر، پيا هٽن پچ جي پچا ڙ،
تيز ڪو تيزاب تن تان، چو نہ چرڪائي ڇڏيو.

❋

محنت سان جي لاهي آيا، ماني اُپ جي تارن مان،
سا تو ڦُري بندوق ڏيکاري، هنڙن گورن ڪارن مان.

هٿ هزارين مِلي جُلي جي، ڪڙي ڪڙي زنجير بنيا،
ڏاڍ جبر کي پڪڙي جڪڙي، تارين هٿ هچارن مان.

ٻن ٻارودن سان توڪيئن، انسان ٻُڪ جا ٻڪ ڪيا،
اٿيا لوهي لَڳ ڪروڙين، غرق ڪرڻ تو غارن مان.

ڌرتي چيري: ان اپائي، ملون هلائي انگ ڍڪائي،
تن مٿان تون ٻر وسائي، ٿهڪ ڏئين پيو خارن مان.

تنهنجي شرارت شيڪو ڏسندي، شرمائي شيطان ويا،
”منشي“ وير ونڌي مرنداسون، سامراجي اِن سارن مان.

ڪونڌر

رت ريٽو ڏيئي راوت، سنڌ کي سوغات ۾،
ٻاک جون راسُون ويا راسي، رات ڪاري رات ۾.

سِر سَهائي سنڌ ڪارڻ، ٿيا اسونهن لئه سونهان،
ڪين ڪسندي ڪسڪيا، ڏيئي ڪنڌ پنهنجا ڪات ۾.

ٿي جبل جابر اڳيان، ڏيئي آڏ ويري واڏ کي،
نور سان نجهرا نکيري، نامور ٿيا نِيات ۾.

ٿي وڏي واڪي چيائون، وانگين جا واهيرا،
ڪين ڏينداسون ڪڏهن، ور ڏيئي واڳون وات ۾.

ٿهڪندي ٿاندن مٿي ٿي، ٿهڪ تن جا ٿهڪيا،
ڏات آهي ڏيل ڏوکو، ڏک سدائين ڏات ۾.

ڏيھ ڏيا ڏيئي ڏيا سان، ڏاڍ کي ڏاري ويا،
وڏ وڏڻ جي وير هئي، وونڪن کي وائي وات ۾.

ڪلپتين جي ڪڙم جا، ڪانئر نہ ٿين ڪوپا ڪڌهن،
موت ”منشي“ مانجهين، مهندان سدائين مات ۾.

لطيف در دانهن

هتي نہ چارئي پهر چڙهي پيو، سوريءَ سائين سچ لطيف،
سون ڏيئي اڄ سوڊين ويٺا، ڪيئي ڪوڙيون ڪچ لطيف.

سنڌ سموري سانگيئڙن جي، سائين سوگهي منجهہ سنگهر،
ڏاڙيلن جا ڏرتيءَ هِن تي، ڏار مچي ويا آهن ڏمچر،
پورهين جو پورهيو وڪجي، ساءِ سستو رت پگهر،
راڪا راتو رات ڪُنا ڪئين، ڪيئي قيدن مِ ڪوندر،
جيجل جيءَ مِ جل جلن ٿا ، جاڳ وراءِ واڳ لطيف،
پونءِ سڄي پڙپانگ پٽائي، پاڳيئڙن جا پاڳ لطيف.....!!

دم قدم تي ديس وندن لئہ، در در اڏيل دام هتي،
ناز نپايل ناريون ڪيئي، ننگ پريون نيلام هتي،
پنهنجي گهر مِ چور اسين ٿا ، سڏجون صبح شام هتي،
سَچ چڙهي پيو سؤريءَ سائين، ڪاهڙ ساري ڪام هتي،

گهر گهر ٽنگيل ٽياسن ۾، اڄ ٻاڙها ڳاڙها گهوٽ لطيف،
مهر ڪري اڄ ما روئڙن تي، ماڳن پنهنجي موٽ لطيف....!!

ڪت نه ڪٽڪي ڪڙمي ڪاري، نه ڪا وڄائي چال چڙي،
پڇران پسيو پڊ ۽ پينگها، اکين مان پيا لڙڪ لڙي،
ويا دڪاري ولڙ واري، جن سان منهنجي جيءَ جڙي،
ڏينهن ڳذاريان تن ري ڏسڪي، رات ڳذاريان روئي رڙي،
سيند نه سڄي وانجهيو آهي، جهونگارن ڪان جهنگ لطيف،
ڪين ڪٿي ٿا پسجن پيارن، ڍاٽيئڙن جا ڍنگ لطيف....!!

ڊؤر چڏي ويو درياه سارو، ڪين ڪنن ڪڙڪاٽ هتي،
اڄ نه ٻولي ٻاٻاڻن جي، ٻاڳين جو ٻُٽڪاٽ هتي،
مورن مينهن مڙڻ چڏيو ۽، ڪونج نه ڪا ڪٽڪاٽ هتي،
دردن ماريل دلگيرن جي، دل دل ۾ دونهاٽ هتي.

اڄ نه ڪو چونگار چڙي ۽، چوڙيلين جا چاڳ لطيف،

ست پيڙهو ساڳ نه ڪوڪو، دو ديرن جا داڳ لطيف....!!

دونهيون وِسائي پيهون ڏاهي، لاشڪ ويئڙا لال لڏي،
سيني جا جي ساهه سهارا، سانگي ويا سي ساٿ سڏي،
چانگون چوڙي ڪلا اکوڙي، چني چورو ويا چڏي،
رند نها ريان هنجون ها ريان، ويئڙا گوندر منجهه گڏي؛

واهر ٿي اچ مون نه ولهيءَ تي، واڳون پنهنجون وار لطيف،
مون لئه ڌرتي ڏڳ ڏڳي پئي، ڏنا رن کان ڏار لطيف....!!

اچ کٽي ڪو مچ ڙي سائين، جهانگين ڪا رڻ جهول پري،
جنهن جي ڏسندي جبر جلي ۽، لاهيون ڏيهه تان ڏاڍ ڏري،
جوت جلايون ساري جڳ ۾، جابر سان ڪا جنگ ڪري،
گهر گهر "منشي" گل ٽڙن ۽، آزادي جي جوت جلي،

بيجل جو اچ روپ وٺي ڪو، چوري اهڙو چنگ لطيف،
سورهه ڏيندا سِر ائين جيئن، سارين وڍجن سنگ لطيف....!!

❀

پوڙهي جهور هي ورهن ڪان ڏس، ويٺي روئي لاڪب ۾،
رويو رڙيو لڙڪن سان ٿي، منهڙو ڌوئي لاڪب ۾.

آدم سنيري حوا بہ سنيري، سنيري نوح طوفان،
چڱن ۾ چيڙون لٿا بہ ليڙون، جهڙي ڪر بيجان؛
مرضن ماريل ڏڪڙن ڏاريل، هلڻ ڪنا حيران،
ايندن ويندن چوري چيڙا، ڪجهہ پئي چوءِ لاڪب ۾.....!!

پڇيم ڪنهن جي جائي آهين، ڪهڙي ڏوهہ ۾ آئي آهين،
ڪين سجاپي تون نہ سگهين ٿي، دائي آهين بائي آهين،
رت رُئين ٿي جڳ جئين ٿي؛ تون ڪا شاهہ جي وائي آهين،
هوريا هوريان هڪڙي نڪتي؛ هوءِ هوءِ لاڪب ۾.....!!

جهجندي جهرندي جهٽ پٽ مونسان، جهونگر ڪئي هي جهانگياڻي،

ڪڏهن مان به هئس او منڙا، ملڪ سڄي جي مها راڻي،
پنهنجن مونکي پا تو آهي: جيري هن ۾ جاڻي واڻي،
پڇتائيندا رهيا آخر، پاڻ به پوءِ لاڪب ۾.....!!

مون ۾ سهڻي واري سچائي، مون ۾ نوريءَ وارو نياز،
سسئيءَ وارا سور به مون ۾، مون ۾ مومل جو نه مجاز،
منهنجو سچل سامي سانوڻ، منهنجو ڀٽ ڏٽي آواز،
مان خود مارئي، اڄ آ منهنجي، لڄ ۽ لوئي لاڪب ۾.....!!

مون نه وراڻيو تنهنجا هاڻي، جاڳيا ”منشي“ پُٽ جوان،
هوشو، حيدر، بلو، صادق: جن جا سر مٿي سانداڻ،
دودا، ننگر، پونگر، جاڳيا: هاڻ ڪدين چو ڪنهن جي ڪاڻ،
سٽيو ڳالهيون سرهي ٿئي پئي، پرڙا سوءِ لاڪب ۾.....!!

ڊي- پي- آر

سنڌ کي سوگهو ڪيو، سرڪار، ڊي- پي- آر ۾،
قوم جو ٻيڙڙو جوان- هر ٻار، ڊي- پي- آر ۾.

سوچ سانچي سيل ٿي ۽، سچ پيو سوُريءَ چڙهي،
ڪو ڪٿي ڪُونڊر ڪڙهي ۽، ڪو ڪٿي ڪلهو ڪڙهي،
ڪنهن چڏيو هي موت جو، منشور مارن تي مڙهي،
پر اسان جي لئه غلامي، گار ڊي- پي- آر ۾.....!!

هي نه دريا خان دودي، ۽ ڏاهر جو خمير،
جوڻ ٻيءَ ۾ جاڳيا، آهن زماني جا ضمير،
ڪيترا ڪُهندين تون قاتل، قوم هي آهي ڪثير،
آزماءِ تن کي پل، سؤ بار ڊي- پي- آر ۾.....!!

سنڌ پٺي جيئندي سدا سَو، سُور ۽ سختيون سهي،

لوح پڻ ويندا لهي ۽، ڊوھ تو پوندا ڊهي،
رهبري جي روپ ۾ هت، ڪئين ويا رهزن رهي،
تون بہ تن وانگي ئي مارو، مار ڊي- پي-آر ۾.....!!

رات ڪي رت ڏينھن جي لئہ، ڪيئي اڄ راڻا اُٿيا،
هر طرف ڪان هوڪ حق تي، هُل هاواڻا اُٿيا،
ڪاسبي هاري، ڪمي، پورهيت پُري پاڻا اُٿيا،
ڪوڙ جو ڪيسين ڪندين، وهنوار ڊي- پي-آر ۾.....!!

تون نہ چا توڪان وڏا، غدار ويا غرقور ٿي،
ويا ڪپي ڪامي مري، مارن هٿان مجبور ٿي،
تون بہ ساعت سانگين لئہ، سنڌ تي پل سور ٿي،
موج ڪر "منشي" چوي، ڏينهن چار ڊي- پي-آر ۾.....!!

دوکو

چنڊال چوکڙي هي، چوندي چکر ڏنوسين،
پورهيت پٽڙ پٽين پيا، هارين حشر ڏنوسين.

اخبار- ريڊيو- ٽي- وي، ڏوتين ڏُنا ر ڏرٽيون،
سانگين جا ساهه سوکها ، ۽ ڏيل ڏک ۾ ڏرٽيون،
کهڙي خبر نہ آهن، ٻاهيون اسان تي برٽيون،
جمهوريت جو جلوو، خنجر جگر ڏنوسين....!!

کيڏو نہ قوم سان کنهن، کيئڙو فريب دوکو:
دل ۾ دغا دروهي، ٻولي چپن مان چوکو،
حيران آهي هرکو، پورهيت مزور پوکو،
جڳ تي نہ کو جڳن کان، اهڙو جبر ڏنوسين....!!

قانون کي کُهن هِت، هک کورٽون بيا ٽاٽا ،

انصاف جي اکر لئه، وانگي وتن ويڳاڻا،
هن حال جي حقيقت، مان ڄاڻندي نه ڄاڻا،
ڀاڳيو ڀڏل ۽ چور هت، آزاد ير ڏنوسين.....!!

بازيگرن جي ٽولي، چڏيا ڪئين راڄ رولي،
چورن جي ور چڙهي ويا، ڀاڳيا وڏي ڪنهن ڀولي،
”منشي“ متان چڏين تون، ڪاهڙ ۾ ڳالهه کولي،
سوريءَ تي سچ کي چڙهندي، شام و سحر ڏنوسين.....!!

ويا گورا وريا ڪارا، فڪر بدليا نہ فن بدليا.
نہ بدليو ڪو نظام، هن ملڪ جو باقي بدن بدليا.

ڪئين قائد مڙهين قانون، ڪارا قوم جي ڪنڌ ۾،
ڪها ڙيون ڪهڻ لئہ ساڳيون، رڳو ڳا ٽيون ۽ ڳن بدليا....!!

ڏينهان ڏينهن پيا وڃن وڌندا، پياڪو رت پورهيت جا:
نہ سانگي ڏينهن سکهو سنپرن، سوين هِت سال سن بدليا....!!

اُها گولي پئي گونجي، سدائين سنڌ وارن تي،
نسل نيپيئر سندو تن جا: نہ تَن بدليا نہ مَن بدليا....!!

متا مَچ ملڪ ۾ ”منشي“ سچي ڪاهڙ جا ڪُڳ ڪائي،

پرم پاندا ڪُلي پوندا، جي پاڳين پنهنجا پن بدليا ....!!

❀

ڪورٽ ڪرسي ٺاٺا عوامي، گهوٽن پيڙهين گهاٽا عوامي،
ملي ويو منشور عوامي، سانگيئڙن تي سور عوامي،
مير عوامي پير عوامي، تن وٽ ترڪش تير عوامي،
جيل عوامي ويل عوامي، هتي هزارين ڪيل عوامي،
اچي ويو نئون دور عوامي، چئني ڏسين چور عوامي،
ساري سنڌ ۾ سور عوامي، رهزن رشوت خور عوامي،
آهي هتي هر چيز عوامي.

ڏينهن عوامي رات عوامي، ڪنڌ عوامي ڪات عوامي،
هتي حساب ڪتاب عوامي، چڪلا ڪلب شراب عوامي،
رئيس ڪڏن هت ريس عوامي، ڪوڙا ڪئين هت ڪيس عوامي،
رهزن جا ڪئين رنگ عوامي، سيري ويا سپ سنگ عوامي،
مارن جو هر مال عوامي، ڪاهي ويا سپ ڪالهه عوامي،
آهي هتي هر چيز عوامي.

موٽر بنگلو ڪار عوامي، پاھ بکن ۾ پنھوار عوامي،

ڏئنيا رن لڄ لُٽ عوامي، ظلم هتي اڻ ڪُٽ عوامي،

جهانگيئرن تي جهير عوامي، ڪاتي ڪنڌ ۽ سير عوامي،

ظالم زميندار عوامي، هارين ظلم هزار عوامي،

ٻوري زميندار عوامي، چنڙ صوبيدار عوامي،

صادق هاري ملاح عوامي، گولي تنهن کي ڦاھ عوامي،

عام هتي آهي ماس عوامي، ڪائن تنهن کي خاص عوامي،

آهي هتي هر چيز عوامي.

❀

هڪڙو شاعر، جيل جي ڪوٺي، سوچيو ويٺو سوچي،
سوچي، لُؤن لُؤن لوچي، هڪڙو شاعر.

ٽنگون ٻانهون زنجيرن ۾، زنجيرن تي سوچي،
وردين ۾ خنزير ڏسي ٿو، زنجيرن تي سوچي.

قوم سندي تقدير ڏسي ٿو، تقديرن تي سوچي،
سچ چوڻ تقصير ڏسي ٿو، تقصيرن تي سوچي.

ماضيءَ جا مهمير ڏسي ٿو، مهميرن تي سوچي.
پنهنجن جا ضمير ڏسي ٿو، ضميرن تي سوچي.

جهانگيئڙن جا جهير ڏسي ٿو، جهيرن تي سوچي،
ديس وندا دلگير ڏسي ٿو، دلگيرن تي سوچي.

❀

جڏهن ڪورٽ اندر ڪونڌر، ڪروڙين هي ڪُڌي پوندا،
لَتن سان لرزجي سارا، هي لوهي در لڏي پوندا.

اُتن جيڪر ڪائي ڌڌڪو، ڏٺي هي ڏگ ڌرتيءَ جا،
نہ ڌاڙيلن جا ڌڙ ڌرتيءَ تي، هڪ دم سان ڌڏي پوندا.....!!

جڏهن تڙ سپ ڪندا تابع، ٻاٻاٽا ٻيڙين وارث،
تڏهن تونگر هي اڻ تارو، ٻاتاڙا ٽي ٻڏي پوندا.....!!

ڪري هڪلون حَقن ڪارڻ، اُتن "منشي" جي مِڙ مارو،
نہ قاتل قوم ڪڪڙن جيئَن، لڪڻ لئہ ڪنهن ڪُڏي پوندا.....!!

❀

اسان هر دور جي حاڪم، ڪي حق جي ڳالهه چونداسون،
اسان وانگين جي هر ويري، وڏيري ساڻ وڙهنداسون.

ڀلي ڪيسنِ ۾ اٽڪايو، ڀلي ڦاسين تي ڦٽڪايو،
ڀلي لوهن ۾ لٽڪايو، ڀلي ٽانڊن تي ٿهڪايو،
ڀلي سورين تي سهڪايو، ڀلي ميدان ۾ مارايو،
اسان سُوري تي پنهنجي ديس، جا نعرا پيا هڻنداسون....!!

اسان دودا هميراڻي، ۽ دريا خان دُولهاڻي،
اسان لاڪا ته ڦولهاڻي، اسان هيمون به ڪالاڻي،
اسان صادق مزاراڻي، اسان سان شاهه سچل ساڻي،
اسان مهمير ميدان ۾، مرڻ ڪان ڪين مُڙنداسيون....!!

هي اسي لک جي آبادي، گهُري ٿي پنهنجي آزادي،

ڪنداسون پنهنجي قُوتَ ساڻ، ٻي پا ڙن جي برٻادي،
سدا سانگين جي شهزادي، متي مهراڻ جي وادي،
انهيءَ مان سامراجي لوڏ، لوڏي نيٺ ڪڍنداسون.....!!

هتي ڏاريان جي ڌاڙيلا، سپيئي گڏجي گُرو چيلا،
وجهي وانگين ۾ واويلا، ويا پيلي ٻنيون ٻيلا،
ڪري مارو اُٿيا ميلا، وهائي رت سندا ريلا،
ورهن جا وير ويرين ڪان، وڙهي هڪ ڏينهن ونڊاسون.....!!

مِڙيا "منشي" اجهي مارو، وطن پنهنجي سندا وارو،
ڪري هر درد پنهنجي جو، ٿا چاڙن سي دوا دارو،
لکين لهرين منجهان لاشڪ، تري چاڙن اِهي تارو،
اسان اڪِ سامراجي ڪاٻو، سنڌ ڙيءَ ۾ نه سهنداسون.....!!

❀

گوندر ماڪ ڍونگر گذاري وياسون،
پکي ٽوڙي پڃرا، اُڏاري وياسون.

مَقام ئي مُقامن ۾ مليا اسان کي،
لڪين مڙهه مسيح ٿي اُٿاري وياسون....!!

ڏئي رات کي رت پره ڪئي سون پيدا،
جهان ۾ سوين سج اُڀاري وياسون....!!

ڪُتا جن ڪسابن ڪان انسان اڏين تي،
اسان لک اڏين تان اُڪاري وياسون....!!

ڏئي موت کي مات ”منشي“ مئاسون،
مگر نئين نسل کي اجاري وياسون....!!

گهر گهر گهور انڌيرو، گهر گهر گهور انڌيرو،
راڄ مٿان راڪاس ڦري ويو، پُٽڪو ناهي پليرو.

دور ڪٿي هئا ڏيئڙا ڏسبا ، سي پڻ اڄ نه اُجهاڻا ،
ڪٿي ٽانڊاڻي چٽنگ نه چمڪي، ڪهڙا منڊ منڊاڻا ،
ڪاري رات هي ڪاريهر جيئن، ڪِڪي جلائي جيئرو.....!!

گهر منجهان ڪو ٻاٽ ڪٽيو پيو، ٻاٽ ۾ ٻاري لاٽ،
واٽهڙن لئہ وٽِ ڪي سوري، ويٺو ٿاهي واٽ،
ٽاٻش ڏس طوفان مٿس پيو، وري واءُ تِکيرو.....!!

انهي پوڙهي پُٽِ ۾ پئہ جو، ڏيئڙا ڏيهہ ڏيکاري،
جلندي پچندي ٻرندي سڙندي، ٻرنديءَ کي پيو ٻاري،
ڪُڙم جي ڪارڻ اُهس اندر جنهن، دل ۾ دردن ديرو.....!!

پا رهيڙي پيا تنهن جي پُٽِ ۾، پنهنجا دامَ پکيڙي،
ڏِ ٻ ۽ ڏِ ٻيون ڪُڙهيون اُچلون، ونجهيون ونڻ ويڙهي،
ٻا زن جي گهيري ۾ هوندي، ”منشي“ ڳَٽڪي ڳيرو....!!

❀

ڏسي دل ڏکي ٿي، ڏکن جو سماج،
کري ناس ڇڏيو، هي ڦُر جو رواج.

ڇڏي ننڊ آرسَ، هي اُٿيا جڏهن،
کندا تنهنجا طاقت، سان تاراج تاج.....!!

وڏيرا ورهن کان، تو وانگي ڦُريا،
نہ هاڻي هي ڏيندا، تو ڏاڍو اناج.....!!

ريبي تو رمل سان، رچايو جو راڳ،
اسان اڄ انهيءَ جو بہ، ڄاڻون علاج.....!!

مڙيا ”منشي“ مارو، مرڻ کاڻ مارڻ،
نہ رهندي هتي کا، هاڻي تنهنجي هاج.....!!

لاهياري

مان لاڙ جي آهيان لاهياري، مان لاڙ جي آهيان لاهياري،
تنهنجي وڏيرا اڪ آ ميري، تنهنجي وڏيرا دل ڪاري،
مان لاڙ جي آهيان لاهياري.

مان تان من جي مور نہ مندي، مون سان گڏ آ ڏاتو گندي،
مان تہ پنوها رڻ پورهيت وندي، سائين پنهنجي ساجن سندي،
ملي مارئي ڪان ڏات ۾ مونکي، لوئي لڄ پياري،
مان لاڙ جي آهيان لاهياري.

ڏينهن سڄو ٿي ڏاتو هڻان مان، شام مٿي تي پريون ڪڻان مان،
ور وڄي مون، ور ڪي وڻان مان، تنهنجي منهن تي ٿُڪ هڻان مان،
تنهنجي وني ڏي مڙس منهنجي کي، راڻي راڄ ڪماري،
مان لاڙ جي آهيان لاهياري.

سرتين سٿ ۾ سُريت سڏجان، مري انهيءَ ڪان مٽيءَ ۾ گڏجان،

سچي منٺي ۽ سنڌوءَ جو پاٽي، سورن ۾ سِرجي آهيان ساماٽي،

صدين سڙيل سماج هن جي، ”منشي“ مرضن ما ري،

مان لاڙ جي آهيان لاهيا ري.

ننڍ اڇي توڪيئن ٿي، ڌرتيءَ تي ڏاڙيلا،
ڏاڍَ ڏنگيو ڏيھ سارو، وانگين ۾ واويلا.

ھي سُرندو جيئن پُرندو، دان سِرن جا گھرندو،
چاھت مان چنگ چرندو، پُري اٿندا پيلا.

رات رتو رت روئي، لڙڪن سان منھن ڌوئي،
ڏيئي ڏوراپن ڏوئي، اُٺ سگھو اليلا.

جيجل جيءَ تي جاندا، ٽاندا ٻرن پيا ڪاندا،
اڇو نہ ڳڏجون آندا، پيٺ ٻڌي ٻرگولا،

نڪ وجھن پيا نوڙي، سنڌو ٿي پئي سوڙهي،
ڊھون ھٽو اڇو ڊوڙي، ”منشي“ مچايو ميلا.

ٻاءِ ٻاءِ ٻائٽا، ٿورا ٿج جا لاهٽا.

ٻوٽ ٻنگاٿيا، پيا اٿم پاٿيا،
سڏ ڏيو ساٿيا، سڏ ڏيو ساٿيا،
جوڳي ٻن جا ٻائٽا، ٿورا ٿج جا لاهٽا!!

انگ اڙجن پيا، سنڌ سڙجن پيا،
ڳهاٽ ڳهڙجن پيا، ڳهاٽ ڳهڙجن پيا،
ٻانگ ڏيئي ٻول ٻڌائٽا، ٿورا ٿج جا لاهٽا!!

سڏ پڙاڏو ٿئي، پل مهاڏو ٿئي،
ڪير آڏو اچي، ڪير آڏو اچي،
تان هٽي تن تائٽا، ٿورا ٿج جا لاهٽا!!

”منشي“ مر ته مران، شل نه ڪيرا ڪران،

پل پيو ٻڙڪان ٻران، پل پيو ٻڙڪان ٻران،

ٻنجر باغ بڻائڻ، ٿورا ٿيَ جا لاهڻا !!

❀

پيرين نہ جنڙي، بدي جا ڪاڙها،
مارو ويچارا، پيرين اگھاڙا.

ڏيھ ڏھاڳيو، پاڳيو نہ جاڳيو،
سنڌوءَ صدين کان، ستم آساڳيو،
پسو ڌونئري ڏينهن، ڌڙن تي ڌاڙا،
مارو ويچارا، پيرين اگھاڙا!!

مارئي ڪوٽن ۾، مُنهن جوٽن ۾،
گھمن پيا گھر گھر، گھاٽا گھوٽن ۾،
راڄن ۾ رڳو، رڙيون ۽ راڙا،
مارو ويچارا، پيرين اگھاڙا!!

ڇيهون ٿيو ڇولو، اَجھو نہ اولو،

ڪٿي لڪائي، ڪانگن ڪان لولو،
ويا وڪامي، وانگين جا واڙا،
مارو ويچارا، پيرين اگهاڙا!!

منڊائتو ”منشي“، ڪوڪي پيو ڪٺڇي،
پوڪار ۾ چا چوي پيو پنڇي،
جيئڻ گهرو ٿا، جيو ٿي جاڙا،
مارو ويچارا، پيرين اگهاڙا!!

❀

نئو جو سنڌ لئه لڙي، نئو جو سنڌ لئه ڪڙهي،
سو سنڌ مان لڏي وڃي، سو سنڌ کي ڇڏي وڃي.

برابري، سراسري، اسان گهرون ٿا ايتري،
پُڇي ڪٽي ڪو ڪيتري، اسان ڀڏايون هيتري،
آزاد قوم جيتري، آزاد قوم جيتري،
جو سچ انهيءَ تان سڙي، سو سنڌ مان لڏي وڃي.....!!

نکا ريو سنڌ ڙي حُسن، ڏسي ڪيئن ڪونڌر پيا ڪُسن،
ڪروڙ ڪاهيندا اچن، ڪُسڻ جو ڪوپ پيا پچن،
مچن مچن اندر مچن، مچن مچن اندر مچن،
جنهن وِک هٽائي بي وڙي، سو سنڌ مان لڏي وڃي.....!!

هي مڪليون، موهن دڙا، ٿرن برن ٽڏا گهڙا،

ٿڪائي جنهن ٽانڊا ڪيا، ڪٽي ويو تڙ ٽپڙا،
انهيءَ ڪري هڙا وڙا، انهيءَ ڪري هڙا وڙا،
نٿو جو تڙ مٿان تڙي، سو سنڌ مان لڏي وڃي.....!!

ٽي انتها ڪِيسَ جي، ۽ ڪيسين ويهندا هيسجي،
چڏي ڏي ريتَ ريس جي، پُريون به ونديون پيسجي،
آ جنگ جيس جيس جي، آ جنگ جيس جيس جي،
اُٿي نه جو تڙي ڪڙي، سو سنڌ مان لڏي وڃي.....!!

ٻُڏين نٿو ڪبي سڄي، نقارو جنگ پيو وڄي،
گهٽين هٿين چير ڪجي، هلي نه جنهن هيئون هڄي،
پڄي پڄي هيئر پڄي، پڄي پڄي هينئر پڄي،
دڙي تي داڦ بيھ دڙي، سو سنڌ مان لڏي وڃي.....!!

هي ملڪ "منشي" ٿيو مڪي، چوي پيو پڪڙ پڪي،
جڏهن به قوم آ ڪڪي، لڪين لھي آيا لڪي،

سنڌوءَ جي سُرڪ جنهن چکي، سنڌوءَ جي سُرڪ جنهن چکي،

پيءُ نہ جان سان جڙي، سو سنڌ مان لڏي وڃي.....!!

حساب

اوهان گهٽيئي ڪيون الوليون، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو،
حساب ٿيندو، ڪتاب ٿيندو، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو.

ٻنهي هٿن سان، ٻئي ڪنارا، لُٽيا سنڌوءَ جا تو سال سارا،
نگر نگر مان لڳن پيا نارا، هي اُپ ڏاريندا اچن اوپارا،
ڏاهيو ڪي ڏاڍن جهڙيون ڏوليون، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو.

ٽڪر ڪي ٽوڙي، هي جهنڊا ڪوڙي، ٻيائي ٻوڙي، نيندا نهوڙي،
گنجي گجن پيا، اجهي اچن پيا، جبر جهنجهوڙي، ڇڏيندا لوڙهي،
تڏا ٽڪيا تو چنيون ۽ چوليون، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو.

وطن جا وڙهندا رڳو نه راٺا، ٻيهر ڪنڊ هي ليون ۽ لاٺا،
اوهان سان اتڪي هي پوندا پاٺا، ڏوڪي ڏارين جا هي ڪيڏندا ڏاٺا،
وطن جو ونڻ ٽڻ ٻولي پيو ٻوليون، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو.

بندوقون تاڙي، صندوقون پريئي، اجان به ڪنهن پر اندر نه ٺريئي،
نهوڙي نيندئي هي وانجهي وَرِيئي، نه هاڻي گهٽبي ٻُنيان جو ٻريئي،
ڪٽي پونديئي ڪتا ۽ ڪوليون، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو.

وکون وڌايو، وٺن واڌايون، صدائون ”منشي“ اڏين تان آيون،
هي سنڌ ڇايون ڇون ٿيون مايون، نه ڏينديوسين ٻنيون هي سايون،
لوڏيو پٽن کي ڏين ٿيون لوليون، اوهان سان هاڻي حساب ٿيندو.

❀

يا سِج ڳُٺي، يا ٻِج ڳُٺي،
يا موت اچي، يا روڳ ٺُٺي.

آهي مانڻ ۾ قومي ڏوهه وڏو، ڇا ڏوهه وڏو پر ڏوهه وڏو،
جنهن مانجهي پاڻڻي موهه وڏو، تنهن لاءِ نه آهي روهه وڏو،
هن رات جي وات ۾ ڪات ڪشي، جيسين نه هِتي ڪا ٻاک ڦُٽي.
يا سِج ڳُٽي، يا ٻِج ڳُٽي.....!!

اُن مانڻ ته ماريا مير ميان، پئي قوم سڄي زنجير ميان،
اها توڙئون ناهي تقدير ميان، جو جهانگين پيئڙا جهير ميان،
اُهو مرض ته لا علاج نه آ، جو ساري حياتي ڪين ڇُٽي.
يا سِج ڳُٽي، يا ٻِج ڳُٽي.....!!

اُن راهه جي راهيءَ ٿَڪُ نه ٿئي، ۽ پُڄڻ حاتي پڪ نه ٿئي،

ڪٽي لُڪون جهولا جهڪ نہ ٿئي، ان ڪُر جو ڪونڌر ڪَڪِ نہ ٿئي،

يا سوريءَ سَرهو سِرُ وڃي، يا قوم تان لاهبا لوهہ ڪُٽي.

يا سِج ڪُٽي، يا ٻج ڪُٽي.....!!

وڏيرا ور ڏيئي ووٽن لئه، وري وريا وٺاڻن تي،
چڙي بنگلا، ڪاهي ڪارون، پَڳا پاڳين جي پاڻن تي.

پنجن سالن جي پيڙهڻ لئه، سَنَد ڏيندا وري سانگي،
ڏنگيندڙ ڏيهه ساري جا ، ڏسڻ ۾ ٿي ايندا ڏانگي،
سگهو گهر ۾ نه سانگين جي، دَلن چڙيو دلو دانگي،
ڪٽي نَڪ ٽين جا ٽي سؤ، ٽِلي رسيا سي ٽاٽن تي.....!!

ڪرائم ڪنٽرول ائڪٽ، ۽ ڊي- پي- آر جو ٻيو ڊپُ،
ڪيسين ڪوس هي رهندو، قوم تي ڪاتيون اهيئي ڪپُ،
سون سالن کان سانگين کي، پيو سُونگهي هي ساڳيو سپُ،
سڙي ٿي دل ستم ڏسندي، سدا سانگي سياٽن تي.....!!

پنجن سالن ۾ جن توکي، ڪري ڇڏيو پنڌ پرين،

مَتان تن ساڻ تون هاري، وري سڌ ساڻ سڌ پرين،
نه هي تنهنجا، ٿيا، ٿيندا، ڪو اڄڪلهه يا سڀان پرين،
سياڻي سپ سوئر تو مان، ٺَڪون لاهيندا ٿاڻن تي.....!!

پُساءِ تون ڪٽي پيارا، اهي پُرين سنديون پاڳون،
اُٿي وٺ وطن جا وارث، هاري پنهنجي هٿين واڳون،
چُرو ڳڏجو نه چنبن ساڻ، چٽ چورنِ ٿين چاڳون،
مَتان ڦاسو چوي ”منشي“، انهيءَ چُوٽيءَ جي داڻن تي.....!!

رهزن

راهزن کي اي عزيزو، رهنما سمجهو متان،
پنهنجي ٻيڙيءَ جو ڪڏهن پي، نا خدا سمجهو متان.

آشنائي زر ازل کان، جيڪي آهن رهنما،
تن کي پنهنجي درد و غم جو، آشنا سمجهو متان.

پنهنجي مقصد لئه ڪندا هي، واعدن تي واعدا،
پر اُنهن جي واعدن کي، واعدا سمجهو متان.

پاڻ ڪوڙا، قول ڪوڙا، ۽ سندن ڪوڙا قسم،
سادگيءَ مِ اج انهن کي، پارسا سمجهو متان.

هاڻ ماضي کي ڇڏي ڪو، نئون نسل پيدا ڪريو،
چالباز ن جي مِڪر کي، سچ صفا سمجهو متان.

هي سدائين قوم کي، نيلام ڪن ٿا دوستو،
تاجرانِ قوم کي اڄ، گهٽگهرا سمجهو متان.

چار ٺلڪا، ٻوڙ ٻاڪر، چانهن ۽ بسڪوٽ کي،
درد پنهنجي جو اوهين، دارو دوا سمجهو متان.

هاڻ جيئين ۾ چڙهي، ”منشي“ گهٽا ايندا مگر،
ووٽ کان جي پوءِ به ايندا، سي مٺا سمجهو متان.

ويڪائو

وري پيئنگ ڪئي جن سي پائو اچي؛
اچي ويا وڏيرا ويڪائو اچي ويا.

ڪسا بن ڪان ڪُهندي، لنگهي ويا جي ليڪو،
وري سال پنج سي ڪٽڻ آيا نيڪو،
ورو سپ ويڙهيچا ونون واٽ بي ڪو،
سوين پارڻ ۾ سوپ سائو اچي ويا.....!!

اتي ۽ لتي ۽ اجهي جا ڏيئي نارا،
ڪيئون قوم اڳيان پنهنجا مُنهن ڪارا،
ڪڏهن بنجي اسلام جي اڪ جا تارا،
ڪڏهن بنجي لينن ۽ مائو اچي ويا.....!!

طبلچي وڏيرن جا طبلا وڄائن،
وڏا پاڻ کي قومي ورڪر سڏائن،
ڪوڙن کي اهي پُٽ ڪاٿائو ڪٿائن،
ڪڪا ڪرمتي ڪنڌ ڪائو اچي ويا.....!!

وري ورڪ ۾ غرق ٿي وڏيرا،
ٻه مهينا ٻوليندا ڪندا ۽ ڪاندڙيرا،
پٺيندا پوءِ پنج سال وانگين واهيرا،
گهٽا ڏيئي گهٽيو جن سي گهائو اچي ويا.....!!

وڏيرا وڏا قوم وارث پيڙهيا تا،
ڪٽين پور ٻوڙي هي وينا بيڙيا تا،
هي جاتا سچاتا ڪسيو تن ڪان ڪاتا،
ڏڏي ۾ ڪري هائو ميائو اچي ويا.....!!

ٻلو جن جا بينر ۽ جهنڊا پيا ڦڙڪن،

پناڻ جي اکين مان شعلا پيا ٽڙڪن،
سڄي سنڌ ۾ دشمن جون دليون ٿيو ڌڙڪن،
سچا ۽ سونهان ”منشي“ سائو اچي ويا.....!!

❀

هر بشر غمگين تنهنجي ڳوٺ ۾،
ناهي ڪا تسڪين تنهنجي ڳوٺ ۾.

چار نيڪيدار واپاري ۽ چار،
سڀ ٻيا مسڪين تنهنجي ڳوٺ ۾.

واهه ڪورٽ جج تون جلاد تون،
ڪو نه رهندو ڪين تنهنجي ڳوٺ ۾.

هر مُعلم وڻج ۽ واپار سان،
دين سان بي دين تنهنجي ڳوٺ ۾.

ستم هر جورو جفا توکي روا،
نُور سان نا ٻين تنهنجي ڳوٺ ۾.

غم غريبن کي سدائين پيٺ جو،
تون ئي تون شوقين تنهنجي ڳوٺ مِ.

بيڪسن ۽ بيوسن جي خون مان،
تو لاءِ پيرس چين تنهنجي ڳوٺ مِ.

جنهن کي پورِي تنهن کي سوري چاڙهيو،
تنهنجو ٿيو آئين تنهنجي ڳوٺ مِ.

مُرڪ تنهنجي کي ڏسي ”منشي“ پڙهي؛
سُورتِ ياسين تنهنجي ڳوٺ مِ.

وڏيرا

کُهڻ ڪاڻ، ٺگين ساڻ، ڪري ٺاهِ وڏيرا،
ڪئين راڄ، ڪتن ڪاڄ، ڪيئي واهِ وڏيرا.

سڄي سانگ، ڪارا نانگ، چڙيا چانگ تو چوڙي،
جن جا نہ وهہ وات، سي ويا ڏيهہ ڏنگوڙي،
سڄو سانگ، ڪٽي ڏانگ، پنيان تن جي پيوڙي،
ڳهٽا سال، سڪايو تو سانگين ساهہ وڏيرا.....!!

تنهنجي ٻڪ، ٻلاشڪ، ٻڌي ٻار چون ٿا،
آهي ڪوڙ، رڳو ڏوڙ، اهي هوڪا هڻن ٿا،
تنهنجا ٻول، ڪوڙا قول، ڪنهن کي ڪين وڻن ٿا،
ماڻهون، مال، تو ڪئين سال، ڪيا پاهہ وڏيرا.....!!

وٺي چور، ماري مور، ڪيڏا ڪِيس ڪيا تو،
بي نور، اکين پور، نہ ٿيو شرم حيا تو،
نہ هو نج، تنهنجو ٻج، سنڌيءَ سان ڪو سياڪو،
ڪرسي ڪاڻ، چورن ساڻ، رکيئي چاھ وڏيرا.....!!

راتو رات، "منشي" مات، ٿيا غدار وطن جا،
ڪٿي پير، آيو هير، آهين تون بہ انهن جا،
تنهنجا يار، ڏسي وار، ٿيا ڪاندار بدن جا،
جنهن ڏينهن، اٿيا شينهن، ڪيندئہ لاھ وڏيرا.....!!

❀

مونکي معاف ڪجو، انصاف ڪجو، سچ سڀ کي سڻائي ويندا سون،
جن جهانگين ڏنڙي جهول ڀري، تن ٻول ٻڌائي ويندا سون.

مان ڪنهن کي ڀلا ڇو چور چوان،
ڪنهن ڪانگ چوان ڪنهن مور چوان،
ڳالهه نئين هي تازي آهي،
هر ڪنهن پنهنجو ماضي آهي،
خود پيٽ ڪريو ڪ ٽيٽ ڪريو،
ڪنهن پيٽ ڀريو ڪنهن چيٽ چريو،
اسان جڳ ۾ جڳنا جوتي آهيون،
جوت جلائي ويندا سون....!!

درياهه ٻه لاهن چاڙهن ۾،
انسان ٻه چانئن ڪاڙهن ۾،

ڪوشيشن ۾ ڪوشيخن ۾،
هي قاضي هميشه عيشن ۾،
تعويذ وٺن ڪو آهي سڀڪو،
يا ڪنهن جو رت آ منهن لڳو،
ڪاتا ٻه ڦريا ماڻهون ٻه مئا،
ڪنهن ڪين ٻڌا ڪنهن ڪين سُئا،
جا حق چوڻ تان ٽِيپ لڳي،
اسان سا ٻه ڪمائي ويندا سون.....!!

اها ڳالهه اسان لئه ناهي نئين،
اسان روپ ڏٺا آهن اهڙا ڪئين،
ڪو وانگيئڙن جي لاءِ وڙهي،
ڪو مايا ميڙڻ گهات گهڙي،
ڪرسي ته اها ئي ساڳي آ،
ڪنهن لک نه ليهه ڪو داڳي آ،
خود پيٽ ڪريو اڪ ٽيٽ ڪريو،

اسان سادا سوڌا ٻيجهلڙا،
پر ٻول ٻرائي وينداسون....!!

مون کي معاف ڪجو، انصاف ڪجو،
سچ سڀ کي سڻائي وينداسون،
جن جهانگين ڏنڙي جهون پري،
تن ٻول ٻڌائي ويداسون....!!

پاپي

هڪڙي پاپي ڪُهايا، هتي هزارين هاري ڙي،
تندي باگي بدينڻ سان، ڪارتي ڪربل واري ڙي.

چينل چيري پاندي پنهنجو، ويري واهي واهه ويو،
هيڏو ڏاڙو لوٽيا رن جو، لاشڪ نڪري لاهه ويو،
ڪنهن نه ڏٺو ۽ ڪنهن ٻڌو ٿي، سوگهو سانڪين ساهه ويو،
انگ اگهاڙن ان ويو ۽، گُگدامن ڪان گاهه ويو،
پٽي اُڏامي ويهن واهن، اندر ڏس تون واري ڙي.....!!

پَٽڪا پوتيون آهون آزيون، اونين ڪئين ايلاز ڪيا،
ڪنهن نه ٻُڌا ۽ ڪنهن نه ڏٺا هِت، اپرن ڪئين آواز ڪيا،
مارن کي مجبور ڏسي هن، قاتل نخرا ناز ڪيا،
ڪيڏا هاچا هارين سان هن، آمر مير اعجاز ڪيا،
اڄان به جابر روز چون ٿا، آهي جمهوريت جاري ڙي.....!!

سعدا واھ جون سايون ٻنيون، سُڪي ٿيون پڙپانگ الا،
شاخ وهڻائي ٽيل ڪان هينان، اُج مَرن پيا ڪانگ الا،
مال ۽ مارو مننا وارا، سانگي چڙي ويا سانگ الا،
ڏنگ هڻن پيا ڏيهاين کي، نور واھ تي نانگ الا،
ڪنگالن ۾ ڪنگ رڙيون هي، ڪهڙي قيامت ڪاري ڙي....!!

ماروئڙيون محراب جون آڻين، پاڻي ميلن پند ڪري،
اڏ سج ايندي ويندي پورو، ماريا ٻئي ير ٻار ٻري،
ٻانهون ڪٽيو ٻانهيا ريون سي، پنڻ شل هي مير مري،
گنج ٻحر جا سر سڪي ويا، چارو ڪنهن پر چال چري،
مور شاخ جا ماروئڙا ڪن، توبه توبه زاري ڙي....!!

ونگيءَ وارن وانگيڙن جا، مرندي ڪنهن به نه مال ڏٺا،
هڏا چڙھ ۽ هميرا جا، هيٺا ڪنهن به نه حال ڏٺا،
لاڪياري تي لاڪيڻ جا، لچندي ڪنهن به نه لال ڏٺا،

هٿ ڪٽي ويا هاري هرن تان، پورهيو پچندي مون ڪالهه ڏٺا،
سائي سبزي سوڪ سڪي ٿي؛ سنهي گولي سائي ڙٺي.....!!

پنوهارن کي پاڌر واهه مان، پاڻُ نه مليو پاڻي آ،
بيڙي واهه تي ٻج سڙي ويا، پاڻي ڪٽي نه پڄاڻي آ،
راڄواهه جي راڄن جي ڏس، روئندي رات وهاڻي آ،
عادو علي ٻڄر ٻنهي جي؛ کهڙي يار ڪهاڻي آ،
رت وهائي رات سڄي هٿ، گهار وارن ڪيئن گهاري ڙٺي.....!!

هي نه حڪومت اُهي عوامي؛ ريڊين ۾ اخبارن ۾،
اهڙو آمر ڪنهن نه وڏو اڳ، مارو منجهن مارن ۾،
سوشلزم اسلام ڦري پيو، ڪارين وڏين ڪارن ۾،
وڏو وڏيرن ياڪر ڪتو، ياپاڻ جي يارن ۾،
سانگيئڙن جو ساهه سڪايو، چمچن پيو چوڌاري ڙٺي.....!!

واڳُن هٿ ۾ واڳ ڏيئي هِت، پُٽن پينگ ڪرائي آ،

وانگيئڙن سان ويل ڪيا هن، رکي ٽاندا مير ٽندائي آ،

پڇ ڳنڍيل جنهن پنگريہ ۾، سڀ ڪان ظلم سوائي آ،

محمد بخش تنهن مير ڪيا ڪئين، ناحق خون نشائي آ،

جُوءِ سڄيءَ ۾ جهانگيئڙن سان، جنگ تہ جنهن جي جاري ڙي.....!!

❀

ٻچي پوندين، جي ڌڙ ڌرتيءَ کي آڇيندين،
نيئَر توڙي نڪري ويندين، جي راڻل پنھنجو رت ڏيندين.

جھڄندي جھرندي جھوڪ ۾، ڪيسين رھندين لوڪ ۾،
غلاميءَ جي طوق ۾، ٻچي پوندين.....!!

ڪارا فرنگي ڪڙڪيا، ساري سنڌ ۾ وڙڪيا،
ٻاٻاڻا سپ ٻڙڪيا، ٻچي پوندين.....!!

ٻنيا آھي ٻري ويئي، پھچي ڏاڍي جري ويئي،
تنھنجي ڪيئَن سري ويئي، ٻچي ويندين.....!!

راڻل رت جو ريج آ، ڏيئڻو نسلن ڏيج آ،
وقت جو ھڪ ئي ويچ آ، ٻچي پوندين.....!!

ڏس نہ ويري وات ۾، هٿ ٻئي وجهہ ڪات ۾
ڪيسين رهندين رات ۾ ٻچي پوندين.....!!

گهر گهر ”منشي“ گهاءُ ڏسو، هر گهاءُ ۾ ڪيڏو تاءُ ڏسو
ڦٽڪي پيئي ماءُ ڏسو، ٻچي پوندين.....!!

❀

ڪنهن قوم کي زهر قاتل پيارو،
ڪولي مَٽ موکي متارن کي ماريو.

نياڻي ناتر جي اها مائي موکي،
ڪڏهن قوم جي لئہ، چڱي ناهي چوکي،
ڪيڏو قوم کي جنهن، ڏهاڳ آڏيا ريو....!

ڪهڙي ڪم جا تو، ندوري هي نماڻا،
وڏي واڪ وڪيا، تو پاڳين جا پاڻا،
نہ اڳ پٽ ڏي اوڳي نمي تو نها ريو....!

آجائي لئہ آتا، اندر جن اجاريا،
ناتر جي ناٽڪ ۾، وهي ويا ويچارا،
ڪڪوري سچي ڪاڪ، پارڻ ڪنهن پا ريو....!

مٿا رن جا ”منشي“، هي لاشن تي لاشا،
موڪي مئي ۾ مستان، ڏسي پئي تماشا،
مٿا را وجن پيا، پنهنجي پٽ پا ريو....!

درد

هتي بي گناهه بي سبب ڪئين، مور مانجهي ويا مري،
هاڻي بند ڪر پنهنجي اها ، تون بي سُري بس بانسري،

چو تون پير پيرن ڪان گهرين، هنج پول ڪپرن ڪان گهرين،
موتي ٿي چپرن ڪان گهرين، ڪجهه سوچ ڪر او سانوري.....!!

ڌرتي پئي آهي تتي، رنگدار ريتي رنگ رتي،
سچي پچي ستي جتي، ٻار ڻ ويا تنهن تي ٻري.....!

ٽاٽو نبا ڏيئي پئي آن ٿڪي، هاڻ پيڙهه ڪا ٻڌجي پڪي،
ڏاڙيل آ ڌرتي تڪي، تنهن کي ڏيڻ پيئي تري.....!!

ويران وانگين واديون، آباديون برباديون،

تنهن ڪان سواءِ ڪٿين تعديون، ڏاڍي ڍونگري آهي ڍري.....!!

ستي جاڳ ۾ ريهون ٻڌان، پنهنجي ڪوندرن ڪيهون ٻڌان،

رويو ڏيان، رويو ڏيان، ڏاڍي ڳالهه ”منشي“ لئه ڳري.....!!

٭

ڪريو قوم ڪناري ڪريو، گهر پيو لُٽجي پريو ترِيو،
چوي پيو اڄ چريو ڪريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.

ڪُن نڪو نج چڪي پيو مانجهي، واري ونجهه ورايو وانجهي،
سِر سجدي ۾ سر تي سانجهي، ٻيڙي لهرين ڪئي آلانجهي،
واءُ ڏکيرو وريو وريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

پاڳارن پل پڳ سونهي شل، جوت سان جڳ جڳ سونهي شل،
جن پٽ سونهي تن اڳ سونهي شل، دائم سنڌ جو ڏڳ سونهي شل،
پاڻ بچائن پاڳن پريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

مخدوم هميشه مُخبر ٿيندا، جهڪون جهولا ايندا ويندا،
نوح سنڌن جي سونهن ٿيو نه ٻه، سِر سنڌوءَ لئه ڪين ڪي ڏيندا،
ڪو ڪو ڪير وڃي ٿو ڪريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

سڌ سمات بلوچ ٻہ ساڳيو، ڌرتيءَ سنان جو پيو آ واڳيو،
ديس درندن ڏاڳيو ڏاڍيو، زمين جو آ ضمير جاڳيو،
وري نہ ايندو جي ٿاڻو ٿريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

ڪيڏي سُهڻي شام سنڌوءَ جي، هنڌين ماڳين هام سنڌوءَ جي،
ڪونجن وانگ اُڏام سنڌوءَ جي، ڏاڍ ۾ ڪوڪاج عام سنڌوءَ جي،
ٻا رڻ جنهن تي ٻريو ٻريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

سينڌ سنڌوءَ جي سُڪل واري، جنهن ۾ جر ڦڙو نہ جاري،
وري ٻہ ڪاري ديو تياري، هيبت ۾ اڄ هاري ناري،
ڌرتيءَ جو ڪو ڏيان نہ ڌريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

”منشي“ نيٺ نہ ورندا مانجهي، ٻيڙي مور ٿيندي لانجهي،
سٽپي رهندي صبوح ۽ سانجهي، سنڌ نہ پيئندي ڪڏهن ڪانجهي،
وارو ڪريو وارو ڪريو، ڪريو قوم ڪناري ڪريو.....!!

*

لڪ ويا ٿي ٻڪ بندوقن، ڌاڙهن جا دَرِ بند ٿيا،
ڪوئڙ ڪُسن پيا، نوڙ نچڻ پيا، ها چاڙن هيءَ هر هنڌ ٿيا.

اي قوم ڪُلهن تي ڪيستائين، ڍولڻ لاشا ڍوئيندا،
چوڌاري هي چڙيل ماڻهون، ڌڪ ڳهڻ جا ڌوئيندا،
يا رهزن اڳيان راتو ڏينهان، رت ائين پيا روئيندا،
قومن ڪنڌ ڪپايا تڏهن، رت مان رستا رند ٿيا....!!

جهر جهنگ هاڻي جهيڙو ڳهرجي، جهيڙي جو ڪو جيڙو ڳهرجي،
ماين مردن ميڙو ڳهرجي، پائر پائر پيڙو ڳهرجي،
سانگين سيڙهو ويڙهو ڳهرجي، لڱ نه هاڻ ڪو ليڙو ڳهرجي،
سنڌ امڙ جا سورن سهندي، ساڻا ساڻا سنڌ ٿيا....!!

ڌرتي جي ڪُڪ سائي آهي، رت جي ريج رجائي آهي،

ڪنڌ ڪپاءِ ٻُڻ ٻچاءِ، ٻي سڀ ڳالهه اجائي آهي،

هي ڌرتي تنهنجي منهنجي آهي، ڪنهن ڌارين ڌوتي جي ناهي،

آزادي لئہ انبوه ماڻهو، آهن آسوند ٿيا.....!!

ديس ڌروهي

ڪو وڏ ڦڙو هت وسڻو آ، هر ديس ڌروهي دسڻو آ،
رت راهه رتوليءَ رسڻو آ، هر ديس ڌروهي دسڻو آ.

برساتن ۾ ٻاهيون وسنديون، ڪوهن ۾ پڻ ڪوريون ٽپنديون،
ڌرتي ساري ٺامون ٿينديي، سنڌ سموري سامهون ٿيندي،
اُپ اپا رون ڪائي ڪائي، نيث پَٽيندو ساهي ساهي،
گوريلن جا گيت هوا ۾، پرندا محبت ميت هوا ۾،
راڄ ۾ ڪوبہ نہ روڳي رهندو، ٽڳ نہ ڪو ڪو ٺوڳي رهندو.
اهڙو ڏينهن بہ اچڻو آ، هر ديس ڌروهي دسڻو آ.....!!

هي بڪتربند هوائي حملا، شينهن مردن ٻڌيا شملا،
وانگي ورندا ويرن وانگي، سِر ڪٽائڻ سنڌوءَ سانگي،
آيا آيا جاڻ نہ آيا، گيت ڳنوارن ائين پئي ڳايا،
ڪرندا ڪنگرا ڪوٽ ۽ قلعا، ٻاهر نڪري ايندا ٻلا،

ڪوندر رڪندا ڪنڌ مروڙي، هنن چڙيا تڪر توڙي،
هي ڳوٺن شهرن ڳهٽو آ، هر ديس دروهي دسٽو آ.....!!

تاريخ جڏهن تاوان گهري ٿي، در در ڌرتي دانهن ٻري ٿي،
تازو رت تاوان ڀريون ٿا ، ڪنهن جي غلامي ڪين ڪريون ٿا ،
اهڙا ڪئين اسرار ڏناسون، تاريخن جا پيٽ ڀرياسون،
دودا ، ننگر، پونگر، آيا ، اهڙا لکين مائن جايا ،
جو لهٽو آسو ڏيئٽو آ، هر ديس دروهي دسٽو آ.....!!

پُون اٺندي پڙڪو ڪائي، وڻ ٽڻ قوم پرستي وائي،
ڏهيسر هٽندا دهلن ڏونڪا ، ويرن وانگي ورندا وونڪا ،
يورپ جا هي پاليل ڪُتا ، نيٺ ته پڇندا ڪائي جُتا ،
اڄ قوم جي ڪُک مِ ڪان لڳو آ، گهر گهر اهڙو گهنڊ وڳو آ،
هر ماڻهو ”منشي“ مرٽو آ، هن پونءِ جو پيٽ ته ڀرٽو آ،
هر سُور سنڌوءَ جو سهٽو آ، هر ديس دروهي دسٽو آ.....!!

بندي خانا

ڪري بيدي بنديخانا، ٽُٽي ويندا، ڇُٽي ويندا،
ڏيئي ڏس ويا ڏاڏا نانا، ٽُٽي ويندا، ڇُٽي ويندا.

ڪٽان ڏيئي ڪروڙن مان، لٽا ڙي لڪ لوڙهن مان،
اچو نڪري ٿيو آجا ، پنجابين جي پنجوڙن مان،
مچايون پنهنجا ميخانا ، ٽُٽي ويندا ، ڇُٽي ويندا.....!!

وفاقي ناهي آفاقي، آهي چورن جي چالاڪي،
اُڌم آ اڌ صديءَ کان هي، اهو گهاٽو اهو چاڪي،
ڪيسين رهندا ٿي بيگانا ، ٽُٽي ويندا ڇُٽي ويندا.....!!

چڙهي مهراڻ جي وادي، ٿيا اسلام آبادي،
انهن ۾ آسرو ڪهڙو، نه ڪي سي نَر نه ڪي مادي،

پنهنجي ٻاريو ٿي پروانا، ٽُٽي ويندا ڇُٽي ويندا.....!!
آهيو ڪُونڌر ڏسو ڪيڏا، جگر ڏاريو جبل جيڏا،
حقيقي حق جي هوڪي تي، هتي هاجا ٿيا هيڏا،
پڇي سڀ بت ۽ بتخانا، ٽُٽي ويندا، ڇٽي ويندا.....!!

وڙهي هر ڪنهن ڪان ورتئون حق، تنهن جا شايد لڪيءَ جا لڪ،
اوهين ڏاتار خود ڏيهه جا، جيئو ٿا ڪيئن رهي جاجڪ،
چون سڀ ديس جا دانا، ٽُٽي ويندا ڇٽي ويندا.....!!

مقابل منهن ٿيا "منشي"، ته واڪن تي ڪري واڪا،
ٻڌائيندس ٻاٻاڻن کي، بهادر ٿي اچو ٻانڪا،
متان مادر منجي طعنا، ٽٽي ويندا: ڇٽي ويندا.....!!

ڌرتي - دين - ڌرم

ڌرتي دين ڌرم، ڌرتي دين ڌرم،
ڌرتي ڪعبو، ڌرتي ڪاشي، ڌرتي ديرو حرم،
ڌرتي دين ڌرم

دين ڌرم سڀ ڌرتي ڄايا، ڌرتي آهي اُمِ،
انسانن جي آجائيءَ جو، آهي پونءَ پرم،
ڌرتي دين ڌرم
سنڌ ڌرتيءَ ڏانهن ميري من ڪي، پاڳيا ڪن پسم،
ڪاهڙ ساري ڪنهان ڪوندا، ڪن نہ ڪن سي ڪم،
ڌرتي دين ڌرم
پريا ترپا درياهه هن ۾، بڻيل باغ ارم،
ٽڏ ڙيون ٽڏ ڙيون هيرون جنهن جون، شام وسي شبنم،
ڌرتي دين ڌرم

شاهہ بلاول، دودا، هوشو، ڌرتي ڄايا ڄمہ
سوڳند ساڳ سچو سنڌوءَ سان، ڪوڙو ڪن نہ قسمہ
ڌرتي ڌين ڌرم

هن ڌرتيءَ جي هر ٻانڪي جا، ٻازو آهن پمہ
رڪ پڳهاري راڻن چڙيا، ڳڙي ٿيا جي گرمہ
ڌرتي ڌين ڌرم

مٽيءَ سان آ محنت جائز، شرعاً ڪهڙو شرمہ
سنڌو ديش لئہ تيسين وڙهبو، جيسين دم ۾ دمہ
ڌرتي ڌين ڌرم

مارئي مچايا ملڪ مٽيءَ لئہ، مارڙين ۾ ماتمہ
ڌوراڻن کي ڌوڙ وجهي هن، ڳايا ڳاڳيون ڳمہ
ڌرتي ڌين ڌرم

واهڻ واهڻ واهڙ واهي، ڪري ترايون ٽمہ
سنڌ درياهہ جو ٻنهي ڪنڌين سان، سهڻو آهي سنگمہ
ڌرتي ڌين ڌرم

”منشي“ مهڪون سنڌ مٽيءَ جون، اٿليون عرب و عجمہ

هن جون هاڪون هن جون ڌاڪون، پهتيون پورب پڇم،

ذرتي دين ڏرم

منهنجي ذرتي

هي ذرتي منهنجي ذرتي آ، هي ذرتي منهنجي ذرتي آ،
ورثي ۾ وڏن کان ورتي آهي، تن پيار مان مون کي پرتي آ،
هي ذرتي منهنجي ذرتي آ.

آهي هر جاءِ هيرن کاڻ هتي، وهي موج پريو مهراڻ هتي،
سچي سونهن سڳنڌ سرهاڻ هتي، جنهن سان واسيل وستي وستي آ،
هي ذرتي منهنجي ذرتي آ.

هي ذرتي جيجل ماءُ سڳي، سِري لاڙ وچولي سين وڳي،
هي رت دريا مان تار تڳي، هتي گهر گهر قومپرستي آ،
هي ذرتي منهنجي ذرتي آ.

هتي رت رتولي راڳا ٿي ويا، دشمن پاڳان پاڳان ٿي ويا،
هتي مٽي سان جن ماڳان ٿي ويا، تن پياري وستي وستي آ،
هي ذرتي منهنجي ذرتي آ.

هتي هاڻوڪو به نه هام هٽي، هي ذرتي دودا جام جٽي،

هتي راڻ رت جي راند وڙي، متان سمجهين سنڌ ڪا سَستي آ،

هي ڌرتي منهنجي ڌرتي آ.

هتي ٻيلا ميلا ڀرا ڙيون، هتي ڌرتي اوڍي ساوڻ سا ڙهيون،

هتي پاڳين 'منشي' اکيون ڳا ڙهيون، تن سنڌ سان انگ السِتي آ،

هي ڌرتي منهنجي ڌرتي آ.

پاڳين تي روز پالا، نت نت نوان نرالا،
ڪيسين هي سُور سهندا، ڏيئي عقل کي تالا،
نت نت نوان نرالا.

پونءِ تي هي چا بڻيو آ، تو ڳالهه کي ڳنڍيو آ،
توکي ويهڻ وڻيو آ، هر ڪنهن مِنو ڇڻيو آ،
سامهي ۾ سُور توريو، سڀ ڪان سنڌوءَ سوالا،
نت نت نوان نرالا.....!!

ڦاهي ڦندي جي سِرڪي، ڦاسي پئي سوني جهرڪي،
هڏ سور ۾ پيا ڪُرڪي، تنهن کي صحت جي سُرڪي،
پَر پرِ پري پيا ريو، اجا ڏڪ آهن آلا،
نت نت نوان نرالا.....!!

موسم بہ آ موچاري، سرنهن بہ آ ڦلهاري،
ڌرتي کي ريج رت جي، اوتيل آ آبياري،

عيدون ٻہ ڄاڻ آيون، گهر گهر ٻرن مشالا،

نت نت نوان نرالا....!!

ڪٿ ڪي ڄڻ ڪوڪاري، ڌارين جي ڌڻ ڪي ڌاري،

پنهنجو پاڻ تي ٻچايو، ”منشي“ مرم ٿو ماري،

آخر هي وير وٺندا، جُڳ جُڳ جيئن جيالا،

نت نت نوان نرالا....!!

*

مُند آهي ڇري، رات آهي ٿري،
مهڪ موتئي سندي، واهوندي ۾ وري.

توکي اچ ڪچي، رنگ روح جو رچي،
ڪا نہ محفل مچي، من جي 'ميران' نچي،
آءُ جيڪو اچي، هڻ تنهن کي ترِي.....!!

ٻئي ڪچي جون ڪنڌيون، ريت ۾ ڇيٽ ٿيا،
پرجهلا پُون جاء، پاڳيا پيٽ ٿيا،
سُونهن سنڌوءَ کي، ڏس نہ ڪيڏي سري.....!!

رات ڪينٽيءَ مٿان، ڪُونجڙيون ڪُڪيون،
جي پِريون پاڪُرين، سي پنيءَ پُڪيون،
تو سري اي پرين، مون نہ ساعت سري....!!

ڪيٿ ڪستوري ٿيا، ڪوڙ ڪَنهبا ڪڙيا،
'منشي' مومل پسي، ميندَ را ڪئين مڙيا،
تو بنا اي پرين، هر پَرِي اوپري....!!

*

ڪاري ڪاري رات او ساٿي، ڪاري ڪاري رات،
جوت جڳائي جڳ ۾ جاڳي، پيدا ڪر پرڀات.

ڪوڙي ڪيس اڙيات اڙي ٿو، ڀُک ۾ تنهنجو ٻار رڙي ٿو،
دل ۾ پنهنجو پاڻ دڙي ٿو، گهنگهر گهاري گهات گهڙي ٿو،
سينو ڪنهنجو ڪونه سڙي ٿو، ههڙي منجهه حالت او ساٿي.

رئيس جو ڪتو ريشم پائي، غريب جو ٻار اگهاڙو آهي،
اِئين لکيل اسلام ۾ ناهي، تون ته ڪمائين وڏيرو کائي،
رت پسينو اسان جو آهي، هن ڪيو هضمات او ساٿي.

وڏو وڏيرو ڪين ٿَڪي ٿو، ڪنهن جي ڌيءُ ۽ نونهه تڪي ٿو،
ماروئڙن جو ماس الاڙي، هتي وڪامي پئسي ٿڪي ٿو،
حال ڏسي هي ڏيل ڏڪي ٿو، ظاهر هي ظلمات او ساٿي.

مارن جا ڳهي ماس هڏا، جنهن تي عيش پيا ڪن پيٽ وڏا،
پاپي وڏيرو پاڻ پڏاءَ، پاڻ جهلائي پاڻ چڏاءِ،
وقت جو ساٿي مليو تو آهي، حاصل ڪر نجات او ساٿي.

چا جو ٿائيم چا جو ٿاٽو، مسڪينن جي ماس تي گهاٽو،
سردي گرمي ساٽو ساٽو، پوءِ ٻه گهر ۾ ان نه داٽو،
سمجهي سيٺ ٿو ڪاٺ جو ماٺو، هئي هئي هتي هيهات او ساٿي.

'منشي' ڪهڙا ما روئڙن جا، ڪريان چا مذڪور هتي،
ذري ذري ۽ وِڪ وِڪ تي، ويڙهيچا وهلور هتي،
ڏوٿيئڙن کي ڏيه سڄي ۾، سور مليا سوغات او ساٿي.

روپا ماڙي

هن ڳاڙهي ڳاڙهي ماڙيءَ ۾ ڪئين روپ هزارين رنگ هئا،
سي ڏينهن هئا نت نينهن هئا. ڪن نام ڪٽن جا ننگ هئا.

چا شهزادن هت شان هئا، مانجهين مردن مان هئا،
چا آن پريا انسان هئا، چا سورهه پٽ سلطان هئا،
چا پاڳوءَ جهڙا پان هئا: جن دودن ڏنڙا دان هئا،
ير- غيرت محبت حڪمت حشمت، دولت ۾ سي دنگ هئا.

چا گهم گهمان هئا گهوٽ هتي، سي گهوٽ به ڪي اٽموٽ هتي،
ڪو دودو چوٽان چوٽ هتي، ڪي ننگر پونگر سوٽ هتي،
هو اولو هر ڪنهن اوٽ هتي، هئي هيرن مُور نه ڪوٽ هتي،
۽ چالن ڪندين چؤواٽن تي، چرندا چوَڏس چنگ هئا.

جن ٿر بر هڻڙا ٿاڪ سدا، سي بانڪا پٽ بيباڪ سدا،
تن هندين ماڳين هاڪ سدا، ۽ دل جا پاڪئين پاڪ سدا،
سي ڏگ ڏٽي هن ڌرتيءَ جا، تن ڌُوپا رن جي ڌاڪ سدا،
سي وارو واهر وانگين جا، ۽ ويرين وجهندا ونگ هئا.

ڪڏهن رم جهم رم جهم رات هئي، ۽ هيرن موتين تات هئي،
ڪڏهن برهه بياني بات هئي، لڪ لاڪيٽي هر لات هئي،
ڪڏهن ورهه جون وايون وات هئي، ٿي برهه وني برسات هئي،
ڪڏهن جوڌا جاني جاءِ انهيءَ تي، جوٽي بيٺا جنگ هئا.

ڪڏهن چوڌاري هٽ چس هئا، ۽ وانگي پنهنجي وس هئا،
ڪڏهن گهوڙن گهوٽن گس هيا، ۽ ڏِس ڏِس تن جا ڏَس هئا،
سي قلب نه رکندا ڪَس هئا،۽ جيءَ سان چوندا جس هئا،
ڪڏهن تاڪُن ڪي تڪبير وجهڻ لئه، تٽبا تا زين تنگ هئا.

هن ڌرتي ڏنڏا ڏار هئا، هٽ ڀاڳين رهندا ڀار هئا،

جي دشمن لئہ تلوار هئا، ۽ يارن جا سي يار هئا،
هت هنسا پڻ هزار هئا، سي مانجهي مٽيادار هئا،
هت راڻا سوڍا رهواسي ڪئين، ارڏا پڻ اڙٻنگ هئا.

هت شاهہ وڏا شهزور هئا، ڪي ”منشي“ مانجهي مور هئا،
سي اپڙن عاجز اُهڪن جي نت، پاڻ ڪندا پرگهور هئا،
هر ڏاڙئين ڪي هئا ڏوڙ ڪندا، هت دنگ دلين دور هئا،
تير تراريون ڀالا تن وٽ، ڍال ٻَڌڻ جا ڍنگ هئا.

دوها

هر هڪ روح جي لاءِ رحمت، هاري ۽ مزدور جي محنت،

پاڻ پتوڙي ڦُلنديون لتوڙي، جوڙي جڳ جي لاءِ جنت.

*

بيشڪ باني ملڪ سڄي جا، هاري ۽ مزدور ٻئي،
اٿو لٿو ڪن اجهو به پيدا، سهسين ڪائن سُور ٻئي.

ايئرڪنڊيشنن بنگلن توڙي، محلاتن جو ورتم واس،
ذري ذري تي مزدورن جي، ماس سندي ٿي آيم ٻاس.

پورهيت پنهنجو پگهر وهائي، ساري جڳ ۾ جوت جلائي،
ڪير ڪمائي ڪير ٿو کائي، هِت سا ريت نرالي آهي.

هاري بر ۾ باغ بنائي، هن جي محنت هرڪو کائي،
رت ولوڙي جڳ کي جوڙي، جهڙس جڳ ۾ ٻيو ڪو ناهي.

هر هڪ روح لاءِ رحمت، هاري ۽ مزدور جي محنت،
پاڻ پتوڙي لُنڊيون لتوڙي، جوڙي جڳ لاءِ جنت.

راتو ڏينهان ميهان نيهان، دل ۾ تن کي ڪم جو غم،
ملڪ جي لئہ مزدور ۽ هاري، ”منشي“ آچي هڏ و چم.

*

منهنجي سيني سنڌ وطن جي، سانگيئڙن جا سُور سوين،
پورهيتن کي پچندي ڏسندي، پلپل جاڳ پور سوين.

ڪنهن جا ڪُتا روز پيئن ٿا ، ميها مٽين مُنهن ڪير الا ،
جهڻ ڦڙي لئہ جهوتون ڏيندي، جهانگيئڙن پيا جهير الا.

ريسن ڪيسن رئيس هزارين، روز لُٽائن لک الا،
لوءِ منهنجي ۾ لکين ماڻهو، بک جو ٿي ويا بَک الا.

بيڪارن کي بنگلا ڪارون، پورهيت هتڙي پيٽ بکيا ،
چانپ اُتر ۾ لڳ اگھا ڙا ، ٿڙڪن مارو ڏيل ڏکيا .

رهزن رهبر روز پيئن هت، رهواسين جو رت الا،

چورن چوسي آهي چڪايو، سانگيئڙن جو سَت الا.

مرنداسين پر ”منشي“ پنهنجي؛ وانگيئڙن جا وير وٺي،
پيتو جن پاءِ پورهيتن جو، تن کان سولو سير وٺي.

*

سڌ سنڌوءَ جو سڻندي ئي، سر گهوري ويا سر گهوري ويا،
قوم جي ڪارڻ ڪوپا پنهنجا، ڪنڌ ڪلهن ڪان ڪوري ويا.

ڳاڙها ڳيرو سينڌ سنڌوءَ ۾، سورهه ويا سندور پري،
ڏيهه ڏياٽيون ٻاري ويا، ٻي نور اکين ۾ نور پري.

ناز نپايل ڪلها ڪونڌر، لال لهوءَ ۾ لال ٿيا:
مانجهيئڙا ڏيئي مان مٽيءَ کي، ملڪن لاءِ مثال ٿيا.

گجندي گُڙندي گرز ۽ گوليون، سورهه سيني سهندي ويا،
ڌوڙ ڪنداسون ڌارين کي هن، ڌرتيءَ تان اِئين چوندي ويا.

ٻاٽ اونداهي ۾ ويا ٻاري، لال لهوءَ سان لاٽ هتي،
ڳهاٽ ڳهٽا گهنگهور منجهان ويا، وانگين ڏيئي واٽ هتي.

آهن اڄ اوسار اُنهن جا، ڪيتي بندر ڪان ڪشمور،
موت کي ماري مات ڪري ويا، مرد مجاهد مانجهي مور.

گهور وڃان تن گهوٽن تان جي، سنڌ مٿان سِر گهوري ويا،
چئني طرفن چٽڪن پريل، چنگ چڱيرو چوري ويا.

ننگي پنهنجو ننگ سجاڻي، ناتو نينهن نڀائي ويا،
محڪم محبت سان هو ”منشي“، جڳ جي جوت جلائي ويا.

*

هن نگريءَ کي نگري جي، بيماري چوڌاري ڦڙي،
مسڪينن جو ماس پيو کامي، ظلم هتي ڪئين زاري ڦڙي.

سانگين سِر تي سور سوين ٿا ، ڌين سياسي ساندا هتي،
ماروئڙن جي ماس مٿان آهن، آڪرا ٻاٻرا ٿاندا هتي.

ويس ڍڪي موسيٰ جو البت، آيا هتي ابليس وري،
آڙ وٺي اسلام سندي سي، ڪرڻ گهرن ٿا ڪيس وري.

هن جي سياست پيٽ جي پوڄا ، هن جي زبان ۾ زهر الا،
ڪير ٻڌي ۽ ڪير سٽي هي، ڪيسين هلندا قهر الا.

رهبر مَتجي رهزن ٿي پيا ، راهگيرن جي نه راهه رهي،
هٿ ۾ قرآن ڪڇ ۾ ڪاتي، ڪنهن نه خبر هي ڪيئن وهي.

داد رسيءَ لئه دانهون نه ڪريو، درد وندا بيداد هتي،
ڪير نه ٻڌندو، ڪير نه سُڻندو، ڪنهن جو ڪو فرياد هتي.

لُهوءَ اوهانجو لوپين لُڇن، ساندن ڪي آهي سيباڻو،
هلو هلون ڪنهن ٻي نگريءَ ۾، ڏيهه ڇڏي هي ڏاڏاڻو.

”منشي“ هتي مجبوري آهي، پوري جنهن تي سوري ڙي،
ڏاڍو گابو هن نگريءَ ۾، دوست هتي دستوري ڙي.

بيت

هاري تنهنجا هٿ، ڇُهان ڪهڙي ڇَپ سان،

تون ته اُهائي وَٿ، جنهن ۾ ساهه سنسار جو....!!

شهيد صادق هاري

سورهه صادق سنڌ جا، مانجهي مزاري،
ريج ڏيئي تو رت سان، ڪئي منٽي موچاري،
جيجل ساڻ جوان تو، پوري پت پاري،
ڳاهون ڳائن پيا ڳوٺن ۾، تنهنجون هاري ناري؛
سامهون سنئي سيني ۾، گوليون گرناري،
تو ٻارڻ ڏيئي ٻاري، سا ورهه ڪين وسامندي.....!!

سا ورهه ڪانه وسامندي، جا جوٽي وئين تون جنگ،
عضوا آچي امڙ کي، وئين نينهن نڀائي ننگ،
رت نه ويندو رائگان، هي راتا لاهيندو رنگ،
دشمن ڏين داد تو، تون دليريءَ ۾ دنگ،
ڏاڍن جا هن ڏيهه ۾، ڏوٿين سنا ڏنگ،
وانگيئڙن تان ونگ، ڪڏهن لهندا ڦهر جا.....!!

پُرين ڪان جنهن پٽ تي، منهنجا ڏوٿي ڏاڏاڻا،
پرين ڪان جنهن پٽ تي، منهنجا نوري ناناڻا،
پرين ڪان جهٽ پٽ تي، منهنجا مرڪن مهاڻا،
پرين ڪان جنهن پٽ تي، منهنجا سانگي سياڻا،
اڏيل اباڻن جا، جتي جهوپا ڪڪاڻا،
سيني ۾ سي صادق ڪي، سدا سيباڻا،
ڏارين جا تنهن ڌرتيءَ تي، اچي پير پيا پاڻا،
حق نه ملي هارپ جو، ٿيا ويٺل ويڳاڻا،
داروءَ جا داڻا، ڏکي پيا ڪنهن دل ۾.....!!

هاڻي هن عوامي، ٻُڌ حڪومت جا حال،
ٻوري اچي زوري ڪيا، هت جابر ڪئين جنجال،
ڪُتڻ ڪمدار ڪامورا، تنهن لبي ڪيا لال،
ڪمون جهڙا ڪري پيا، ڪي پڪل پاڙيا پال،
چنڙ صوبيدار ڪئي، چمچن واري چال،

لڏي وڃو هن لوءِ مان، اهنجي مهاڻا ڇا مجال،
ڳاريون گوليون ڳگدامن تي، ٻيا ظلم لازوال،
ڪيا بندوقن ٻتال، ڏوٿي پنهنجي ڏيهه ۾.....!!

ڏوٿي پنهنجي ڏيهه ۾، ڏَڪن ۽ ڏُسڪن،
ڏهڪاءُ ڏسيو ڏاڍن جا ، جهانگيئڙا جهجن،
ٻاهيون لڳيون ٻڙڪاٽ ٿيا ، جهوپا ٿا جلن،
ڪارا ڪڪر ڇانئيا ، ڪيون ٻاڪارون ٻارن،
قهر ٿيو ڪيڏاهن وڃون، ڪيون واڀون وانگيئڙن،
انگ اگهاڙا پيٽ بکيا ، سانگيئڙا سهڪن،
اندر جن جا آڳ ۾ ، ٽاندن جيئن ٽهڪن،
هڪڙا ملوڪ ماريا ، ٻيا ٿيا قيد وڃن،
ماڻهو نه رهيو ملاحن مان، جن جون وهون واڪا ڪن،
ليڙون لٽا ، چڙيل چتا ، پٽين پار ڪدين،
سم نالي ءَ تي سوڍيون، وٺيون ويچارين،
پيٽ بکون ذرتي هند ۾، اوچڙ اُپ اٿن،

سي جاني ويا سپ جيل ۾، جي آڻين ۽ چاڙهين،
”منشي“ ما روئڙن، سهم سنا ڪئين سنڌ ۾.....!!

سُهم سنا ڪئين سنڌ ۾، آيل اباڻن،
معتبر هن ملڪ جا، تماشايون ڪن،
وڏيرا هن وانگين ڪان، رڳو ووٽ وٺن،
مير، پير، معتبر، ڪُرسي لاءِ ڪڙهن،
اڇي ڪو انصاف لئه، ڳا ريون جام ملن،
شابس هڪڙي شاديءَ کي، جنهن ڪئي مدد ما روئڙن،
مدد عيوض تنهن کي، ڏسڻا جيل پون،
سوار صوبيدار ٿيا، ماڻهون جي مارين،
پروموشن پڪ ملي، ما رو جي مارين،
سوار، صوبيدار، ايس پي، سپ پائر پيچ رهن،
ڦها ر ڪامورا ڪني سپ، ناٽي ڏانهن نمن،
وري هاٽي ووٽن لئه، پيا وڏيرا وڙڪن،
پڇيو نه ڪنهن پير پري، ڏک ۾ ڏوٿيئڙن،

'منشي' شال مرن، اهڙا موذي ملڪ مان....!!

مرن موذي ملڪ مان، جن جي من نہ مرم،
ڪڙهن سدا ڪرسيءَ لئہ، وڏا بي شرم،
سدا پوڄاري پيٽ جا، نہ ڪو دين ڌرم،
دغا دولاب دل ۾، ڪوڙا کڻن قسم،
ڪچ قرآن، پنج پُٽ، بيا هڙئي ياد حرم،
تندرڻ توپي، لاهن لوپي، ڳالهيون ڪن نرم،
ڪم ڪڍيو ڪنگالن مان، پوءِ گُهتا ڪن گرم،
اهڙا بي شرم، هاڻي قائم رهندا ڪين ڪي....!!

قائم رهندا ڪين ڪي. اهي ڪوڙ مٺيءَ جا ڪوٽ،
مري مري ما روئڻن، مانجهين ڪاڏي موٽ،
ڌوڙ ڪنداسون ڌاڙيلن کي، نيٺ تہ چڙهي چوٽ،
سانگي ٻڌي سندرا، گهِڙي ٿيو گهوٽ،
سانگيئڙا جي سورن ۾، سُڪي ٿيا سوٽ،
اچو انهن اوٽ، ڏاڍن کي ڏاري وجهون....!!

هاري تنهنجا هٿ، ڇُمان ڪهڙي ڇپ سان،
تون ته اُها ئي وٿ، جنهن ۾ ساهه سنسار جو....!!

هاري تنهنجي هڙ، آهي ويريءَ وات ۾،
ڪن ڪهاڙي ڪڙ، پنيان پير پليت جو...!!

هاري تنهنجا هٿ، ڪسر هيري 'ڪوهنور' کان،
تون ئي ساهه سنسار جو، تون تان وڏي وَٿ،
پر ٻيهري لئه ٻٿ، ڪائيندي تون ڪپي وئين...!!

هاري هڻ مَ هٿ، ڪش ڪهاڙي ڪنڌ ۾،
ويري وِچ وري ويا، وڏا ڪائي وٿ،
اهڙي سنئين سَٽ، جو مٽڪي کان مٽي وڃي...!!

وِڏي وڏيري ، اک تنهنجي اَن ۾،
ڪش ڪهاڙي ڪنڌ ۾، وجهه ڪانئر ڪي ڪيري،
سنگ سپيئي سيري، گهوٽ ڪٽي رک گهر ۾....!!

ڏاڍن جا ڏکا، ڏيهاڙي ڏٻرن متي،
هوڪا هٽي حق لئه، نه ڏي لوڪ لڪا،
پورهيت پنوهارن جا، پوڄيو پوڄ پڪا،
ويرين جا وڪا، پيو ڪر تون پڌرا....!!

ٻُلجي ڌاريئي ٻولڙا، ڌيڌ مٿا ڌڪير،
ووکو بنا ڌير، پنجين پاڻئين پڌرو...!!

ويهون وڌيرن جون، وريون وفاقي،
ٻَنو هي پنجاب جا ، ڪمائي پاڪي،
سِڪڻا ٿي ساقي، پيا رين پراين کي...!!

ور ڌيو وڙهيو وجن، وردين سان ويري،
پنهنجا ئي ٿيا پاڻ سان، پيري ڪپيري،
مارن لئہ ميري، انهن اک ازل کان...!!

وجهو وجهو واجهہ، وڌيرا وانگين مٿي،
ڪڌهن ايندي ڪانہ ڪا ، ٻاٻاڻن تي ٻاجهہ،
ڪونہ جيئندا جاجهہ، قوم ڪيرائين ڪُن ۾...!!

ڪيڏي جهل جهروڪ، حُجرن حويلين ۾،
لڪي لڪي ڪانہ ڪا، لوڪ آ منهنجو موڪ،
رت روئاري رات کي، ڏينهن هٽي پيو ڏوڪ،
هاڻ تہ لعنت طوق، ڪيڏ وڏيرا ڪندڏ مان...!!

چوري چنڊي هيٺ، پرت پري پئي پوررڙي،
ما ڙيءَ مٿان سيٺ، تڪي تاڪائو ٿيو...!!

❀

واڳو وات وفاق، ڪيئن ڳِهي پيو قوم کي،
ساري ڇتي سنڌ تي، خنزيرن خوراڪ،
ٿاٿو نيا ڏيئي ٿاڪ، ڪڏهن لهندي قوم هي...!!

ڪن ڪيائون ڪين کي، حقيقي هُوڪون،
سڪٽيون ساندي جيان، ڦڪيون جي ڦوڪون،
ڪوڙيون جت ڪوڪون، پلجي اُت پيڙا ٿيا...!!

رهواسين کي روڳ، ڏهاڙي ڏبرو ڪري،
رس وفاقي وات ۾، ڦتو ڪيائون ڦوڳ،
ڪيڏا ڪوڏر قوم جا ۽ ديڳين چڙهيا دوڳ،
ٻاڳيا ٻائن ٻوڳ، سوڙهي ٿئي پئي سنڌ ڙي...!!

ڪونه ڳڏيو ڪنهن کي، ڪنهن نه ڪنهن جي ڪَل،

اچي پڌري ڪوڙ تي، گهوڙا هيڏي گهل،
پٽيو پٽي پار ڪدي، سنڌو سيني سل،
ڏولڻ اها ڏل، ڪڏهن لهندي قوم تان...!!

ڪيسين پيو پچندين، ٿي ڪبابي سيخ،
ماٺون ويا مريخ، تون اتي پيو اوجهرين...!!

ڪيڏي سونهن سرير ۾، ڪيڏو حرص هبڳاءُ،
ٻاڪاري اڄ ٻَڪر جيئڻ، ٻن ٻارن ماءُ،
جاڳڻ جوءَ جڳاءُ، سمهڻ ويندي سڌ ڙي...!!

جاڳو او جاڳو، اجان ڏيو اکين کي،
سنڌوءَ ورتو سور جو، ڏونئري ڏينهن ڏاڳو،
سورن جو ساڳو، وڏندو اچي ويڙهه ۾...!!

سڌي ۽ سڌڪا پري، نرن ۽ نارين،

هٿ ڪٽيو هڪلون ڪري، هاڪاري هارين،
مون ڪي ٿا مارين، پاپي پنجوڙن ۾...!!

ورو ورو وارثو، ٿيو ولهيءَ جا وارث،
هٽي پٺي هائي ۾، اوهان جي آرس،
جي پاڻ ٿيو پارس، تہ سون سموري سنڌ ٿئي...!!

پدمڻيءَ جي پير ۾، پارس ٿي پارس،
مَنهان مارئون ٿي پون، جي ولهيءَ ٿيو وارث،
ڪهڙو آهي ڪس، جي ڪٽان قرباني ڏيو...!!

پدمڻي اک ڪٽي، جيڏانهن نهاري،
هر جاءِ هلي هوڪ ٿي، هيرا پٺي هاري،
بيا ء بهاري، ڪٽي ڪاهڙ مان ويا...!!

پدمڻي، ڪنهن جٽي، ڪنهن جو آهي ويا ء
پاڻ ڪريو پانهنجو، نيرو نِيا ء

سيا سنگيٽان ٿيا، سنگيٽان سيا،
عجب هي انياءُ، پدمڻيءَ جي پد سان...!!

پدمڻي واھ وڻي، تنهنجيءَ اک اڻي،
پنهنجين پراين، پاپين، ڦيرائي ڦڻي،
ڏٺي ٿين ڏٺي، ته سيج سرهي ماڻيين...!!

هڪڙو پڌرو پيٽ ۾، ٻيو ڪولهڻ ڪج تي ٻار،
ڪانڌ ڪاريءَ ڪکيو، بستر تي بيمار،
پٺي پيٽ پرڻ لئه، نايو ڏونئرن ڏار،
ويڙهي ويا ويچار، ويچاريءَ وجود کي...!!

ڪولهڻ ڪانبو ڪنڌ ۾، وڃهلي ور جي ڪاڻ،
ڪارا ڪوجها ٻارڙا، تن جي تاڻو تاڻ،
مٺ وڌي پار ڪڍي، من وڌي مانداڻ،
ڌرو زهر اماڻ، نه پيڙهي ٿيان پڳوان کي...!!

پس پوڙهي مڙس جو، پورهيو منجھ پگهر،
ڪوڏر ساڻ ڪڙيي جا، ڏمريو ڪڍي ڏر،
رت روئاري راج ٿو، وڏيريءَ جو ور،
هاريءَ ساڻ حشر، ڪيڏو آهي قوم ۾...!!

لاهيا رو لائي چٽي، سڃي پيو سيري،

ها ري پرِيان هٿ ٻڌيو، اکيون پيو ڦيري،
چرَ وڏي ڄيري، پر هئي هئي آهي هيڪلو...!!

گرگ هر هڪ گامَ ۾، وڏيرو ويري،
صدين کان سانگين لئہ، جنهن جي دل ميري،
اهو ڪندو ڪُڪ جو، ڏول ڪيو ڏيري،
هيري ۽ ڦيري، هميشه جنهن هٿ ۾...!!

ڏونئري ڏينهن ڏاڙو، لڳو ڪيڏو لوءِ مان،
رهيو ڪچاڙو، جهانگين جهڳا جهڙ ٿيا ...!!

ڏکو ڏيکاري، ڏونئري ڏينهن ڏاڙا هٽي،
هٽين نٿو هٽَ وجهي، واري سان واري،
گهنگهر ۾ گهاري، ڪيسين جيئندين جيئڙا ...!!

گوڙون گجگوڙون، گوڙن تي گوڙون،
ڪڏهن ڪڪر لاهيندو، سانگين تان سوڙون،
مانجهين منهن موڙون، ڀڪي ڀڏنديون ڀاڳيون...!!

رات نہ آئي راس، ٻاڪ ٻڪندي ڪڏهين،
ڪارون ڪريو ڪڪر ڪي، ڪوڪي ڪاليداس،
پکن جي پياس، لهندي ڪڏهن لوءِ مان...!!

سنڌ ۽ فلسطين، اکر ٻئي هيڪڙو،

هُت يهودي پڌرا، هِت منهن ۾ مسلمين،
دل ۾ ٻنهي جي دين، هڪڙو آهي هوبهو...!!

لڳم ڪِلَّ ڪپار ۾، جيئڻ مون لئہ جلّ،
سورن سانگين جي ڪيا، سيني سوين سل،
پلا پاڳين پل، پيليا ڏسيو پور ٿيان...!!

سون مياڻي سوجهرو، ٻيڙي ٻيڙي لاٽ،
جيئن چير چمڪي پير ۾، تيئن چولين جا چمڪاٽ،
پريو پاتوندر پاٽ، ڪذر ڪن ڳانڪئين...!!

رت روئي ٿي سنڌ جي، پومي ۽ پاشا،
شهرن مٿان شمشان ٿي، لٿا اڇي لاشا،
ڪلن پيا ڪاشا، ووٽ وٺي ويري ٿيا،

پاشا ۽ پومي، منڊيءَ ناهي مال،
وڪجي جا واڪن ۾، موران ڪنهن نه مجال،
پاڳيا جاڳيا پونءِ جا، پونءِ مٿي پونچال،
انبوه اسلام آباد ۾، دنيا جا دلال،
شرم اچئي شال، جيئن امڙ کي آڇي رکين...!!

ويئي وسائي وانگيين، منڊي ڪڪري مينهن،
پنل ڪل سڪاڻ لئه، چنڊي اٿيا شينهن،
اهڙا راتيون ڏينهن، ڪيئي آيا قوم تي...!!

ڏاڍا آيا ڏينهن، ڏکيا پنهنجي ڏيهه تي،
والي وار وطن تي، ميڙاڪي جا مينهن،

وري جيئن جو تيئن، اباڻا آجا ڏسان...!!

ڏاريا ڏيئي ڏوڻ، پڪا پير پٽي ويا،
پنوهارن پنيءَ تي، اُها ڪچن ڳوڻ،
هينئڙو ڏسي حالتون، پيو ٿي پروڻ،
اها اٿي لوڻ، ورچ ملي وانگين...!!

ووءِ ووءِ جا واڪا، اُڀرا اچن،
هاڻو پيا هٽن، ڏاڙو ڏنا رن جو...!!

روئي رني ڪوٺ، ڏانهن ڏني درياهه کي،
ٻاٻاڻن جا ٻوٽ، ڳجهين ڳجهن وات ۾،

مهراڻا ٿئي موٽ، ته روءِ نه رني ڪوٽ،
اڃان منهنجي اوٽ، ڪئين دودا ديس جا...!!

دودا منهنجي ديس ۾ ڪئين، هي آ دودن ديس،
جڏهن هڙيئي هڪ ٿي، ورندا ڪري وس،
مري ويندي ميسَ، ڏارين ڏاڙيلن جي...!!

موهن دڙي مورتيون، ساک سنڌوءَ جي سونهن،
ويو وقت وماس ۾، وانگي منجهه وروهه،
هاڻي در در دونهن، دکي ديس وندن لئه...!!

ڌرتي ڏني ڏانهن اڄ، ٻا ڙهيندي ڳوڙها ،
دؤر دراوڙ قوم جا ، دل تي پيس دوڙا ،

ٻاڏائي ٻانهون ڪٽيو، ٻڌين نٿو ٻوڙا،
ڳهلون ڳهر ڳهر آئيون، ڳهوڙا ڙي ڳهوڙا،
سانگيئڙا سپ سميمر ۾، سڪي ٿيا سوڙها،
ڦاسيون ۾ ڪوڙا، ڪيسين رهندا قوم تي....!!

ٻوڙن ٻڌي ڪانه ڪا، سندي امڙ آنهه،
سندي دردن دانهن، ٻيلا ٻرائي ويئي.....!!

ڪاري تڙ تان ڪونجڙيون، ڪرڪي مٿيون ڪالهه،
پلر نه پسي پٽ تي، لڙڪ وهائون لال،
سُک نه سنڌوءَ سال، چاليهن کان چڙهي ويا.....!!

ڪونج پانيا ڪک، ماريءَ جي مانداڻ کي،
پوپٽ جهڙا پک، ڦاسندي ڦوندا ٿيا....!!

ڪونج وڏي ويئي مونجهه، ٻاڪاري ٻچن لئه،
جيئن ڪوڪن نه ڪونج، چڪي ۾ چيتيون ڪري....!!

مٿي ماڻھوءَ تيل، هينان ڌرتيءَ تيل،
گھاٽي ڪئين گھمائيا، هت بلاول هيل،
رت رتا رابيل، رتا جن جي رت مان.....!!

گھٽي گھاٽي پيڙ، آهي عام عوام تي،
ڪنجهي ٿي ڪرڪي ٿي، هي هي هيڏي ريڙ،
لڳن ليڙون ليڙ، ڏسيو ڏيل ڏڪيو وڃي.....!!

جيئڻ تو نه جڳاءِ، پڃري منجھ پکيئڙا،
ونڻ ونڻ واس ونڻ جو، هيئن تو هڳاءُ،
آءُ اڏامي آءُ، سڳھو پکي سٽ سان.....!!

ڪوٽ ڏجي مان ڪوڪ ٿي، رني ڪوٽ مان رڙ،
وڪامن پيا واڪ ۾، وانگيئڙن جا وڙ،
جھانگين جھڳا جھڻ ٿيا، ڪوٽ نه قلعو ڪڙ،
ويٺا آهن وفاق لئه، در در لاهيو دڙ،

ڏکڻا نَڪ نرين ڪان، پاڙيائيءَ ۾ پَڙ،

جيڪر اها جڙ، پٽجي ته پاڪائي ٿئي.....!!

اڄ واڇوڙئي وڄّ، پاڙان وڻ اکيڙيا،
ڌرتي ڌٻي ڌونس ٿي، ياد آيس ٿڄ،
پيري پيري پڄ، ٽوڙيو ٽار جدا ڪري...!!

متان پانيو مينهن، وسي اڄ اوڪاٽيو،
اجان اُٿلون انديون، ڏاڍا تپندا ڏينهن،
شيخون ٽوڙي شينهن، ڳُڙي ايندا ڳوڙ سان...!!

ڪانگن ۾ ڪران وران، هٿ ڳولي ڪنهن غليل،
ڪڏهن ٿيو ڪين ڪي، هي جو هاجو هيل،
آکيرا اُکوڙي، رهيا وڃي ريل،
ٻچا ڪٽي ٻيل، نوان اڏيئون نجهرا...!!

پاٽيءَ مٿي ڦونڊا، نهن ۾ ڍهن،
ماٺون ائين رهن، دوکي جي دنيا مٿي...!!

جاڳائي ويو جوانڙو، گوريءَ کي گناهہ
سرڪ ڦاهي ساهہ، چارئي پهر چتا ڪري...!!

❀

ٽڙ ٽان چورا ٽڙ، هي ڪورم ڪنهن جا گڏيا،
لوڻن لڳ ليڙا ڪيا، ڏُبي پيو مون ڏڙ،
مون پنهنجا ڪين پيا ريا، تون ڪرين ويرين تي پيو وڙ،
هِڪل پيا هڙ، آئون پنهنجا پيا ري وٽان....!!

چوري ويا چري، سارا سيڙها سانگ جا،
ويئي پُون پڙپانگ تي، جا هميشه هري،
ٽڙپي ڪيو ٽر مان، نه نه ٿيندي ڳالهه ڳري،
پئو ماڳ مري، پر- ڦُر نه ڦِرڻ ڇڏيو....!!

مِڙ ڏيئي ڪيو مڙ، ڪا پونچا ٽيل پاسي نه رهي،
ڪائي ڪل سائي ڪندي، پوءِ نه ڇڏيندي پڙ،
نلهه تي ٿيندي نِڙ، هي آهي ذات حرامڙي....!!

ڏاڍا سهي ڏنپ، ڪا جا ڪٺڪي ڪامٽي،
نہ ڪا رڙ نہ رنپ، پوٺن پوٺا ڙا چڙهيا.....!!

ڏيهان ڏينهن آ ڏيھ ۾، امن جي اٿاٺ،
سوئر سوين سنڌ ۾، ڏاڍ هيرياٺون ڏاٺ،
مون کي ماريو ماٺ، ميان مارويڙن جي.....!!

سنٽرل جيل سڌي، سنڌ جي سپوتن کي،
سانگو ساھ چڏي، اچو تہ ڪوٺ ڪنبائيون....!!

ٽمن پيرن ۾ ڪيا، ڳجهن آ ڪيرا،
تڙجي تتر تا ڙا ويا، ڳُڙ پريا ڳيرا،
وس تہ واهيرا، وسن وارٺ جا....!!

پتارن جي پرم جو، پاڳياٽين کي پوءِ
ڪنا ڪُريت ڪامٽيون، ڪن سدائين ڪوءِ

اوڏي ريٿو رئو، لڄ بچائڻ لوءِ جي...!!

چگّي سا چُني، جنهن ۾ ستر سانگين،

جنهن ريبيو روح ريشم ڏي، سا ئي رت رُني،

تنهن نہ پَت پُني، جنهن اپونين سان عيش ڪيا....!!

اديون هو اٺموٺ، منهنجو ور وريئيون،

وڙهندي مُئو ويڙهہ ۾، جوءَ ڪٿيو چٽي جوٺ،

گهوڙا اهڙو گهوٽ: ڪنهن نصيباڻيءَ نصيب ٿئي....!!

لکي لاکيٽي، جهندو پاڙو مون ڏنو،

مرڻ جيئڻ منهنجو، آهي ان پيٽي،

ڪر چيٽيون سان چيٽي، تہ بہ بولي بي نہ بوليان....!!

واسي چندن واس، پوتيي تو پوتي ڪئي:

اهڙي ڪيئن تو زندگي، روح آئي راس،

لوئي ڪالهہ ڪتي رکي، ڏوٿين منجهان ڏاس،

پاڻ نہ ٿئين پناس، چنين چٽيءَ ورائين....!!
راڻي سان ويهي رم، چيڳري چڏ چانگرا،
ڪونہ ايندئي ڪم، جنهن سيتل لئہ سينڌون ڪرين...!!

نڪ گدري ڦار، ڳاڙها تماتا ڳل ٿئي،
چيلھ چيلاٽي جهڙي، لڏي لچڪيدار،
ڳچي پکي نيرڳي، جنهن ۾ موتي مٽيادار،
ڪڙي بيني ڪوه تي، چوري چمڪيدار،
ڪُهي ٿي ڪجلين سان، سورھ ڪئين سالار،
ائين نہ مسافر مار، متان راڙو ڪو ريبي وجي....!!

واسي چندن وار، چوٽا ڪيئي چوسرا،
سينڌ سُرما سانوري، سورهن ٻيا سينگار،
اڄ بہ ڪئين ڪاڪ ۾، ٿيندا شاھ شڪار،
ڪوڙين ڪلنگيدار، مرندا تنهنجي مُرڪ سان...!!

ڪاهي آيا ڪاڪ تي، چورا نئين چاٽ،

پورا جنين پرکيا، سندا ناتر ناٽ،

دوکا تنهن دنگ ٿيا، وارث رسيا واٽ،

ٿيندو ڪاڪ ڪڙهاٽ، موڪل ملندي مالڪين....!!

ڦندو ڦاسي ڳهاٽ، مرڪي پائج مينڌرا،

ڪنڌ جنين هٽ ڪاٽ، سي پورل پلي هن پونءَ جا...!!

سئو ورهن جي سِرڻ ۾، ڪروڙ ورهن جو ڪانگ،
پکي پيدا نہ ٿيا، نہ ڪو هئڙو نانگ،
سنڌ تي سانگين سانگ، اِنهان کھٹو اڳي هئا....!!

ڪالھ اسان تي ڪاوڙيو، ڪانياواڙي سيٺ،
ماضي جيان مزدور جو، هٿ نہ هاٽي هيٺ،
اهي سيٺ ندورا نيٺ، وڳ سان ويندا واڳجي....!!

ڪتابي ۾ ڪاهوڙي، ڳنڍين تان ڳنڍجن،
هو رهيا ٿي روهہ ۾، هي شاهي منجھ شهرن،
سنڌوءَ ساڻ سمن، ٻنهي ٻڌو ٻانگ سان....!!

توکي جس 'جساف' ويرين سان وڙهندي اچين،
پڇيو وڃن پر ونيو، لوفر هٽيو لاف،
مور نہ ڪندي معاف، تنين کي تاريخ ڪا....!!

هوشو هاڪاري، چيو اچي انگريز کي،
پل مونکي وجھ ماري، پر سُک نہ وهندين سنڌ ۾.....!!

چاسينگر چائين، ٻت ٻچائين باھ کان،
اڄان تون آهين، ڪچي رڇ ڪنپار جيان.....!!

ڏُبي مڇي سمنڊ ڪي، ڇا ڇا ڇاڇولي،
ڏيڏر ڻانء ڻانء ڏيندي ۾، سپيون پيو ڳولي،
ملان ڪي مسيت ۾، لڪايو لولي،
راڄ ڪئين رولي، ڇتي ڪتي ڇڏيا ...!!

ملان مروءَ ماس، ڪايو هٽي ڪونگهرا،
ڏيڪاري پيو ڏيهه ڪي، ڏاڙهي ٻوڙو ڏاس،
ٻاسي آيو ٻاس، ته سؤ ڪوهه رهندس سڄ ڪان...!!

ملين ڏاڙهيءَ منجهه، آڪيرو ابليس جو،
ڏيهه سڄي لئه ڏنجهه، ويري اِن وجود آ....!!

پيشو پيش امام، واحد ڪنا وانجهيو،
مُلين مُنهن مزو ڏٺو، هڏو جو حرام،
شرم صبح شام، هو تڙيو ڪيڏي تن مان...!!

مولوي معراج، پنجئي وقت پاڻ سين،
طمع سندو تاج، مٿي رکي محراب ۾....!!

ملن سندي من ۾، ڪينو مرض ڪوڙهه،
آچون اوپا ري جون ڪري، پاڻ وجي پيو لوڙهه،
نَو نريون نوڙ، ٻڌيو پيو ٻانگون ڏي...!!

چڪيو ڇهري چپ سان، ملن مروُ ماس،
رکي سڪي رب جي، روح نہ آيس راس،
بينائي جي ٻاس، انڌي آئي ڪانہ ڪا....!!

پائيوا روپت، اوباري ۾ اڪيون،
ڪيڏي چڱ قلب مان، ايءَ گذارڻ گت،
اسان ڪي اُچت، ماني مڙسيءَ جي ڪپي...!!

ٿر ۾ ٿاريلين جي، ٿَر ٿرا هت،
وني سندي وٿ ويو، ڪئؤ ڪري ڪٿ،
گهر گهر گهڙا مت، سڪي سوڪا را ٿيا...!!

وانگين تان وري ويون، ويرين جو وِيرون،
جهُري جُهوين جهور ٿيا ، جهيرن تي جهيرون،
جن ڏٽين ڏيرون، سيئي قاتل قوم جا...!!

ڪالهه ڪلاچيءَ ڪن جا: واڳوءَ واڍوڙيا ،
مورڙي جي ماڳ ۾، چتا ڪنهن چوڙيا ،
رت پيئڻ لئه رستن تي، ڍهون هٽي ڍوڙيا ،

وڏيرن ٽوڙيا، پيئند انهن جي پير جا...!!
واڍوڙيا وتن، مرؤن شهر وچ ۾،
وهي پيو واچن مان، رتو رت سندن،
ڪئين پيا ڪونڌ ڪُسن، ڳيرو پنهنجي ڳوٺ جا...!!

هي مت موڙها مورهين، مٽيءَ جا ماري،
هي آهن قومي رت جا، وڏا واپاري،
قيام ڪري ڪاري، پورب ڪان پهتا هتي...!!

پناهگير پريت، پلجي ڪن نه پونءَ سان،
جنهن هي ٻجُ ٻنيءَ وڌو، تنهن جو گهر مسيت،
هاڻي جيئڻ جيت، سر گهري ٿي سنڌيو...!!

تيئن اج سنڌ پنجاب وٽ، جيئن دلي منجھ مڇي،
ڪُڙهي ڪندي رَچ ري، اڇي هٿ اڇي،
سٽپي ست رچي، ويري وات ورهن ڪان....!!

سِر ترهو هٿ حقو، گوڏن تائين گوڏ،
ڏاڙيلو ڌرتيءَ جو، لڪجي منجهان لوڏ،
ڏيدو مٿو ڄڻ ڏونگري، اکيون اندر روڏ،
بولي جنهن جي بوڏ، وڙ غيرت ڪان وانجهيو...!!

پنجابين پکيڙيو، ماندي وارو منڊ،
اوچا وجن اچري، پان ٻنجي پنڊ،
ربوو ۾ رائيونڊ، پيئو پيئي آئيا...!!

پنجابين پنجوڙ، ڪئين پاتا قوم ڪي،
اٿيا ٽوڙڻ اونترا، جيئن اُني ڪنپيون ڪوڙ،

لاهيندا لتون هٽي، مٿان سنڌوءَ سوڙ،
مانجهي پڌندا موڙ، رڳي ريٽي رت مان...!!

ڌوٽي جو ڌرتيءَ کي، سيوئي ڌرتي ڌڳ،
اٿي پيا اڄ اونيڙا، لکين لوهي لڳ،
کٽي سؤانن سنڳ، اڇن هٽندا اکون...!!

سورهه سپوت سنڌ جا، دودا دريا خان،
سوين ساماٽا اٿي، جيجل پٽ جوان،
ٻاٻاڻي ٻولي مٿان، ڪروڙين قربان،
گهوٽن جو گهمسان، ڪانئر ڏنو تو ڪين آ...!!

امڙ اڪ آئي، متان ڪرين ماءُ تون،
وارث تو والي، جيجل جاڳيا جوءِ ۾.....!!

سپوتن سُئا، سنڌو تنهنجا سڏ ڙا،
مِڙيا ڪئين مرڻ لئه، مانجهي ڪي مٺا،
دِلان ڪر دعا، ته پورا رهون پير تي.....!!

مُچن ساوڪ منهن، ڳلن ڳا ڙها ڳيرو،
سنڌ ڙي تنهنجو سُنهن، اچن سِرَ سهائيو.....!!

سينڌ سُڪل جو سُنهن، مونکي آهي ماءتا،
مٿي تنهنجو مُنهن، سر ڏيئي ڪندس سنڌ ڙي.....!!

جيجل ڏني جنهن ۾، لاڏ منجهان لولي،
ڪير وساري سگهندو، سا ٻاٻاڻي ٻولي،

ٻاونجاھ ٻولن سان، جڻ چٽيل ڪا چولي،
لڳي جي گولي، ته ٻه وسري ڪين وجود مان....!!

هٽي نه حاڪم ڪو سگهيو، ضميرن زنجير،
ترت ويندي ٽڙجي، تو جا ڪئي تدبير،
جڏهن ڪوندر ڪهاڙين سان، ورندا مٿل وير،
ڏڪائيندا ڏاڍن کي، هٽي ڪنارا ڪير،
مانجهي سڀ مهمير، سِرَ گهوريندا سنڌ تان....!!

ڪنڌ ڪپيندين ڪيترا، ڪوند ڪروڙين ڪنڌ،
پيل جن جي پيٽ ۾، سندو مادر منڌ،
ٿيندا پاڻ ملهائي سي، ساڻيھ منجھ سڳنڌ،
سوين سينگاري وين، سسيون سوريءَ سنڌ،
پري ناهي پنڌ، اجهي آيا صُبا....!!

ڪيڏو ڳوڙ ڳرنار ۾، ڪيڏي تتي تند،
ڪيڏو سور سرود ۾، ڪير بچائي ڪنڌ،
مادر چاتي مڌ، پيئندي پاليا آهيون.....!!

عشق متي، مشڪ متي، متي منهنجي ماءُ،
سهندي سٿون سِر جون، دودن هنيو داءُ،
ڳاهون مٿان ڳاهُ، مانجهين جهليا منهن ۾.....!!

اندر جن اسٽيل، سي ڏيل نه ڏس تون ڏيرا،
محبت ۾ ميڪائيل ۽، اٿيا نه عزرائيل،
چا جهلي تن جهيل، جي سيلاني سمونڊ جا.....!!

رڪ سڪ مڪ ۾، فولادي ٻانهون،
تو نه ڏنيون ڪڌهن، ٻيراڳين ٻاهون،
ڪروڙين ڪاهون، مٿيرن موٽائيون.....!!

ڏيج ڳلن جي سيج، سدا سهاڳڻ سنڌ ڙي،
پلئه پيئي پرين ڪان، هڪ ٻئي مثان هيج،
ڏيئي رت جو ريج، ٻڳها ڙان ٻچائبي.....!!

ڳنجي مان ڳجڳاهه، راڻن ڪيو رات کو،
ڌهلي دل دشمن جي، سونڪو پيئڙس ساهه،
ڪونڌر ڪري ڪاهه، وار ڪيائون ويرين.....!!

ليک نه لاسڙيات، هي وجهن ور وڏن کي،
ڪاڏا ڪاهڙ مان هٽي، توڪا ٽڙيا ڪئين ڪاٺ،
چورا نئين چاٺ، پير چڏاءِ پهتا اٿئي.....!!

اڄان سائي ڪُک، ٻائو آهي ٻونءِ جي،
جيئن جيئن تپن ڏينهڙا، تيئن تيئن مرڪن مک،
ڏکن ڀنيان سُک، نئين نسل لئہ نسرندا.....!!

وري ٻاڳوءِ ٻان، دهرا ٻا ڪي دوهيڙا،
متان من مانو ڪريو، متيءَ رکجو مان،
جيجل ڏيئي جان، ٻاليو آهي ٻن کي.....!!

ليڪا لاهي لک، تہ آجائي اوڏو ٿئين،
سنڌوءَ جي سمونڊ جيان، طوفان ۾ ٻي نک،
واڪي واڪي وک، اُپاڙ جيئن آجي اڇي.....!!

لُڇڻ لَڇڻ ناهہ، وانگين تان ويرون وريون،
اٿي ڪن اوناءِ، وائي ٿي وڏ گهري.....!!

وڏي اڳيان وڌ، ڏک گهري ٿي ڏاڪڙا،
گوندر ڳاڏا گڏ رندا، سي ٻيڙا ڪري ٻڌ،
سنڌ نہ آهي سڌ، حقيقت ڪي حق چئبو.....!!

سونهن سميٽي سنڌ ڙي، ڌرتي ڪئي ڌنوان،
پاڻيٺ پليئن پيٽ مان، سهسين سون سمان،
اهڙي ڌرتي دان، گهرندي تان گهوري ڏبا.....!!

اکر چرا گوليون، اکر ايٽم بم،
ڪن جا چيرين چم، ڪن لئہ ٻڙيون ڳڙھ جون.....!!

گولي جي ٻولي، اڄ ٿي آزادي گھري،
جيئن ٻري ٻا روچن جي، ٽڪر ۾ ٽولي،
ھو ٿا اڄ ھولي، راٽا ڪيڏين رت سان.....!!

اوڳاري آندا، آچيئون آزادي ڪي،
ڦڦڙ جن جا ڦٽيا، جيءَ گھمي جاندا،
ٽڪر ۾ ٽاندا، تن ٻا روچن ٻاري چڏيا.....!!

سوچي صحيح سوچ، وڙھن ويرين سامھون،
ٻهادر ٻلوچ، ڪسن ڪسڪن ڪينڪي.....!!

پختا عزم پھاڙ، ٻهادر ٻلوچن جا،

ڌويو ڇڏين ڌڪن سان، ڌارين سندي ڌاڙ،
آهي ٿاڙو ٿاڙ، وونڪن جي وندر ۾.....!!

جبل جيڏا جگر، ۽ ڇڀا ڙن جهڙا پٽ،
آزادي جا اندر ۾، عشق تنين اڻ-ڪٽ،
ٻار ٻاروچا پٽ، پير نه هٽن پوئتي.....!!

جي ايم سيد ڏانهن منتخب بيت

کوهيا مارين ڪنپ، پوڙهو پڃري پڃري،
ڏاڍا سٺا ڏنپ، ڏاهي پنهنجي ڏيل تي....!!

سنڌ، سيد پاڻ مِ، رويو وينا رون،
ڏونڪا هڻيو ڏيهه ڪي، چٽا اکر چون،
ميا رون مردن جون، هوندن مٿي هون،
ڪٽڻ قومي خون، رائا ڙيو ٿو رت ڪري...!!

وينا رت روئن، سنڌ، سيد پاڻ مِ،
لکڻ ليکو ناهه جو، گاڏا گوندرن،
ورهايو ونن، ٻئي قيدي قول جا...!!

سنڌ، سيد پاڻ مِ، ڏني ڳل ڳرات،

سور ٻنهي جو ساڳيو، ڄيري منجهه ڄراٽ،
ٻئي ڳهيري ڳهاٽ، ٻئي قيدي قول جا...!!

ٻئي قيدي قول جا، ٻنهي ساڳيا ٻُنگ،
ويرين وڏا ورهن ڪان، واري ڏاڍا ونگ،
وينا چورين چنگ، پر ٻوڙن ٻڌڻ ڇڏيو...!!

جنين ٻڌا سر، سنڌوءَ ۽ سيد ڪان،
ڪڏهن لٿي ڪانہ ڪا، تنين هئين هُرَ،
دلين اندر دُرَ، پاڙيٿ تي پلٽي پيا...!!

راول رني ڪوٽ مان، جنم وني جاڳيو،
سين هنيائون سَن مان، سُر اهو ساڳيو،
ريھ ڏئي روح جنهن، ويڙهيچن واڳيو،
پونءِ ڏٺو ڀاڳيو، سيد آهي سنڌ جو...!!

بينو آهي ٻم ٿيو، سيد سنڌوءَ ڪاڻ،
'ديو هيڪل' دشمن جي، اصل نہ مڃي آڻ،
ڇرون ڏيئي ڄاڻ، اندر جنهن اجاريو...!!

ڏاها تو ڏسي، سا واٽ نہ آهي ونگڙي،
جيئڻ جيا پو جنهن ۾، پنوهارن پسي،
ڪيم نہ دل ڪسي، توّڪل ٻڌم ترهو...!!

ڏاها تنهنجي ڏس، مون پُري ورتو پيچرو،
سائين، ڇيو سچ تو، سرنڌءِ سور سرس،
وڃان پيو واٽ تي، وڏا ڪندو وس،
اڇي رهبر رس، جيئڻ هاڻ جنجال ٿيو...!!

صحيح واٽ سوات، بيشڪ تو بيان ڪئي،
ويچاري وجود ۾، ورتم سائي واٽ،
اڻ ڪٿ ويري واٽ ۾، گهمن جهليو گهاٽ،

چارين ٻڌي چؤڪنيو، وڏائون تنگ تراٽ،
لالڙ ٻاري لاٽ، ڪر آجو اونداهي مان...!!

آهمِ تنهنجو آسرو، جيسين سيني ساهُ،
اواڻان نہ اوجهرا، مَر پيا ڪورين ماهُ،
رِڙهان ڪنهن ٻي راهُ، تنهن کان مهندئي شل مران...!!

ٿوڙي سانجهو

ساٿيه منجهان سڌ، اچن ٿا اتاولا،
هيڪر هيڪاند ٿيو، جيڪي هڏهين هڏ،
سندا مارن هڏ، وري ويرين وات ۾.....!!

ڪيڏي آهي ڪوڪ، ويڙهيچن ولهار ۾،
بيگانا بي ڪفنا، مرن روز ملوڪ،
ڏمر ڏاڍ ۽ ڏک جي، هنڌين ماڳي هوڪ،
سانگين سارڻ سلوڪ، ڦاسيون، ڦاهيون ڦٽڪا.....!!

ڏاهن ماڻهن ڏيهه کي، ڏني ڪيڏي ڏات،
پارڻ سدائين پنڌ ۾، رهيا ويريءَ وات،
اسين اڃ نہ پوريئون، جيسين رهي رات،
ويهي وهائي رات، جوت ڏنائون جڳ کي.....!!

نوڙهيءَ منجھ نڪاءُ، منهنجو ڏيل ڏهيون ٿيو،
جوڳي پهتا جوڳ کي، پيم ڪنِ پڙلاءُ،
موتي پنهنجي ماءِ، سيني منجھ سينگاريا.....!!

چٽنگ مان چمڪات ٿيو، راڻا رتوچاڻ،
گنجي ڏونگر دانهن ڪئي، روئي ڏنو مهراڻ،
نوڙهي ٽيئڙو ناڻ، موکي متارن جو.....!!

واهوندي آندي، اڄ به خوشبوءِ خشڪ جي،
مادر دل ماندي، رني پوئين رات ۾.

راڻا رتوچاڻ، آيا آرڻ وچ ۾،
سچو سڳ سنڌوءَ سان، آيا سر ڪٽي سرواڻ،
امڙ جي اماڻ، مُرڪ منهن ميدان ۾.....!!

وگهه جا وريام

دودا پٽ پونگر جا،پونگر ننگر نام،
آنکي ساري سنڌ ٿي، وگهه جا وريام،
ڪري ڪالهه قيام، سنجي سنڌ ڪري ويا.....!!

سورهيه سوري سيج، ننگر هليو نينهن سان،
پنجاهه يارن پاڻ ۾، پونگر پني پيج،
بهادر شهر ٻڪار ۾، رت ڏنائون ريج،
اُيا چون پاڻ ۾، مڙس ٿي مريج،
سامهون سر ڏئيج، نه سويا رو ٿئين سٺ ۾.....!!

ترڪش ٻڌي تنگ چڪي، جنگ ۾ جوٽيائون،
چاتين چرا دشمن ۾، ڪپي ڪوڙيائون،
ڪيڙا لال لهوءَ مان، ڀڄن ٻوڙيائون،
لکيو لوڙيائون، قضا ٽري ڪانه ڪا.....!!

قضا ٽري ڪانه ڪا، آيو امر الاهي،
شير شهادت رسيا، پئي وڳهه ۾ وائي،
رضا مجي رب جي، راڻا ٿيا راهي،
طور ممڻ طائي، ٿيا روانا رب ڏي.....!!

بهادر شهر ٻڪار ۾، جوڏن جوٽي جنگ،
ڪارن ڪُميتن جا، چڪي پريائون تنگ،
ڪاهي پيا ڪٽڪ تي، ٻاڻ هنيائون ٻنگ،
وڳهه روپا وچ ۾، ريٽو ڏنائون رنگ،
ڳهوٽن ڳهاٽي نينهن سان، نپايا ٿي ننگ،
نه ٿيو دشمن دنگ، مري پاڻ ملهائي ويا.....!!

ڳهنڊ لڳا طبل وڳا، جنگ به ٿي جاري،
سورهه سپوت سنڌ جا، هاري ۽ ناري،
واڍا لوهر ڪاسبي، واڻيا واپاري،

وڙهيا ويرين اِئين جيئن، منگهه وڄهي ماري،
سوڍا سما ابڙا، راٺا رياري،
ڪان! سهي ڪاري، وڏي شان شهيد ٿيا،
پاتا جڏهن پڙ ۾، دودي پير دلير،
چتي جنگ چڙهي پئي، ڏونڪو لڳو پير،
مغلن جا ميدان ۾، ڊوند ٿي ويا ڍير،
گهوڙو مشڪي گهوٽ جو، جيئن ببڪايل شير،
سوين صوبہ سُنبن سان، جنهن ڪيا زمين زير،
ماريو مهاڙا وڃي، مانجهي مرد مٿير،
ڪندو اهڙي ڪير، جهڙي تو جنگ جوان ڪئي.....!!

ڳاڙها منهن مغلن جا، ماڻهو گهرن ماس،
ڦري شهر بکار جو، جن بنايو بنواس،
جڏهن دودو گڏين دوبدو، تڏهن رنپون ڪن راڪاس،
پوءِ دغا ڪري دودي لئہ، ڪوهہ ڪٽايئون خاص،
جنهن ۾ پالا زهر جا، ٿنگيائون ٿياس،

اندر رهي آس، سو پڻ شير شهيد ٿيو....!!

دودا تنهنجي دم ۾، حياتيون هزار،
وڏن ڪان وڏي ٿي، تنهنجي ڄام ڄمار،
سورهه سينگاري سنڌڙي، وئين تون وينجهار،
ڪوندر تو ڪردار، مڙني مٿاهون ٿيو....!!

سدا سبز سهڻي؛ وڳهه جي وادي،
ٿورن ڏينهن ٿيڻي، جتي ننگر جي شادي،
ڍهل وڄيا ٿي در تي، جتي ڳلن جي ڳادي،
لائون لهندي رُڪ سان، جنهن آندي آزادي،
روئي جنهن لئه رت ڦڙا، سومل شهزادي،
ڪربل وارو ڪيس ٿيو، حڪم سان هادي،
مردن منادي، ڳوٺن ۾ پئي ڳائبي....!!

وٺيو نانءُ ننگر جو، پونگر سڏي پاءُ،

ڇهري چنڊ معصوم کي، گهٽا لڳا گهاءُ،
راند ڪيئين ٿي رُڪ سان، جت ترارين تاءُ،
پسي حملا نه هٽيو، وريامن وِياءُ،
سندو روپا راءُ، وڏي شان شهيد ٿيو....!!

هانسا تنهنجي هاڪ، اڄ به سوڍا سنڌ ۾،
مانجهي ملهائي وئين، دوستي جو ڏاڪ،
پاونگ چڙهي پڙ تي، ٻينين ٿي ٻيباڪ،
تازي تنهنجي تن تي، پرڙي جي پوشاڪ،
سوڍا سر سوريءَ تي، تو چاڙهي ڪيو چاڪ:
تاڙيون پيجي تاڪ، ٿئين داخل دودي درٻار ۾....!!

اچي اعلاءُالدين، ابڙي کي اعلان ڪيو،
سامون سومرن جون، تو وٽ جي آهن،
سي ڪر حوالي منهنجي، نه اچي تن تسڪين،
نه نه مري تون مسڪين، ويندين واهر وچ ۾....!!

جوڙي ڏنو جواب، ابڙي اعلاءُ دين کي،
سِسي ساندي سامون ڏيان، ايءَ کھڙي منجھ ڪتاب،
ذلت واري زندگي، سمي نہ پيئي ساب،
هتي جو حساب، تُرندو ترارين وچ ۾.....!!

ابڙي اعلاءُدين جي، ڏني جنگ جهان؛
سمون صوبن وچ ۾، پڌرو پهلوان،
هٽي ٻن هٿ سان، ڪٽارا ءِ ڪان،
گهوٽ ڪيو گهمسان، مغلن سان ميدان ۾.....!!

هٽي بينو هوڏ، سمون سر جي پڙ ۾،
ڪوپا ڪپيئين ڪيترا، ڪڏي منجھ ڪوڏ،
لاڪيٽي تنهن لوڏ، پڙ ۾ پريان پڌري.....!!

سمي سنا سِر تي، گهٽا ڏڪ ڏوپار،

ڳٽڻ نہ هئي ڳالهڙي، چنيل هو چوڌار،
رت وهيس ريلا ڪري، ٿيس ٻُت بيڪار،
سائين پرتيون سومريون، ڪيائين ڪٺڪار،
سر ڏيئي سردار، سمي پاڻ سنواريو....!!

عرشن ۾ آواز، ستر رک سيچا ڏٺي،
قادر قبولڻ پيو، سندو روحن راز،
ستين ان سڌ ۾، هو برھ بي انداز،
ڌرتي لڳ ليڙا ڪيا، چڙي نخرا ناز،
انجام ۽ آغاز، مستوراتن ماڻيو....!!

ٻاگهي تنهنجا ٻول، اڄ بہ سبق سنڌ لئہ،
تو پاڻ – مرادا پاريا، سندا قالوءَ قول،
چڙي رنگ رتول، تو ڏنو مان منيءَ کي....!!

ٻانهن تنهنجو ٻر، ٻاٻاڻن کي ٻاگهلي،

سيبا ڏيئي سترڪي، تو سرهو ڪيو سر،
امر اسم تنهنجو، سدا سنڌ اندر،
جنهن کي چوين مر، سو ڪانئر ٿئي نه ڪڙم ۾.....!!

سبق ڏيئي سنسار کي، هليا سنڌ ٻه سنواري،
جيجل جوانن کي، اڄ ٻه اوساري،
صحيح پٽ سو منهنجو، جو دودي دل ڌاري،
ٿيءِ ٻه بخشيان تنهن کي، جو سوري سنواري،
مانجهي ٿي ماري، دشمن پنهنجي ديس جا.....!!

سڏائين ٿو ساه ڏڻي، ڪُل مٿي قادر،
پائي رکئہ پاڻ تي، چوغي تان چادر،
پورهين پادر، ڪير هڻي پيو ڪندڪان.....!!

جي تو ساري سگهہ، ويڙهي آهي وجود ۾،
پوءِ هي هاڃا هنجن سان، ٻيگهيون ڪن پيا ٻگهہ،
انگهيو انگهيو اگهہ، ماڻهن جا مقرر ڪرين.....!!

نہ ڪو الله آهين، نہ ڪو تون خدا،
اها ڳالهہ جدا، سوچن جي 'سمونڊ' ۾.....!!

مٿ چوائين مٿيرو، مٿي ڪان مٿي،
اندر ڪاڏل ڪوڪلو، ڏنو ڏيهہ ڪٿي،
سورن منجهہ سٿي، سانگين وڌئي سنگهرون.....!!

آهن تو اگھاڙ ڪي، باقي ڏينهن باقي،
پٽ ويئي ٿي وائڪي، تاڪ لٿي تاقي،
سچون تون ساقي، ڪونهي تو وٽ قطرو.....!!

ڪونهي تو وٽ قطرو، ڏنو ساري ڏيهه،
دوکي وارو ديهه، پاڻهي ٿي پيو پڌرو.....!!

ايڏو جي وڏو، آهين اُپ عرش ڪان،
پوءِ چو پورهين جو، هيڏو جيءُ جڏو،
عياشيءَ اڏو، تاهيو تو تڳيون ڪري.....!!

تون پڻ منجهان تن، جي مارا ماروئڙن جا ،
جي سچو آهين ساک سان، بنا بِنتِ بن،
تن سان طبق چن، جي آزا ريند ڙ عوام جا.....!!

تون تيئن گھرين اطاعتون، جيئن بک گھري بکيا ،

دعويٰ ڪرين ڏنگ جي، سڀ منهنجي سڪيا،
ليڪ تنهنجا لڪيا، پڌر پوٿيون پٽ ۾.....!!

سُتين سَتين اُپ تي، ڏڳها پير ڪري،
هيڏو پؤنء پاڳين تي، ٻارڻ پيو ٻري،
ٻاپُڇ پير پري، يا ڪڻ تون هٿ هُئڻ تان.....!!

آهين يا ناهين، سا سمجهن ٿا سڄاڻ،
ڪُن ڇئي قادر ٿئين، رعيت رتوڇاڻ،
اهيئي اهڃاڻ، هئڻ ڪان هني ويا.....!

سر موڪي متارا

پري آهي پرين ڪان، هي جو مون هئڻ،
ڪيڏو شهرن شور آ، مون لئہ رائو رڻ،
ڳري ڳالھ ڳنڍڻ، جھڙيل جھوني هڏ ڪي....!!

رُڪ جھڙيون راتڙيون، سُورن اُپري سج،
ويھ ويھ پيرا وڄ، ڪري روز قلب تان....!!

ڪالھ بہ آيا ڪين ڪي، نہ ڪي آيا اڄ،
وچوڙي ۾ ورھ ٿيا، ڪيئن ڏوئي لاهيان ڏڄ،
واجي وانگر وڄ، آئي عجين لئہ....!!

سا روڻيون سرير ۾، اُپريون آڏيءَ رات،
ڪڏهن تہ ملندا ڪهل ڪري، هجن شال حيات،
ڏيئي ويا سا ڏات، جا نينهن نيرو نہ ڪري....!!

لُھو لڙڪ ٿيام، اکين رت اوڳا ڙيو،
ڏيئي جل جگر کي، وساهي ويام،
ڪُهرام ۾ قيام، پُکي پتي مون پيا.....!!

ٻرن ٽانڊا ٻاٻرا، اندر منھنجي آڳ،
پري پير پريت جا، اچ تون واري واڳ،
دل جا دلبر داڳ، ڪولي تو ڏيکاريان.....!!

سج اُھوئي ساڳيو، ڌرتي ساڳي ڌُن،
دور درياھن مٿيا، سمنڊ نہ ٿيو سُن،
ھي حياتي تُن، واري جيان وھي وجي.....!!

ٽرو ٽاھي پيا ريو، ڪولھڙ مونکي ڪالھ،
جاڳي پيو جيءَ ۾، جيئڙو جل جلال،
حرام ۾ حلال، ٻئي ٻُڏي ويا ٻوڏ ۾.....!!

ڻرو جيئن ٽري، تيئن ٽري جا ٽاٽ،
ساڄن جي ساقي هجي، مِٺي مُٺي مات،
اندر جي اڱاٽ، ويتر وڌي وتري.....!!

ڪولهڻ سندو قطرو، قطب جڻ تارو،
سمجهڻ وارن سمجهيو، اهو اشارو،
اُپريو اکيڙو چڏي، اندو اندارو،
نظر نظارو، ڏنو اچي ڏينهن جيان.....!!

ڪولهڻ هڻان قطرو، مليئي تاڻ مُل،
هزارن مان ڪنهن هڪ تي، جهلي اُها جهُل،
متان پلجي، پُل، ڪري وڃائين قطرو.....!!

ڪولهڻ هڻان قطرو، مليئي تہ مالا مال،
هي وڃائي حال، اگين ڪان اگي ڪري.....!!

ڪولهڻ پڙو ڪيسرو، ڪنجري ڪوڏين وِنڊ،
ساري جرڪي سنڌ، ٻانڌڻ چني ٻڌ ۾.....!!

پڙي جي پڪيڙ ۾، سچو نقشو سنڌ،
هيرا هس ڳچيءَ ۾، سونين ونڊيل ونڊ،
جڳ جڳ تنهن تان جند، گهوريندي گهٽ پائيان.....!!

متارن ڪا مت: پڙهي هئي پڪي ڪئي،
موڪي سنڌي مٽ تي، ساهه ڏنائون ست،
رتي ڪن نه رکت، هي ڏي، هي وٺ تون.....!!

متارا ۽ مٽ، پنيرڪي پيڙا رهيا،
سنئان وتيءَ وهه ڪي، گهٽو پائن گهٽ،
جهمر هٽي جهٽ، موڪيءَ ڪي موڪي ويا.....!!

سري وٺ سرا، مانجهي متارن جا،
ڪڏهئون موکيءَ مَٽن مان، تِڪون ڏيئي ترا،
سپيئي سور برا، لحظي ۾ لهي ويا.....!!

موکيءَ سندي مٽ ۾، سوين سَپ سُرن،
هڪڙي وٽي هٿ ۾، ٻي ٿا گهوٽ گهرن،
ڪو جو چاهه چُڪيءَ ۾، چائنٺ ڪان نه چُرن،
جهوريءَ اُن جهرن، وٽي ڏي ڪا وِتري.....!!

وودڪا چڏ وسڪي، پيءُ تو موکي مَٽ مان،
موکي سندي مَٽ جو، رستو وٺ تون رسڪي،
گا روڙي گسڪي، متارن جي ماڳ ٿيا.....!!

مٿي نيلون نسريون، هينان مک محراب،
موکي سي مَٽ کوليا، جنهن جو ناهي جواب،
متيون متارن جون، تک جهلياٺون تاب،

ڳڌي ڏوهه ثواب، حج پڙهيائون حجرا.....!!

موکي مک محراب تان، پردا ڪيا پري،
خشبوءِ ائين ڪلي پئي، عنبر اوج ڪري،
جيئن جيئن رات ٺري، تيئن تيئن تڪون تاڪ ۾.....!!

جيئن پرن ٽاندا ٻاٻرا، تيئن مشعل موکي مُنهن،
سُونهن خدا جو سُنهن، اگني ڪي آب ڪري.....!!

جهڙو رنگ رتام، اصل آهي انب جو،
موکيءَ مُدام، مهڪ تهان وڌ مُنهن ۾.....!!

پنپن متان ٻُوند چڙهي، موتي ڏا تيلاء،
چڏڻ وجي چانگ ٻئي، وِهائي ويلاء،
جهنگن جهميلاء، سڏ پيا ڪن سُونهن کي.....!!

متارن محراب ۾، نيتي جا نماز،

سهڻا ساز سُرن ۾، عجب ڪئين آواز،
روحانيت جا راز، رات متارن ماڻيا.....!!

پيئندي پيئندي پُر ٿيا، ڪئي عبادت اوج،
موڪي سندي مَٽ مان، ڪئي متارن موج،
فنا ڪري فوج، وحدت کي ويجها ٿيا.....!!

نيلن منجهان نُور جون، ڊِميون ڏاڪ رائون،
ٻلهڙ ٻاهون ٻيڪڙيون، لڏائون لالون،
هيرون هوائون، ڪٽي ڪيتان آئيون.....!!

نيل نهاري نپ ۾، آنڊائين انڊلٺ،
سو سو سجدا سٽ، موڪيءَ جي محراب ۾.....!!

موڪيءَ جي محراب کي، نه ڪو ويڙهو واڙ،
نه ڪو جهيڙو جهل ڪا، نه ڪي حسد ساڙ،

اتي جي اگهاڙ، بهتر برقعي کان گهٽي.....!!

پهريون سجدو سج، موکيءَ جي محراب ۾،
بيائيءَ جو بج، پا ڙئون پٽي هليا.....!!

موکيءَ جي محراب ۾، نينهن پريون نديون،
پر پيئندي پاڪ ٿيا، ميٺي سپ مديون،
سڪيا جي صديون، جهوليون تن جهمائيون.....!!

موکيءَ جي مسيت جا، جاني جماتي،
آڻيو آچن اُن اڳيان، هڪي حياتي،
اهڙا ڪئين آتي، ڪونڌر آهن ڪلال جا.....!!

موکيءَ جي محراب ۾، ڪاريگر جو ڪم،
اکيون پسي اوڪاڻيون، ويا سپ وهم،
ڪيڏو ڪيو ڪرم، موکي متارن تي.....!!

رت رتن جوت جيئن، موکي ٿي مهڪي،
ساهه سلها ڙيائين ساهه سان، سينو ٿو سهڪي،
ٻيڻو ٿو ٻهڪي، چهرو موکي چنڊ جيان.....!!

اُرهه منجهه انگي، تڙپن ٿا ڪنهن تاڪ لئه،
هريل هٿ حبيب تي، تن جي تُوڻ تنگي،
جوالا جيئن جنگي، مٿي اُڀا مورچي.....!!

اُرهه انگي منجهه، تڙپين تڪين تاڪ،
حبين جي هٿ سان، ٿئي پليتي پاڪ،
ڪري چولو چاڪ، چاڻ نيرانا نڪتا.....!!

سچ نه ڪني ڪڏ، اجا رات رهڻ ڏي،
وچوڙي جا وڏ، ٻنيءَ ۾ پري ونان.....!!

پنبڙ ڪي ۾ پاڪرين، موکي منهن تي ماڪ،
چنٽي چس چپن جي، پاڻ ڪيائون پاڪ،
حقيقي هيراڪ، ازل اُج اوتي ويا.....!!

سري مان سنجوڳ، چا متا رن ماڻيو،
ڳپ ڳڙڪائي ويا، ڦٽو ڪيائون ڦوڳ،
لٿو روزن روڳ، عيد ملهائي اٿيا.....!!

تند تني تسبيح جي، پڪڙيا داڻا پوک،
ازل پيڙا اوک، لحظي ۾ لهي ويئي.....!!

جسم جنسي جل ٿيو، جيئن کوري ڪامي لوهه،
موکيءَ جي ماري وڌو، متا رن کي موهه،
نه ڪو ڏپ نه ڏوهه، وِهه پيتائون واري تي.....!!

موکي مکي چوس، ڪڏهن آهي ڪانه ڪا،

منهن ڪوليا مَنَ جا، ننگ وڏي ناموس،
متان ٿئين مايوس، مٿا مٽي ۾ وهنجندا.....!!

پليتي پاڙيءَ سان، پاڪ نه ٿئي پڪ،
وهنجاري وجود کي، لاهي شراپان شڪ،
ڏُڪ ڏُڪ آهي ڊِڪ، اڳيان جي اڳهاڙ لئه.....!!

موکي متارن کي، ڏُکن ٿئي نه ڏئو،
آڻ لئه آچيندين، هو پيا ڪندا هڙ،
مڏ ۾ آهي مڙو، اوتيندي اُڃ ٿئي.....!!

تِڪون ڏيندين تونس، ويچارن وڏي ويئي،
جلوا جرڪيا جاڙ ٻجاءِ، جيرن آٽيو جونس،
ڪاري ڪٽي ڪونس، مَڪج متارن سين.....!!

جڏهن سِڪ سلها ڙجي، ساعت سوئي سون،

رون رون ڪريو رڳن مان، راحت ماري رون،
انگ انگ سندي اون، لحظي ۾ لهيو وڃي....!!

ڪڪوهه کي ڪلال، ٿاهيو وڏي ٺاٺ سان،
پيئندڙ ڪان پري ٿيا، حرام ۽ حلال،
پاڻ ئي جل جلال، پاڻ ئي پيا ري پاڻ کي....!!

موکي سرجي سڄ جان، ٽاندڻ ٿالهه پري،
جنهن کي پيار پساهه سان، پچي سو پري،
سٺا سر ڪري، مذ مٽا رن اوتيو....!!

موکيءَ کي موکي، ويو مٽا رن موت،
پريت ول پوکي، مات ڏيئي ويا موت کي....!!

پل انهيءَ پڪڙيون، دنيا جو دامن،
زهر هو ضامن، پيئندي پاسيرا ٿيا....!!

ٻنين مٿان ٻيھ ويا، مير متارا مل،
ڦيرا ڏين ڦٽن لئہ، ڦٽو پائن ڦل،
هيڏي هلان هل، متارن جي ماڳ لئہ.....!!

*

[ٽه سٽا]

وڻيءَ وانگر ٻنيءَ ٻَڪ،
رت ولوڙي راتو ڏينهان،
پوءِ به هاري بُڪ جو ٻَڪ.

ڳهڙي ڳهڙي ڳهڙا،
ڪنير نهائين ڊَڪ،
مٿان مينهن ڳڙا.

سوڍن سنڌوءَ ساڻ،
دوڏن دنگ دنگائيا،
راٺا رتوچاڻ.

اڄ به چنڊ اُماس،
ساڳيو اُپري سنڌ تي،
ڪوڪي ڪاليداس.

وڃ.... ٿانڊن تي لهرون،
ماٺو ڳاهن ڳاهه پيا،

سيني ۾ سنگهرون.

ڪامڻي اک ڪجل،

منهن تہ ڪيئن مهڪي پيو،

ٽَنگون ٻانهون ڀڳل.

وياج ڪائي ويو مور،

سوچي ڏس سرير ۾،

هڏ ڀڳي جا سور.

سودو ڪجي سنهنجو ڪجي،

پنهنجي پرائي چو ٿئي،

پنهنجيءَ کي پنهنجو ڪجي.

موٽيو، موٽيو رات،

ڪڍي ٻج ٻجاڻ مان،

ڪَڪِيو ڪاريءَ وات.

*

[چؤ سٿو]

رچ رچ رچ، اچا ٻہ رچ
ڪُوڙ پا ڙون پا تا ر مِ
تنهن کان هيٺان سچ
تنهن کي ٻُوڙي اچ، تنهن کي ٻُوڙي اچ

وائيون

گهور وڃان توتان گهور، منهنجو مور،

سِر گهوريندو سنڌ تان.....!!

وائي

گهور وڃان توتان گهور، منهنجو مور، سِر گهوريندو سنڌ تان.

لال هندوري لوڏيان، پائي پَٽَ جي ڏور، منهنجو مور،
سِر گهوريندو سنڌ تان....!!
سمهي ننڊون ڪر سڪي لڏا، اکيان اوجاڳا اور، منهنجو مور،
سِر گهوريندو سنڌ تان....!!
ڪوڙ متيءَ جا ڪوٽ هي، پڇي ڪندو پور، منهنجو مور،
سِر گهوريندو سنڌ تان....!!
سونهندو ساٿين وچ ۾، ڪارونجهر جي ڪور، منهنجو مور،
سِر گهوريندو سنڌ تان....!!
لاهيندو نه لَٽون هٽي، مٿان جهانگين جهور، منهنجو مور،
سِر گهوريندو سنڌ تان....!!

ايندو اماڻي ڏاريان، لنگهائي لاهور، منهنجو مور،

سِر گهوريندو سنڌ تان....!!

ماڻيندو ”منشي“ چوي، ڪيتيءَ ڪان ڪشمور، منهنجو مور،

سِر گهوريندو سنڌ تان....!!

وائي

بنجر باغ بناءِ او هاري، بنجر باغ بناءِ

ميڙي چوندي کُهڙ ڪندن جا ، جاچي سڀ جلاءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

جهونو جهنگل ويڙهه وري ويا ، اُن ۾ آڳ لڳاءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

آبت ايندو ڪونه ٻيو ڪو، پنهنجي سِر وساءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

موڪون مليون ملڪ سڄي کي، تون ڏيئي رت رڃاءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

وٿ نہ وڃاءِ وسرا ويهي، همت هر هلاءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

هيٺ مٿاهين هيڪ ڪجائين، ڪيڙن ساڻ ڪماءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

مٿيءَ جو ڪر مان مٿاهون، ”منشي“ پاڻ ملهاءِ، او هاري،

بنجر باغ بناءِ.....!!

وائي

منهنجا ٻول ٻہ ٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

ٻاگيو وڪٽيو ڪيرڪي، وينو ڇپ ڇٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

ڪير لاهي ڪلڙي، وينو وات پٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

ٻاز اچيو ٻازار ماں، جهرڪيون وڃن جهٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

ٻنين سي ٻج ڪاريا، ڇيرا جو نہ ڇٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

هل هلاچو هوند ۾، ڪٽيءَ ڇا نہ ڪٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

انس اکر انسان ماں، ويڙو پاڙ پٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

عمر وڃائي اُپ تڪيندي، سڌ رکيو اٽي سٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا،

قوم آئي قيد ماں، ڪيڏو پنڌ ڪٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

ڪک لتاڙي ڪنهن جا، بينو مُڇ وٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

منچر اُڃ جنهن من ۾، سا گهڙي ماں نہ گهٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

مور نہ مرٽي مارئي، مارو ويا منهن مٽي، ياد ڪري ڇڏ يارڙا.

اچا سوڊا سنڌ مان، ڪَنڌ ڏين پيا ڪٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

سچ ويندو ڪوڙ کي، لڙ ساڻ لٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

سوئي لُٽندو سيڪو، جيڪا چيٽ چٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

ڪير نه ڏيندو ڪنهن کي، پنهنجو ماس پٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

پريت پراڻي نه ٿئي، گهڙي ڪين گهٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

ڊائو ڊريل ڊونڊ تي، بڪيو چَپ چٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

غور ڪريو ته غلام هلن پيا، ”منشي“ مُچ وٽي، ياد ڪري چڙ يا رڙا.

وائي

لائون لهڻ لاڏلا، وڃن پيا ويڙهه ۾.

رت رتولي راند ۾، مهندا مُهاڏا،
وڃن پيا ويڙهه ۾.
ارادا نه اندر ۾، جبل ڪان جاڏا،
وڃن پيا ويڙهه ۾.
سؤانن سڳ ساڳاهيا، پڙ چڙهيا پاڏا،
وڃن پيا ويڙهه ۾.
”منشي“ مهميزن ڪي، ايندا چا آڏا،
وڃن پيا ويڙهه ۾.

وائي

مون کي وڍ وڍا، تون ڇا ڄاڻين پورڙا پائو.

مهراڻ موتين موت ڪئي، ڪنڌين ڪوڏ ڪڍا،
تون ڇا ڄاڻين پورڙا پائو.
ماس مروڙي ڪائي ويا، ڪرڪن هاڻ هڏا،
تون ڇا ڄاڻين پورڙا پائو.
آهن ٽاڪن ٽاڪ ۾، تنهنجا ٽونئريون ٽڏا،
تون ڇا ڄاڻين پورڙا پائو.
جهوڙيل آهين جهوڪ ۾، چڪي جانِ چڏا،
تون ڇا ڄاڻين پورڙا پائو.
مارن مڏ مٿي، مٿي، ”منشي“ مال مڏا،
تون ڇا ڄاڻين پورڙا پائو.

*

وائي

گھور ڪريو گھوٽ، سِر ڏنئون ويا ساک بچائي.

ڪاهڙ سارو ڪُوراڪُورا، مانجهي ڪيئن موٽ،
سِر ڏنئون ويا، ساک بچائي.
سي ڏينهن سارئون جي سُتا، جيجل جي جوٽ،
سِر ڏنئون ويا، ساک بچائي.
ورٿئين ملي آوارثين، پٽن ۽ پوٽ،
سِر ڏنئون ويا، ساک بچائي.
جُوڻ مٿائي جوگيا، ڪيريندا ڪوٽ،
سِر ڏنئون ويا، ساک بچائي.

*

وائي

جيڏا جيڏا جيس- الا، ڪاهي آيا ڪاڪ تي.

پهرين ڪنڌ ڪپائڻ لاءِ، هر ڪنهن روح ۾ ريس- الا،
ڪاهي آيا ڪاڪ تي.
عشق چڪيءَ ۾ آڪرو، پيئي پوي پيس- الا،
ڪاهي آيا ڪاڪ تي.
راڻا رت رتول ۾، ڪنا رات خميس- الا،
ڪاهي آيا ڪاڪ تي.
نوڙهيءَ جي نڪاءَ ۾، ڪيڏو هئڙو ڪيس- الا،
ڪاهي آيا ڪاڪ تي.
”منشي“ مهندان ماءُ جي، سوڍن رکيا سِيس- الا،
ڪاهي آيا ڪاڪ تي.

*

وائي

ساري سنڌ سرهاڻ، راڻن ڪئي اڄ رَت سان،

ڪڏهن ويندي ڪانہ ڪا،
ٻيلن مان ٻراڻ، راڻن ڪئي اڄ رَت سان.

ڏنپ نہ سهندا ڏيهہ تي،
جوڌا پٽ جوان، راڻن ڪئي اڄ رَت سان.

سي ڪيئن سِر منو ڪندا،
جريو جن کي جاڻ، راڻن ڪئي اڄ رَت سان.

گهوريو گهوريو گهوٽيا،
گهور ”منشي“ پاڻ، راڻن ڪئي اڄ رَت سان.

*

وائي

جوٽي جنگ جبل ۾ بيٺا، يارو چاڙهي، وو يار.

چلنگيون چلنگيون چٽ چپر جا، چورا چاپا مار، وو يار.

آزادي آ نعرو تن جو، گونجيو منجھ ڪنار، وو يار.

بم بندوقون، توپون، تن تي، برسن ڪيئن بمبار، وو يار.

ڪولو ڪهان ڪان ڪاهي هليا، سڀي سريا سردار، وو يار.

مالي پب، ماوند متي وڌ، جهيڙڻ ويا جهونجهار، وو يار.

چلن ۾ چنگ آزادي جا، چوريائون چؤڏار، وو يار.

دشمن جا لاهوت ۾ لاشا، ڪاڄ ڳجهن ٿيا خوار، وو يار.

”منشي“ ماريو چڙهن مهاڙا، وار مٿان ڪن وار، وو يار.

*

وائي

پوڄاڙي جو پينگهه کي لوڏي، هئي هئي ڏي نه هلورا،

چرکي اُٿندا چورا.

گهورن گهايل گهوٽن اڏيون، ڪسندي ڪجهندي ڪين ڪي چڏيون،
وري ڪٽي پئي اکيون وڏيون، جڙ ڪي نيڻ ڪٽورا،
چرڪي اُٿندا چورا.

سهڻل سائين ڪري سناٿو، هنيا هميشه ٻاڻ ٻِٽا تو،
ڇهڪ ڏنا ڪئين چِٽا پٽا تو، نت نت نوان نڪورا،
چرڪي اُٿندا چورا.

وهنجي ويڙهي وارن واري، تيل چنبيل سان سينڌ سنواري،

ما ريا ڪئين تو اکين اشاري، ڏيھ جا ڏاھا پورا،
چرڪي اُٺندا چورا.

گوري گجرن سان گڏي مون گس تي، وئي پئي واڪا ڪندي ساوس تي،
وجي پئي ڪنهن ڏاهي جي ڏس تي، ”منشي“ ڏيندي مورا،
چرڪي اُٺندا چورا.

*

وائي

اوسيئڙو ۽ آس، چوري چر تي چيگري.

پاڻيءَ ۾ ڏس پاڇو پنهنجو، تڪيو ڪري پئي تياس،

چوري چر تي چيڱري.

ايندو نه ايندو ڍول ڍڪيءَ ۾، ويڙهي وس وماس،

چوري چر تي چيڱري.

چؤڏس چاهت سان ڪري، چارين جيئن چڪاس،

چوري چر تي چيڱري.

پره پاند ورائيو، رات نه آئي راس،

چوري چر تي چيڱري.

”منشي“ ماري من ۾، ڏاڍي تونس ۽ تاس،

چوري چر تي چيڱري.

*

وائي

ڏاڍو آهي ڏچو، مانجهي مورڳچو، سنڌو ڪري پئي سڏڙا،

سا ڪيئن سُهٽي پار پُڄي، جنهن جي ڪچ ڪچو،
مانجهي مورڳچو، سنڌو ڪري پئي سڏڙا.

سڏ پڙاڏو وِڪ واڪو، اڇو اوس اڇو، مانجهي مورڳچو،
سنڌ ڪري پئي سڏڙا.

هينئڙي ڪن هنڊائيو، سڻو سڏ سچو، مانجهي مورڳچو،
سنڌو ڪري پئي سڏڙا.

لوڏ لوڙائن سان لڳي، نانگا ٿي نه نچو، مانجهي مورڳچو،

سندو ڪري پئي سڏڙا.

”منشي“ پنهنجي ماڳ ۾ چوپيا پاڻ پچو، مانجهي مورمچو،
سندو ڪري پئي سڏڙا.

وائي

جاڳي پيا اڄ جاڳي پيا، ذرتيءَ جا ته ذٽي، ٿيندي ڳالهہ گهٽي.

چيلهہ ٻڌي پيا چورن پنيان، ذيئي تنگ نٽي، ٿيندي ڳالهہ گهٽي.

راتاهن رات اٿي ويا، هوڪا يار هٽي، ٿيندي ڳالهہ گهٽي.

چورا چرڪي چوهہ مان اٿيا، پوندا چيهہ چٽي، ٿيندي ڳالهہ گهٽي.

”منشي“ مانجهي ميڙاڪن جي، واهہ جا ڳالهہ وٽي، ٿيندي ڳالهہ گهٽي.

*

وائي

پوڄاڻي پيغام، آيو ڪٽي اڄ آهي عطائي.

سورٺ سِر سُوريءَ ٽنگيو، ڪاهڙ ڪيڏي ڪام،
آيو ڪٽي اڄ آهي عطائي.....!!

ڳاهه ڳُجهيءَ ۾ ڳالهه ٻڌائي، ويندو هي وريام،
آيو ڪٽي اڄ آهي عطائي.....!!

ڳهه ڳهه ڳتيل سورٺ سان هي، ڪيسين رهندو ڪمام،
آيو ڪٽي اڄ آهي عطائي.....!!

جهونا ٻڙهه پيو جهلسي جهلسي، آڳ لڳي ويئي عام،
آيو ڪٽي اڄ آهي عطائي.....!!

ٻول ۾ قول ٻڌائيندو، تنبورو هي تمام،
آيو ڪٽي اڄ آهي عطائي.....!!

*

وائي

ويڙهه سواءِ ٻي واهه نه آهي، اچو ته جوٽيون جنگ، الا.

سيج ستا جي سيئي سپاهت، ڪارا رڙندا ڪَنگ، الا.

ڏاڏ جي ڏات هٽي پئي ڏاڏا، ڏيهه سڄي کي ڏنگ، الا.

نِت نوان نيلام ٿين ٿا، پنهنجا دڙيون دنگ، الا.

ائين پچون پيا پرين ڪان، جيئن ٿاندن آيون سنگ، الا.

ڪنهن آ پيا ري قوم سڄي کي، گهوٽي گهاتي پنگ، الا.

”منشي“ ڌار دنيا کان آهن، پنهنجا راڳ ۽ رنگ، الا.

*

وائي

ڪيڏي آهي ڪڙاڻ، وو، تارون منهنجي تاڪ لڳي ويا.

چاتي آهي چيڀڙا، متي هي مانداڻ، وو.
تارون منهنجي تاڪ لڳي ويا ....!!

سربستا سرير سڙن پيا، جڙ باهه پراڻي پاڻ، وو.
تارون منهنجي تاڪ لڳي ويا ....!!

رات رتو رت روئي روئي، موٽ ڪاڏي مهراڻ، وو.
تارون منهنجي تاڪ لڳي ويا ....!!

ڏيهه ڏکوين تان هي ڪڏهين، ”منشي“ لهندا ماڻ، وو.

تا رون منهنجي تاڪ لڳي ويا .....!!

*

وائي

ڪونجن جي ڪٽڪاٽ الاءِ رات ڀ مون کي رت روئاريو.

تو بن چنڊ جي چاندوڪي هئي،

مون لئہ اونداهي ڀاٽ الاءِ رات ڀ مونکي رت روئا ريو.

رتڙو روئي مون رات وهائي،

جهپ نہ آئم جهات الاءِ رات ڀ مونکي رت روئا ريو.

اوسيئڙي ۾ مهينا متي ويا،

تو تہ وساري واٽ الاءِ رات ڀ مونکي رت روئا ريو.

ٻاهہ برهہ جي ٻڙڪا ڪاڍا،

لون لون لڳ لوساٽ الاءِ رات ڀ مونکي رت روئا ريو.

محبن آئي ”منشي“ ٿيندا،

سوڌا سوڙهه ۾ ساٿ الاءِ رات ٻه مونکي رت روئا ريو.

*

وائي

پرنديءَ ۾ سرندي الاءِ ڪڏهن ڪنهن جي ڪانه ڪا.

جنهن کي ڄاڻ ڄرون ڏنيون،
سا وچان ڪيئن ورندي الاءِ
ڪڏهن ڪنهن جي ڪانه ڪا.
جنهن سُتي سَنڌڙِ ماءُ جي،
سا ڪيران نه ڪرندي الاءِ
ڪڏهن ڪنهن جي ڪانه ڪا.
مٺي جنهن جي مٺيءَ سان،
سا ماڳ انهيءَ مرندي الاءِ
ڪڏهن ڪنهن جي ڪانه ڪا.

*

وائي

ڪوڻين آهيان ڪتي، مون کي ونڻ ڏيو واسرا.

هُت هلورا هير جا،
ماڙين هت مُنجي، مون کي ونڻ ڏيو واسرا.
ٿاريليءَ جي ٿڌڪارن تي،
ٻنجي شال ٻُني، مون کي ونڻ ڏيو واسرا.
چانگ چڏيءِ جا چيڪ تهان مان،
جيئنديس ڪيئن جني، مون کي ونڻ ڏيو واسرا.
”منشي“ مرندي نا ڏيان،
پنوهارن پُني، مون کي ونڻ ڏيو واسرا.

*

وائي

ڪيڏا ڪاڪ ڪلور، موتو موتو مينڌرا.

مومل ماڻ ماڙين، نيچوئي نور،

موتو موتو، مينڌ را.....!!

ڏاڪو ديس بديس جنهن جو، سا اڄ ڪائي سُور،

موتو موتو، مينڌ را.....!!

چورن اک ۾ چاڳلي، اوهان چو؟ اکپور،

موتو موتو، مينڌ را.....!!

ميرين اکين ”منشي“ مانجهي، اُتي وجهو انبور،

موتو موتو، مينڌ را.....!!

*

وائي

سنڌي جهاڳيي سُجَ الاءِ وسيءَ کي ويجها ٿيا.

لاهيو ساري لوڪ تان، آزاديءَ جي اُجَ الاءِ
وسيءَ کي ويجها ٿيا .....!!
مانجهي مهيني ماس جي، رهي آهي رُجَ الاءِ
وسيءَ کي ويجها ٿيا .....!!
هاڻ هيريل ذات کي، پڄي ڪريو پُڄَ الاءِ
وسيءَ کي ويجها ٿيا .....!!
ماڳ جي مهندان موت کي، ”منشي“ ڪريو مُجَ الاءِ
وسيءَ کي ويجها ٿيا .....!!

*

وائي

ڌرتي ڌرتيءِ، جهانگيئڙن سان جهر جهنگ جهيڙا.

اچو اُوچي ڳاٽ سان، مياڙي آهي متي،
جهانگيئڙن سان جهر جهنگ جهيڙا.....!!

زوريءَ چور چري ويا، تنهنجا چيٽ ڪتي،
جهانگيئڙن سان جهر جهنگ جهيڙا.....!!

پورهيت پيٽ ٻڪئي جي پُڙ ۾، رتي ناهي پتي،
جهانگيئڙن سان جهر جهنگ جهيڙا.....!!

سوڍن سمجهي سام سنڌوءَ کي، رکي سٽي جٽي،
جهانگيئڙن سان جهر جهنگ جهيڙا.....!!

”منشي سي اڄ موج ۾ آهن، گهاٽي جن گهٽي،
جهانگيئڙن سان جهر جهنگ جهيڙا.....!!

*

وائي

سهڪيو سنگ لُٽي، ڪولهڻ ڪانبو ڪنڌ ۾

رُوپ رُوپلي وارو ساڳيو، جوڌا ڄام جٽي،
ڪولهڻ ڪانبو ڪنڌ ۾....!!

پريان وڏيرو من جو ميرو، پونڪندو نہ پُٽي،
ڪولهڻ ڪانبو ڪنڌ ۾....!!

موهن دڙي جي مورتي ساڳي، چر ۾ چير هٽي،
ڪولهڻ ڪانبو ڪنڌ ۾....!!

*

وائي

ماريو متارن موت، زهر کي ضامن وجهي.

رات رسي پرڀات کي، اوتيون اوتون اوت،
زهر کي ضامن وجهي.....!!

موکيءَ جي ميخان مان، روڙيئون رتن جوت،
زهر کي ضامن وجهي.....!!

وحدت ۾ ويا ويڙهجي، ڇڏي پوتيون پوت،
زهر کي ضامن وجهي.....!!

موکيءَ مام پروڙي ”منشي“ ڪيا حقيقت هوت،

زهر کي ضامن وجهي.....!!

*

وائي

لالچ ۾ احساس، موڪيءَ مهندان آيا اُپري.

مَٽ ماٽيءَ ۾ وِھ ولوڙ، ناگ ڪري ويا ناس،
موڪيءَ مهندان آيا اُپري.
جيئرا هوندا موٽي ايندا، ٻَنين رهندي باس،
موڪيءَ مهندان آيا اُپري.
ناٽو ٽاٽو موڪيءَ ماٽو، لالچ لاٿو لباس،
موڪيءَ مهندان آيا اُپري.
طب نه ئي ترياق پچيائون، لس ڪيائون لاس،
موڪيءَ مهندان آيا اپري.
”منشي“ ميٺ محبت ماٽي، پاڻ ڪرايائون پاس،
موڪيءَ مهندان آيا اُپري.

*

وائي

ماندي مَند مندي، ڪامڻ مون تي ڪاله ڪري ويا.

مون رُلسيءَ کي ويا رلائي، روهن منجھ رندي،
ڪامڻ مون تي ڪاله ڪري ويا.

ڇڏي هليا ڇيڪ ويا، ڇوريءَ کي ڇنڊي،
ڪامڻ مون تي ڪاله ڪري ويا.

ويئي سُور سرير جا، واڻن سين وندي،
ڪامڻ مون تي ڪاله ڪري ويا.

ڦرڪو هي ڦيرائيو، ڇُهڙي ڪنهن ڇنڊي،

ڪامڻ مون تي ڪالهہ ڪري ويا.

دمر نہ دميو ديس مِر، اندر هن اُڪندي،
ڪامڻ مون تي ڪالهہ ڪري ويا،

ڏيئي وينا ڏير هـٔا، جهندو ساڻ جهندي،
ڪامڻ مون تي ڪالهہ ڪري ويا.

*

وائي

لاکو لج سندن، اوڏڻ لوڏڻ ۾ لُڏي.

ڪنجري تي ائين ڪوڏيون، جيئن ٿا ٻار ڪن،
اوڏڻ لوڏڻ ۾ لڏي....!!
سرنهن وڻ سرهاڻ تي، پلجي پونئر پرن،
اوڏڻ لوڏڻ ۾ لڏي....!!
ڳهير هوا ۾ ڳاڳهرو، مور جيئن رانديون ڪن،
اوڏڻ لوڏڻ ۾ لڏي....!!
ٻانهن مُنيا عاج جا، لاکي لاءِ لکن،
اوڏڻ لوڏڻ ۾ لڏي....!!
”منشي“ لاکو مهر ڪري، اوڏو ٿيو اوڏن،

اوڏڻ لوڏڻ ۾ لڏي.....!!

*

وائي

منهنجو جانب جيئڻ جو تيئڻ، نظر پوڻ سان نيڻ ٺري پيا-

هام هڻن هت حُسني هزارين، منهنجي پرين جي، پَرِ نه ڪو پارين،
ڪنڌ ڪڍايان تنهن ڪان ڪيئن، نظر پوڻ سان نيڻ ٺري پيا.....!!

بُت بيهڪ برحق بناوت، هوڪو جنهن جو هر هنڌ هٿ هٿ،
نا تو تنهن سان نازڪ نينهن، نظر پوڻ سان نيڻ ٺري پيا.....!!

ڌرتي، اُپ، انسان پياسا، منهنجي سڄڻ جي واس مان واسيا،
رات منجهان ڪيئڙو ڏينهن، نظر پوڻ سان نيڻ ٺري پيا.....!!

مُرڪي سُرڪي پاڻ پيا ريائون، جذڙو جذيءَ جو جيءُ جيا ريائون،

”منشي“ محبت ونڙا مينهن، نظر پوڻ سان نيڻ ٺري پيا.....!!

*

وائي

سامي سنگت ٽوڙي، رات روانا ٿي ويا.

جوڳين ڪارڻ جيءَ ۾، جايون رکيم جوڙي،

رات روانا ٿي ويا.

حق حق هوڪا حق ۾ هڪ ٿيا، ٻيائي ٻوڙي،

رات روانا ٿي ويا.

پيچ پنيءَ جو پريون ٻڌائون، رتا گل روڙي،

رات روانا ٿي ويا.

ڪوڪچ ۾ مون ۾ ڏنئون تڏهن ويا، ”منشي“ منهن موڙي،

رات روانا ٿي ويا.

*

وائي

عشق لڳو اٿموٽ، الاءِ موٽڻ مصلحت مس ٿئي ڪا.

ڏاهر ڏس ڏياچ جو، ڏيئي چاڙهي ويو چوٽ، الاءِ

موٽڻ مصلحت مس ٿئي ڪا.....!!

محب متان ڏي ميهڻو، اجان تون نہ اروٽ، الاءِ

موٽڻ مصلحت مس ٿئي ڪا.....!!

ڪُفر ۽ اسلام جا، ڪُل ڪري پيا ڪوٽ، الاءِ

موٽڻ مصلحت مس ٿئي ڪا.....!!

”منشي“ مانجهي ميدان مان، مرڪي ڪن نہ موٽ، الاءِ

موٽڻ مصلحت مس ٿئي ڪا.....!!

*

وائي

ڏاڍا ڏينهن ٿيا، وڇڙيل واجهه وصال لئه.

جيڙا ناهيون جيڙي هوندي، جيا ناهيون جيا،

وڇڙيل واجهه وصال لئه.....!!

ڏينهن ڏکن ۾، روح ۾ راتيون، پل پل ياد پيا،

وڇڙيل واجهه وصال لئه.....!!

نيا نيرڻ نينهن نٿو ڏي، ايڏو چو انيا ءُ،

وڇڙيل واجهه وصال لئه.....!!

”منشي“ اونداهي اچڻا، اکيون ڪيم ڏيا،

وڇڙيل واجهه وصال لئه.....!!

*

وائي

لٺي ڪين لٺي، سِڪ تنهنجي سانورا.

ڏينهن ڏنگي ڏائڻ جيان،
گذري رات نٺي، سِڪ تنهنجي سانورا.
سُور تنهنجا سپرين،
سانديمِ ناهي سٺي، سِڪ تنهنجي سانورا.
قرب منهنجي جي ڪامٽي،
قيمت تو نہ ڪٺي، سِڪ تنهنجي سانورا.
”منشي“ کي تون محب اچي ڏٺي، سِڪ تنهنجي سانورا.

*

وائي

چاھ چانڊوڪيون راتڙيون،
تو بنا ٿيون کھڙيون ڪاتڙيون.

ڇَپ تنھنجا ڇُريا، ٻول تنھنجا ٻُريا، ساز جڻ ڪي سُريا،
لار ماڪيان منيون لاتڙيون.

پاڻ توتان وارجي، اجان به تو نکارجي، وري وري به وارجي،
تن من تنھنجون تاتڙيون.

تون سُمھين نه ساھ ۾، مُشڪ ٿئي ھوا ۾، اندلٺ اُھاء ۾،
جوپن پائي جھاتڙيون.

مٿان تو ماڪ ميندڙن، جڻ ٿي ورڪا موتين، نندڙا ٻلب جيئن ٻرن،
اکيون ڏسڻ لئه آتڙيون.

تون ته پاڳن پري، چال تنهنجي چري، اوپري اوپري،

گهٽ گهٽ تو لئه گها ٽڙيون.

ڪر تون پردو پري، منهن ۾ مشعل ٻري، سج سجدا ڪري،

”منشي“ ٿين ملاقا ٽڙيون.

*